

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ν' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1973 | ΑΡΙΘ. 13-14

ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΑ, ΔΙΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΙΓ'.

ΤΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Δέν δικαιούμεθα ν' αποκρύψωμεν τήν άπαισιόδοξον πρόβλεψιν, τήν στηριζομένην εἰς τὰ ἐξελισσόμενα περὶ ἡμᾶς «διεθνῆ» γεγονότα, καὶ τὰς ποικίλας ἀνακατατάξεις, ὡς καὶ τὰς παντοειδεῖς ἀναταραχὰς καὶ μισανθρωπιστικὰς τάσεις καὶ κατακτητικὰς ἐπιδιώξεις. Ἡ ἡμετέρα ἐν Ἑλλάδι Ἀγιωτάτῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ μόνη ἐλευθέρα Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, θὰ κληθῇ πρώτη νὰ βαστάσῃ τὸ βάρος τοῦ ἀνίσου τούτου ἀγῶνος, ἐν τῇ «διορθόδοξῳ» καὶ «διεκκλησιαστικῇ» καὶ «διεθνεῖ» περιοχῇ! Καὶ ἐὰν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία δέν ἀντισταθῇ ἢ δέν καταστῇ ἱκανὴ ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν ἀνισον τοῦτον ἀγῶνα, ἀρνηθῇ δὲ πᾶσαν ἔξωθεν συνεπικουρίαν καὶ συμπαραστάσιν παρὰ τῶν ἄλλων ἰδεολογικῶς παρὰ τὸ πλευρόν της ἱσταμένων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, τότε θὰ ὑποστῇ — ὃ μὴ γένοιτο! — πρώτη τὰς πλέον διαλυτικὰς καὶ καταστροφικὰς συνεπειὰς τοῦ ἀνίσου τούτου ἀγῶνος κατὰ τῶν ἐωσφορικῶν ἐκείνων δυνάμεων, αἵτινες θὰ εὐρεθῶσιν ἀντιμέτωποι ἡμῶν!

2. Ὅπως τὸ Κράτος μας ἔχει ἀνάγκην μεγάλης βοηθείας τῶν φίλων καὶ συμμάχων Ἐθνῶν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὡς Ἐκκλησία, ἔχομεν μεγίστην ἀνάγκην βοηθείας καὶ συμπαραστάσεως τόσον τῶν φίλων, ὅσον καὶ τῶν ἀδελφῶν

ἐν Χριστῷ Ἐκκλησιῶν. Ζῶμεν εἰς ἓνα κόσμον συγχύσεων, ἀποτόμων μεταβολῶν, ἀλλαγῶν καὶ ἀνακατατάξεων. Ἐθνη, φυλαὶ καὶ λαοὶ κινοῦνται πρὸς νέας κατακτήσεις! Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἐν ἀπομονώσει βιοῦντας, ἄνευ φίλων καὶ συμμάχων, ἄνευ συμπαθῶς διακειμένων, ἐτοιμῶν νὰ συνεπικουρήσουν ἡμᾶς καὶ συμπαρασταθοῦν καὶ εἰς τὰς πλέον ριψοκινδύνους περιπτώσεις τῶν ἀγῶνων ἡμῶν ὑπὲρ τῆς διασφάλισεως τῆς Πίστεώς μας, τῆς Παραδόσεώς μας καὶ τῶν ἱστορικῶν δικαίων συμπάσης τῆς Ὁρθοδοξίας, ὅπουδήποτε Γῆς, τῶν γηγενῶν ἀδελφῶν μας καὶ τῶν ἐν διασπορᾷ ὁμοδόξων, ἀσχέτως προελεύσεως, φυλῆς ἢ γένους!

3. Θὰ ἀπαναλάβω πάλιν καὶ πάλιν, ὅτι οἱ καιροί, τοὺς ὁποίους διανύομεν, ἀναγκάζουν καὶ πειθαναγκάζουν, ἐκόντας-ἄκοντας, τοὺς λαοὺς εἰς ἔ ν ω σ ι ν! Ἀλλως ἐπὶκειται καταστροφή καὶ διάλυσις· πρῶται δὲ αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ ὀφείλου νὰ πραγματοποιήσουν τὸ αἷτημα τῆς ἐντολῆς τοῦ Κυρίου, «ἵνα ὧσιν ἐν» (Ἰωάν. 17,11 καὶ 21)! Τὸ νὰ γίνεταί λοιπὸν λόγος περὶ συνεχίσεως ἢ μὴ τῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν φανερώνει ἡ ἔνοχον παραγνώρισιν τῶν καιρῶν, ἢ τυφλώττουςαν ἀντίληψιν τῶν

περιστάσεων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ζῶμεν καὶ κινούμεθα!

*

4. Οἱ Ἑγέται τῶν Ἀγίων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν καθῆκον ἔχουν νὰ ὁδηγοῦν καὶ οὐχὶ νὰ ὁδηγῶνται! Ἡ ἀνοχή δὲν ἔχει θέσιν ἐν τῇ διαχαράξει μεγάλων σκοπῶν! Οὔτε αἱ ἐπιθέσεις, οὔτε αἱ διαβολαί, οὔτε αἱ σπερμολογίαι, οὔτε ἡ μισαλλόδοξος καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐχθρική διάθεσις τινων πρέπει ν' ἀνακόψῃ τὸν ζῆλον τῆς μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν συνεργασίας ἐν πνεύματι ἀδελφικῆς ἐν Κυρίῳ Ἀγάπης!

5. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῇ, ὅτι εἰς τὴν ἐποχὴν, ἐν ᾗ ζῶμεν, συναγωνίζονται καὶ ἀνταγωνίζονται εἰς διάδοσιν καὶ ἐπικράτησιν των μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἡ ἀθεΐα—ἀπότοκος ἐν μέρει τῆς τεχνοκρατίας καὶ ἐπιστημονικοκρατίας, τῆς κακῶς ἐννοουμένης—ἡ πολυθεΐα—ἀπότοκος τοῦ ἡδονισμοῦ, τῆς σαρκολατρείας καὶ τῆς διαστροφῆς τῶν ὑγιῶν ἡθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν τοῦ ἀνθρώπου—καὶ ἡ μισαλλοδοξία—ἀπότοκος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐωσφορικοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ ὑποκρυπτομένης οἰήσεως, πολλάκις μετὰ παχυλῆς ἀναμειγμένης ἀγνοίας, τέλος δὲ ἐλλείψεως ἀγάπης, μὴ ἀνεχομένης πάντα μὴ κατὰ τὰ δοκοῦντα αὐτῇ συνοδοιποροῦντα!

6. Νομίζει τις, ὅτι καὶ τὰ τρία ταῦτα «ἰδεολογήματα» συνεμάχησαν κατὰ τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἥτις ὡς φιλόστοργος Μήτηρ δὲν παύει νὰ προσβλέπῃ μὲ ὄμμα συμπαθείας καὶ πρὸς αὐτὰ ἀκόμῃ τὰ ἐκτρεπόμενα τέκνα Τῆς! Ἀλλ' ἐνταῦθα καλὸν εἶναι νὰ ὑπομνησθῶσιν οἱ θεόπνευστοι λόγοι τοῦ μεγάλου Πατρὸς τῆς Ἐκκλησίας μας Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ καὶ Ναζιανζηνοῦ: «Ἡνοίξαμεν δὲ πᾶσιν οὐ πύλας δικαιοσύνης ἀλλὰ θύρας λουδορίας τε καὶ τῆς κατ' ἀλλήλων θρασύτητος· καὶ οὗτος ἄριστος ἡμῖν, οὐχ ὅς ἂν μὴδὲ ρῆμα πρόηται ἀργὸν φόβῳ Θεοῦ, ἀλλ' ὅς ἂν τύχῃ πλεῖστα τὸν πλησίον εἰπὼν κακῶς, ἢ διαρρήδην, ἢ ἐν αἰνίγματι· καὶ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ

στρέφων κόπον καὶ πόνον, ἢ ἰὸν ἀσπίδων, εἰπεῖν οἰκειότερον»! Καὶ ὀλίγον κατωτέρω: «Πάντες δὲ ἐσμεν εὐσεβεῖς ἐξ ἐνὸς μόνοι τοῦ καταγινώσκειν ἄλλων ἀσεβειαν» (Λόγ. Β', Ἀπολογητικός, παρὰ Migne P. G. 485B/C).

7. Νομίζει κανεὶς, ὅτι ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν ἐποχὴν μας. Νομίζει κανεὶς, ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς θεραπευτὰς τοῦ «κιτρίνου τύπου», ὅταν καὶ ταῦτα παρατηρῇ ὁ ἅγιος Πατὴρ τῆς Ἐκκλησίας: «Τηροῦμεν δὲ τὰς ἀλλήλων ἀμαρτίας, οὐχ ἵνα θρηνήσωμεν, ἀλλ' ἵνα ὀνειδίσωμεν· οὐδ' ἵνα θεραπεύσωμεν, ἀλλ' ἵνα προσπλήξωμεν, καὶ ἀπολογία ἔχωμεν τῶν ἡμετέρων κακῶν τὰ τῶν πλησίον τραύματα. Κακοὺς δὲ καὶ ἀγαθοὺς οὐχ ὁ τρόπος, ἀλλ' ἡ διάστασις καὶ ἡ φιλία χαρακτηρίζει· καὶ ἡ σήμερον ἐπαινοῦμεν, αὔριον ἐκακίσσαμεν· καὶ ἡ παρ' ἄλλοις στηλιτεύεται, παρ' ἡμῖν θαυμάζεται· καὶ πάντα συγχωρεῖται προθύμως τῷ ἀσεβεῖ. Οὕτω τὴν κακίαν ἐσμέν μεγαλόψυχοι»!! (ἐνθ' ἀνωτ.). Καὶ κατωτέρω: «Νῦν δὲ εἰσὶ τινες οἱ καὶ περὶ μικρῶν πολεμοῦντες, καὶ εἰς οὐδὲν ὄφελος, καὶ κοινωνοὺς, ὅσους ἂν δύνωνται, τοῦ κακοῦ προσλαμβάνοντες, λίαν ἀμαθῶς καὶ θρασέως... Τεκταίνουσι δὲ ἐπὶ τῶν νώτων ἡμῶν οἱ ἀμαρτωλοὶ... Ἦδη δὲ προήλθομεν καὶ μέχρι τῆς σκηνῆς, ὃ μικροῦ καὶ δακρύων λέγων, καὶ μετὰ τῶν ἀσελγυστάτων γελῶμεθα· καὶ οὐδὲν οὕτω τερπνὸν τῶν ἀκουσμάτων καὶ θεαμάτων, ὡς χριστιανὸς κωμωδοῦμενος! Ταῦτα ἡμῖν ὁ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος· ταῦτα οἱ λίαν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πρᾶου μαχόμενοι· ταῦτα οἱ πλεον ἁγαπῶντες τὸν Θεὸν ἢ ὅσον συμφέρει» (αὐτόθι)!!!

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς Παν/μίου Ἀθηνῶν

Α Ι Ε Κ Θ Ε Σ Ε Ι Σ

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΕΒ.
ΠΡΟΕΔΡΩΝ ΤΩΝ Μ.Σ.Ε. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΝ (15-30 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
1972) ΤΗΣ Ι. ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ 1967 ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΤΗΣ Δ.Ι.Σ.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Διορθόδοξοι - Διαχριστιανικοί
ἐπαφαί.

Ἐρχόμεθα νῦν νὰ ἐκθέσωμεν, ὅσα ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι, τῷ περιλαμβανομένῳ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἐκθέσει ταύτῃ, ἐπετελέσθησαν εἰς τὸν τομέα τῶν διορθόξων καὶ τῶν διαχριστιανικῶν ἐπαφῶν.

Καὶ ἐν πρώτοις ἐκθέτομεν τὰ ἀφορῶντα τὰς ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Οἰκογενείᾳ ἐπικοινωνίας.

1. Αἱ κατευθύνσεις μας.

Τὰς κατευθύνσεις μας εἰς τὰς μετὰ τῶν Ὁμοδόξων σχέσεις ἐχαράξαμεν εἰς τὸ «Σχέδιον ἀναδιοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος». Ἐκεῖ, ἐν τῇ σχετικῇ παραγράφῳ, ἐγράφομεν:

«Τὸ ἤδη ἀρξάμενον ἐνδιαφέρον ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν προτείνομεν νὰ καλλιεργηθῇ ἐτι μᾶλλον. Ἡ ὅλη προσπάθεια καὶ παρ' ἡμῖν νὰ συστηματοποιηθῇ, ἰδρυμένης ἰδιαιτέρας παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ Ὑπηρεσίας. Ἐκτὸς δὲ τῶν προσωπικῶν ἐπαφῶν, αἱ ὁποῖαι προτείνομεν νὰ γίνουιν συχνότεραι καὶ συστηματικώτεραι, νὰ καταβληθῇ προσπάθεια, ἵνα διὰ βιβλίων, ἄρθρων, φυλλαδίων, διαλέξεων, φωτογραφιῶν, κινηματογραφικῶν ταινιῶν, φωνογραφικῶν δίσκων καὶ ταινιῶν μαγνητοφώνου, καταστή ἡ γνωστὴ ἡ μία Ἐκκλησία πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐπὶ πλεόν, προτείνομεν νὰ προσκαλῶνται περιοδικῶς καὶ οἱ διευθύνται τῶν ἐκκλησιαστικῶν φύλλων, ὡς ἐπίσης νὰ ὑποβοηθῶνται καὶ οἱ ἡμέτεροι, ἵνα ἐπισκέπτονται τὰς Ὁμοδόξους Χώρας καὶ Ἐκκλησίας συχνότερον. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, προτείνομεν ἐπίσης νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ὁργάνωσις ἐτησίως προσκυνημάτων καὶ ἐπισκέψεων, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ εὐρύτερα ἀνταλλαγὴ σπουδαστῶν. Νὰ πυκνωθοῦν δὲ αἱ ἐπαφαὶ μεταξὺ τῶν θεολόγων καθηγητῶν καὶ νὰ ἐγκαινισθοῦν ἐπαφαὶ καὶ μεταξὺ τῶν ἱερέων καὶ διακόνων, ὅχι δὲ μόνον Ἀρχιερέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἱεροκλήρικων, τῶν ἐξομολόγων, τῶν κατηχητῶν κ.λπ. Καλὸν ἐπίσης θὰ ᾔτο νὰ ὀργανοῦντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συναντήσεις τῶν διευθυντῶν τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου κ.τ.δ.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 293 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

Διὰ νὰ ἀποδίδουν πλήρως τοὺς καρπούς των αἱ ὡς ἄνω ἐπαφαί, προτείνομεν, προηγουμένως μὲν νὰ προετοιμάζωνται αὗται, μετὰ ταῦτα δὲ νὰ ἀξιοποιῶνται οἱ καρποὶ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον. Κατὰ τὰς ἐπισκέψεις καὶ ἐπαφὰς ταύτας, ἐκ τῆς ἡμετέρας τουλάχιστον πλευρᾶς, νὰ μὴ περιοριζώμεθα κυρίως εἰς γεύματα καὶ ἐκδρομάς, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν εἰς τοὺς προσκεκλημένους μας ὅ,τι-δήποτε καλὸν ὑπάρχει ἐν τῇ Χώρᾳ μας ἀπὸ τε θρησκευτικῆς καὶ ἄλλης ἀπόψεως, ὥστε νὰ μᾶς γνωρίζουν, ὅσον τὸ δυνατόν πληρέστερον».

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω γραμμῶν ἐστηρίχθημεν εἰς τὴν προσπάθειάν μας πρὸς σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν μας μετὰ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν προώθησιν, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, τῆς ἐνότητος ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ οἰκογενείᾳ.

Ἡ σειρά τῶν κατὰ τὴν πενταετίαν ταύτην προσπαθειῶν μας ἀναλύεται ὡς ἀκολούθως:

2. Ἐπισκέψεις εἰς τὰς Ὁμοδόξους Ἐκκλησίας.

1. Ἀμα τῇ ἐκλογῇ ἡμῶν ὡς Ἀρχιεπισκόπου, ἐθεωρήσαμεν ὡς καθῆκον ἐπιβεβλημένον, ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸν σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, καὶ ἐκζητήσωμεν τὰς εὐλογίας τοῦ πολιοῦ Προκαθημένου τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡ ἐπίσκεψις ἡμῶν αὕτη ἐξέφραζε τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν ἡμῶν καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν, τῶν ἀποτελούντων τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τὴν κορυφὴν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ταυτοχρόνως ὅμως παρεῖχεν εἰς ἡμᾶς μίαν ἐξαιρετικὴν εὐκαιρίαν, ὅπως ἀνταλλάξωμεν ἀπόψεις ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων τὴν καθόλου Ὁρθόδοξίαν προβλημάτων.

Ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἡ φιλοξενία, ὧν ἐτύχομεν, ὑπῆρξαν θερμόταται. Προσφωνῶν ἡμᾶς ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ ἀείμνηστος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κυρὸς Ἀθηναγόρας εἶπε:

Μακαριώτατε,

Ἐπὶ τῷ εὐτυχῇ γεγονότι τῆς εὐσήμου ἐκλογῆς τῆς Ὑμετέρας λῖαν ἡμῖν ἀγαπητῆς Μακαριότητος εἰς τὸν ἔνδοξον Ἀποστολικὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, συνεχάρημεν Αὐτῇ ἀπὸ Συνόδου ἐν

πολλή χαρὰ τηλεγραφικῶς καὶ διὰ τοῦ 'Αντιπροσώπου ἡμῶν 'Ιερωτάτου Γέροντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνος καὶ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν κ. Μελίτωνος.

'Αλλ' εὐχαριστοῦμεν τὴν 'Υμετέραν περισπούδαστον Μακαριότητα θερμῶς, ἀπὸ μέρους τῆς περὶ ἡμᾶς 'Αγίας καὶ 'Ιερᾶς Συνόδου, τῆς λοιπῆς τοῦ Θρόνου 'Ιεραρχίας, τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τοῦ 'Ιεροῦ Κλήρου, τῆς ἐν τῇ Πόλει ταύτῃ 'Ομογενείας καὶ ἡμῶν προσωπικῶς, ἐπὶ τῇ ἐναισίμῳ ἐνταῦθα ἐλεύσει Αὐτῆς, μετὰ τῆς Συνοδείας καὶ τῶν λοιπῶν ἐντίμων ἀκολουθῶν Αὐτῆς, διὰ τὴν ἐπίσκεψιν καθ' ἑαυτὴν καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς ἀναμενόμενα βέβαια καὶ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως καὶ ἐκ τοῦ ἐγγύς καὶ αὐτοπροσώπως συγχαρώμεν Αὐτήν, εἰς κατακύρωσιν ἅμα καὶ τῆς χαρᾶς τῶν ἐπὶ μέρους 'Αγίων 'Εκκλησιῶν καὶ τῶν εὐφύμων δημοσιευμάτων τοῦ Παγκοσμίου Τύπου, 'Εκκλησιαστικοῦ καὶ Πολιτικοῦ.

Εἶναι γνωστὰ τῇ 'Υμετέρᾳ περισπουδαστῶ Μακαριότητι τὰ σεπτὰ ταῦτα τῆς Προγονικῆς καὶ 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Σκηνώματα, ἐκ τῆς εὐλαβείας Αὐτῆς πρὸς ταῦτα, ἥδη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ 'Ιερατικοῦ Αὐτῆς σταδίου, ἐκ τῶν ἐπανειλημμένων ἐλεύσεων Αὐτῆς ἐνταῦθα πρὸ ἐτῶν καὶ ἐκ τῆς συνεχοῦς πνευματικῆς μεθ' ἡμῶν ἐπικοινωνίας.

'Αλλ' ἔτι μᾶλλον, γνωστὴ τυγχάνει ἡ 'Υμετέρα Μακαριότης πᾶσιν ἡμῖν ἐνταῦθα, ἐκ τοῦ ἤθους καὶ τῶν περικοσμούντων αὐτῇ ἀρετῶν, τῶν λιπαρῶν σπουδῶν ἐν 'Αθήναις καὶ πολλαῖς τοῦ 'Εξωτερικοῦ Χώρας, τῶν πολλῶν καὶ ἐξόχων συγγραμμάτων, τῆς ὑψηλῆς ἐφημεριακῆς διακονίας, τῆς Καθηγητικῆς Πανεπιστημιακῆς 'Εδρας, τῆς συμμετοχῆς ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν 'Εκκλησιῶν, τῶν ἐπισκέψεων ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν 'Αμερικὴν καὶ ἐκ τῆς κατ' ἰδίαν πρωτοβουλίας 'Ιεραποστολικῆς πορείας Αὐτῆς μέχρι τῆς Οὐγκάντας.

'Αλλ' εὐχαριστοῦμεν ἀπὸ καρδίας καὶ δι' οὓς μετὰ βαθείας συγκινήσεως ἅμα δὲ καὶ ἱκανοποιήσεως πολλῆς ἠκούσαμεν πάντες ἀγαθοὺς λόγους Αὐτῆς, ἐκ πλουσίας καρδίας καὶ διακονίας βαθύτατα πεφωτισμένης, πρότερα ἡμῖν ἀπευθυνθέντας, καὶ εὐχόμεθα ὁλοψύχως καὶ αὖθις, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύῃ Αὐτήν εἰς τὴν ἱεράν καὶ πολυεύθυνον ἀποστολὴν Αὐτῆς.

'Η Μήτηρ 'Εκκλησία καιρίως ἡσθάνετο τελευταίως τὴν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀπουσίαν τῆς προσφιλοῦς θυγατρὸς αὐτῆς, καὶ δὴ εἰς καιροὺς ἐξόχως σημαντικούς.

Λέγομεν δὲ ταῦτα, ἀπλῶς καὶ μόνον, ἵνα ἐξάρωμεν ἔτι ἐντονώτερον τὴν σημασίαν τῆς εὐλογημένης ταύτης ἐπισκέψεως τῆς 'Υμετέρας Γερασμίας Μακαριότητος παρ' ἡμῖν καὶ τὸν ὁμολογουμένως νέον σταθμόν, ὅντινα ἡ ἐκλογὴ Αὐτῆς σημειώνει ἐν τε τοῖς ἐσωτερικοῖς τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος πράγμασι καὶ τῇ ἥδη ἐξαγγελθείσῃ εὐθυγράμμῳ καὶ πολυτίμῳ συνεργασίᾳ Αὐτῆς μεθ' ἡμῶν.

'Ητο δὲ καὶ προσωπικὸς ἡμῶν μύχιος πόθος τὸ γενόμενον, διότι διατηροῦμεν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν καὶ βαθεῖαν τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος, περιθάλψασαν ἡμᾶς στοργικῶς, ἀφ' οὗτο κατήλθομεν εἰς 'Αθήνας ὡς Γραμματεῖς τῆς 'Ιερᾶς

'Αρχιεπισκοπῆς αὐτῆς καὶ Διάκονος τοῦ αἰοδίου 'Αρχιεπισκόπου τότε 'Αθηνῶν Μελετίου κατ' 'Απρίλιον τοῦ 1922, καὶ εἰς τὴν 'Ι. Μητρόπολιν Κερκύρας καὶ Παξῶν ἀναγαγοῦσαν ἡμᾶς.

Διερχόμεθα ὄντως ὥρας τῆς ἱστορίας μεγάλας ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Δι' ὃ καὶ οἱ Διάκονοι τῶν ἐπὶ μέρους 'Αγίων τοῦ Χριστοῦ 'Εκκλησιῶν, αἰσθανόμενοι βαθύτατα τὴν εὐθύνην τῆς ἀποστολῆς ἡμῶν, διακατεχόμεθα ὑπὸ ἀνεκλαλήτου καὶ ἐπιτακτικοῦ πόθου, ὅπως, παρὰ τὰς δογματικὰς διαφοράς, φέρωμεν τῷ κόσμῳ ὡς κήρυγμα καὶ βίωμα τὸ κατ' ἐξοχὴν μῆνυμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀγάπην.

Τὸ μῆνυμα τοῦτο διεκήρυξε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τῆς 'Εγκυκλίου αὐτοῦ, ἐν ἔτει 1920, πρὸς ἀπάσας τὰς 'Ομολογίας εἰς συγκρότησιν Κοινωνίας 'Εκκλησιῶν.

Τοῦ μηνύματος τούτου τῆς ἀγάπης διαπρύσιον κήρυκα ἐνεφάνισεν 'Εαυτὴν ἡ 'Υμετέρα Μακαριότης, ἥδη ἀπὸ τῆς 28ης 'Ιουνίου 1940, προσερχομένην τριακονταπενταετῆς πρὸς Διάκονος, ἵνα λάβῃ τοῦ Πρεσβυτέρου τὸν βαθμόν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀλήστου μνήμης 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν Χρυσάνθου, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς «ἐπιστράτευσιν ἀγάπης» καλοῦσα κατὰ 'Ιούνιον τοῦ 1949 διὰ τὸ ἔργον τῆς «Χριστιανικῆς Προνοίας» πρὸς τὸν Λαόν, χάριν τοῦ Λαοῦ, χάριν τοῦ ἀνθρώπου.

Σήμερον, μετὰ τὴν παταγώδη ἀποτυχίαν τῶν πολυποικίλων μηνυμάτων τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἀπομένει παρὰ μόνον τοῦτο, τὸ μῆνυμα τουτέστι τῆς ἀγάπης. Καὶ εἶναι ἀρκετόν. Καὶ εἶναι πλήρες. Καὶ τοῦτο ἐν πρωτοβουλίᾳ πάλιν ἐξηγγεῖλεν ὁ Θρόνος οὗτος μετὰ πασῶν τῶν κατὰ 'Ανατολὰς 'Εκκλησιῶν.

'ΑΣ εἴπωμεν ὅθεν ἅπας ἔτι. 'Η ὥρα τῆς 'Ορθοδοξίας ἐπέστη. Καὶ δικαίως ἡ ἐκλογὴ τῆς 'Υμετέρας περισπουδαστοῦ Μακαριότητος, ἡ χειροτονία, ἡ θριαμβευτικὴ ἐνθρόνισις, ὁ ὑπέροχος Αὐτῆς λόγος, ἐχακτηρίσθησαν ὡς «σάλπισμα προσκλητήριον» πρὸς τὴν 'Αγιωτάτην 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος καὶ πάσας, ἵνα ὁμοῦ χωρῶμεν ἐπὶ τὴν κοινὴν ταύτην πορείαν, ἐν ἣ ἐτάξατο ἡμᾶς ὁ Κύριος, τὴν τελικὴν τ. ἔ. ἐνότητα τῶν πάντων.

Εὐλογητὸς ὁ 'Υψιστος, ἀδελφοί, Καλῶς ὠρίσατε! 'ΑΣ συμπορευθῶμεν ἐπὶ τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ Χριστοῦ, χάριν τοῦ ἀνθρώπου. 'Η ἀρχή, σὺν Θεῷ ἐγένετο. Τὰς δ' ἐπὶ μέρους λεπτομερείας τοῦ κοινοῦ προγράμματος θὰ καταρτίσωμεν εἰς κοινὰς συνομιλίας κατ' αὐτὰς καὶ περαιτέρω.

Εὐχαριστοῦμεν τῇ 'Υμετέρᾳ Μακαριότητι θερμῶς καὶ διὰ τὰς ἐκδηλώσεις Αὐτῆς, τὰς τόσο στωργικάς, πρὸς τὸν Μακαριώτατον προκάτοχον Αὐτῆς κ. Χρυσόστομον.

Σεβόμενοι ἀπολύτως τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως, τῆς γνώμης, τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος, δὲν ἐπαύσαμεν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο νὰ τρέφωμεν καὶ ἐκδηλῶμεν πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα ἀγάπην καὶ σεβασμόν, ὡς ὁμογάλακτον ἀδελφόν, ὡς Μητροπολίτην Καβάλας, πρῶτον Πρόεδρον τῆς Α' Πανορθόδοξης Διασκέψεως 'Ρόδου, ὡς 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν, ὡς Πρόεδρον τῶν 'Εορτῶν τῆς Χιλιετηρίδος τοῦ 'Αγίου

*Ορους, καὶ εἰς ἀναγνώρισιν τῆς ὑποδοχῆς καὶ ξενίας κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἔλευσιν ἡμῶν, ἐπὶ δὲ τῇ τελευταίᾳ ἀσθενείᾳ ἐκδηλώσαντες Αὐτῷ τὴν μεγάλην ἡμῶν πάντων ἐνταῦθα συμπάθειαν.

Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς, Μακαριώτατε, καὶ ἐπὶ ταῖς περιποιήσεσιν Αὐτῆς, ταῖς πολλαπλαῖς, πρὸς τὸν Σεβ. Ἐξάρχον ἡμῶν Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Μελίτων, ἔτι δὲ καὶ τῇ εὐδοκίᾳ, ὅπως ἔχητε ὡς συνοδούς τοὺς ἀγαπητοὺς ἀδελφούς Σεβ. Μητροπολίτην Πατρῶν κ. Κωνσταντῖνον, ἐξ ἡμῶν, ἀπὸ Κοζάνης, καὶ νῦν ἐν Πάτραις, ἔτι περισσότερον ἡμέτερον διὰ τὴν φύλαξιν τῆς Τιμίας τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Ἀποστόλου Ἀνδρέου, Ἰδρυτοῦ καὶ πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Κασσανδρείας κ. Συνέσιον, ὁμογάλακτον ἀδελφὸν ἐκ Χάλκης καὶ κατ' οὐσίαν Μητροπολίτην τοῦ θρόνου ἡμῶν.

Εὐχαριστοῦμεν καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς Συνοδοὺς Αὐτῆς, ἀγαπητοὺς ἡμῖν καὶ ἀφωσιωμένους υἱοὺς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκφράζοντες εὐχαριστίας τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι διὰ τὴν αὐτοπροαίρετον προσφορὰν, ὅπως εὐλογησῇ τὸ ἐνταῦθα προσφιλὲς Ποίμνιον, ἀκλόνητον εἰς τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν, εἰς τὰς Ἱερὰς Παραδόσεις, εἰς τὴν φύλαξιν τῆς παρακαταθήκης καὶ τῶν σεπτῶν λειψάνων καὶ τὴν διαβίωσιν αὐτοῦ ἐνταῦθα, βεβαιοῦμεν ὅτι θὰ προσπαθῶμεν τὸ κατὰ δύναμιν, ὅπως ἡ ἐνταῦθα διαμονὴ ἀποβῇ πᾶσιν Ὑμῖν εὐχάριστος.

Καὶ ἐπὶ πᾶσι θερμὰς εὐχαριστίας ἐκφράζομεν διὰ τὰς εὐλαβεῖς προσρήσεις τῆς Α. Μεγαλειότητος τοῦ εὐσεβοῦς Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τῆς σεβασμίας Ἱεραρχίας Ἑλλάδος καὶ τοῦ προσφίλου Λαοῦ, οὕτινος διατηροῦμεν ζωηρὰς τὰς ἀναμνήσεις τῶν ἐκδηλώσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν παρ' ὑμῖν ἐπίσκεψιν ἡμῶν μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἱερᾶς Συνοδείας, καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως εὐαρεστουμένη, διαβιβάσῃ, κατὰ τὴν ἐπ' ἀνόδον Αὐτῆς, τὴν εὐλογίαν τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ τὰς εὐχὰς ἡμῶν πρὸς τὴν Α. Μεγαλειότητα καὶ τὴν Βασιλικὴν Οἰκογένειαν, τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον καὶ ὁλόκληρον τὴν Κυβέρνησιν, τὴν Σεβασμίαν Ἱεραρχίαν καὶ ἅπαντα τὸν Λαόν τῆς ἀγαπητῆς Χώρας ὑμῶν.

Εἰς ταύτην τὴν προσφώνησιν ἡμεῖς ἀπηντήσαμεν ὡς ἀκολουθῶς:

«Παναγιώτατε,

Πολλάκις μέχρι τοῦδε εἶτε ὡς ἀπλοὺς Κληρικός εἶτε ὡς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, εἶχον τὸ πολῦτιμον προνόμιον νὰ ἀπολαύσω τῆς ἀβραμιαίας φιλοξενίας τῆς Ὑμετέρας Θειοτάτης Παναγιότητος. Ἰδοὺ ὁμως ὅτι μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν καὶ ἀγαπητῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν καὶ Συνοδικῶν συνέδρων τοῦ πρώτου τῇ τάξει Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Κασσανδρείας κ. Συνεσίου, ὡς ἐπίσημοι ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν πρὸ τετραετίας μόλις ἠύλογησεν ἡ αὐτοπρόσωπος παρουσία τῆς Ὑμετέρας Σε-

πτῆς Κορυφῆς, ἐγὼ δὲ προσωπικῶς καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς μου Διακονίας, ἐρχόμεθα νὰ λάβωμεν τὴν εὐλογίαν τῆς προκαθημένης τῶν ἁγίων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, τῆς Μητρὸς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καὶ νὰ ξενισθῶμεν παρ' αὐτῇ. Ἐχομεν ἐπιφορτισθῇ νὰ κομίσωμεν τὸν σεβασμόν, τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι εὐσεβῶν καὶ Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν, ἀπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ λαοφιλοῦς ἡμῶν Βασιλέως καὶ τοῦ Ἐξοχωτάτου Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως, μέχρι καὶ τοῦ ἐλαχιστοτάτου μέλους τῆς Ἐκκλησίας μας. Πάντες αἰσθάνονται τὴν ἐκδήλωσιν ταύτην ὡς χρέος ὀφειλόμενον τόσον εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ὑμετέρας Θεοφρουρήτου Παναγιότητος, ὅσον καὶ πρὸς τὸν πάνσεπτον Ὑμῶν Οἰκουμενικὸν Θρόνον, δι' ὅσα οὗτος ὑπὲρ ἡμῶν καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐπετέλεσεν. Ἀποτελεῖ διὰ πάντας ἡμᾶς πανίερρον θρησκευτικὸν θησαυρόν, τὸν ὅποιον οἱ πάντες ἐπιθυμοῦμεν διακαῶς νὰ τὸν βλέπωμεν ὄχι μόνον ἀπαραβίαστον καὶ ἀκέραιον, ἀλλὰ καὶ ἀξυανόμενον καὶ ἀπανταχοῦ δοξαζόμενον.

Τὰ αἰσθήματα ταῦτα, Παναγιώτατε, τὰ συμμερίζεται σύμπας ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Παρακαλῶ δὲ νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ, ὅπως τὰ ἐκφράσω διὰ τῶν λέξεων, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησεν εἰς τηλεγράφημά του ὁ πολὺς καὶ σεπτὸς προκάτοχός μου, Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χρυσόστομος, τὸ ὅποιον ἀπὸ τῆς κλίνης τῆς ἀσθενείας Του, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀκόμη εὐρίσκεται, ἔσπευσε νὰ ἀποστείλῃ, ἵνα εὐχηθῇ διὰ τὸ ἀναλαμβανόμενον ταξίδιον. Εὐχομαι, γράφει ἐπὶ λέξει, «εὐλογημένον τὸ προσκύνημα εἰς τὸν στῦλον καὶ τὸ ἐδραῖωμα τῆς αἰωνοβίου ἀληθείας».

Παναγιώτατε,

Συναισθανόμεθα τὸ βάρος, τὸ ὅποιον φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία. Γνωρίζομεν ὁμως ἐπίσης ὅτι τοῦτο εἶναι ἐναποτεθημένον ἐπὶ ὤμων στιβαρῶν. Ἀφ' ἑτέρου δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ὅτι, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ὁμόδοχοι τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαι, θὰ προχωρῶμεν ὁμοῦ εἰς τὸν ἀνάντη δρόμον τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν μεγάλων συγχρόνων προβλημάτων. Μὲ συντονισμένον τὸ βῆμα, μὲ πυξίδα τὴν κοινὴν πίστιν καὶ τὴν ἐνιαίαν ἱεράν μας Παράδοσιν, μὲ ὁδηγὸν τὴν κανονικὴν τῆς Ἐκκλησίας μας τάξιν, θὰ βαδίζωμεν πρὸς τὰ ἐμπρός, ἀπτόητοι πρὸ τῶν δυσκολιῶν καὶ ἁκαμπτοι πρὸ τῶν ἐναντίων ἀνέμων. Θὰ μᾶς γαλβανίσῃ τὸ δράμα τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, τοῦ δυστυχοῦς Ταντάλου καὶ δεσμώτου Προμηθέως τῶν ἡμερῶν μας, διὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ βασιλεία τῆς Ἀγάπης, τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Ἐνότητος, τῆς Ἰσότητος, τῆς Δικαιοσύνης, τῆς Εἰρήνης, τῆς ἀνακαινίσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς ἀντίτυπον τοῦ θεανθρωπίνου προτύπου θὰ εἶναι ὁ στόχος μας, καὶ μεθ' ἡμῶν πασῶν τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν. Θὰ συνεχίσωμεν, Παναγιώτατε, τὴν «καλὴν στρατείαν» ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν τῆς Ὑμ. πεπνυμένης Παναγιότητος καὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας».

Μετά δὲ τὰς ἐπισήμους δεξιώσεις καὶ προσφωνήσεις, αἵτινες λεπτομερῶς περιγράφονται ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐκκλησία», εἰς κοινὴν σύσκεψιν, ἣν εἶχεν ἡ ἡμετέρα ἀντιπροσωπία μετὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει δύο Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν, τῆς ἐπὶ τῶν Διορθοδόξων Σχέσεων καὶ τῆς ἐπὶ τῶν Διαχριστιανικῶν, προεδρευόντος τοῦ Παναγιωτάτου, ἐγένετο εὐρυτάτη ἐπισκόπησις τῶν προβλημάτων τόσο ἐπὶ πανορθόδοξον, ὅσον καὶ ἐπὶ διαχριστιανικοῦ ἐπιπέδου.

Ἡ ἐπικοινωνία αὕτη ὑπῆρξεν ἄκρως πολύτιμος. Λυπούμεθα δὲ διότι τοιαῦτα εὐκαιρία, καὶ λόγῳ τοῦ φόρτου τῶν ἀπασχολήσεων καὶ λόγῳ τῶν γενικωτέρων δυσχερειῶν, δὲν δύνανται νὰ πραγματοποιῶνται συχνότερον, ὥστε νὰ παρέχεται ἡ δυνατότης ἀλληλοενημερώσεως καὶ ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων, ὥστε νὰ ἀποφεύγονται ἐνδεχόμενα λάθη καὶ νὰ παραμερίζονται τυχόν ἀναφυόμενα παρεξηγήσεις.

II. Δευτέρα ἐπίσημος ἐπίσκεψις, ἣν ἐπραγματοποίησαμεν, ὑπῆρξεν ἡ εἰς τὴν παλαιόφατον Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου, ἣτις ἐπραγματοποιήθη ἀπὸ 21-25 Σεπτεμβρίου τοῦ 1967.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀφίξιν ἡμῶν εἰς τὸν ἀερολιμένα τῆς πρωτεύουσας τῆς Μεγαλονήσου, μετέβημεν μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου καὶ Προέδρου τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας κ. Μακαρίου εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ἐπισήμων, ὅθεν ἀπηυθύναμεν τὸ ἀκόλουθον μήνυμα πρὸς τὸν κυπριακὸν λαόν:

«Μακαριώτατε,

Ἀγαπητοὶ φίλοι Κύπριοι,

Ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἐνώσεως Κύπρου ἀφιέρωσα ἕξ ὁλόκληρα χρόνια τῆς ζωῆς μου, διὰ νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος ὅτι καὶ ἡ Κύπρος εἶναι Ἑλλάς. Σήμερα, πού ἔχω τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ νὰ πατῶ διὰ πρώτην φοράν τὰ ἱερὰ χῶματα τῆς ἡρωϊκῆς μας Μεγαλονήσου, διαπιστώνω ὅτι μία μόνον ἔθνικὴ ἐνότης ὑπάρχει, μία μόνον δόξα, μία μόνον ἱστορικὴ συνέχεια: ἡ ἐνδοξος καὶ αἰωνία Ἑλλάς.

Βαπτισμένη εἰς τὰ χριστιανικὰ νάματα τῆς αἰωνίας ἀληθείας, τὴν ὁποίαν παρέδωκαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι, τὴν καθήγισαν οἱ ἴδιοι Μάρτυρες, τὴν ἠρμήνευσαν οἱ ἴδιοι οἰκουμενικοὶ Διδάσκαλοι καὶ Πατέρες, τὴν ἐνεκοιλόθησαν τὰ ἴδια ἀγνὰ ἑλληνικὰ στήθη, λάμπει παντοῦ μετὰ τὸ ἴδιον ἀκατάλυτον Φῶς. Καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς τὴν Μητέρα Πατρίδα, ἀκούεται ὅλων ἡ καρδιά νὰ πάλῃ μετὰ τὸν ἴδιον πατριωτικὸν παλμόν. Ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄκρον ἑλληνικὸν Βορρᾶν, ὅπου εὕρισκόμεν μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸν ἔσχατον ἑλληνικὸν Νότον, τὴν ἀκριτικὴν Κύπρον, μία μόνον εὐχὴ καὶ ἕνας ἀσίγαστος πόθος ἀκούεται: Ὅλων αἱ καρδίαι ἀνεξαιρέτως, ἀπὸ τοῦ Ὑπάτου Ἀγωνιστοῦ Ἐθνάρχου μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου βρέφους, ἕνα μόνον πόθον γνωρίζουν καὶ ἕνα καὶ μοναδικὸν πρᾶγμα ἐπιζητοῦν: τὴν Ἐνωσιν. Ἐνωσις καὶ μόνον Ἐνωσις.

Δι' αὐτὸ καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολίται Τρίκκης καὶ

Σταγῶν κ. Διονύσιος καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεσιτιάδος κ. Κωνσταντῖνος καὶ ἐγὼ αἰσθανόμεθα ἰδιαίτεραν συγκίνησιν κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν καὶ εἴμεθα βαθύτατα εὐγνώμονες εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀδελφόν, διότι μετὰ τὴν εὐγενῆ πρόσκλησίν του μᾶς ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ εὕρισκώμεθα αὐτὴν τὴν στιγμὴν μετὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ ὑπερηφάνου ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος μετὰ τὰ κατορθώματά του προσέθεσε νέας σελίδας δόξης καὶ ἡρωϊσμοῦ εἰς τὴν πανένδοξον ἑλληνικὴν ἱστορίαν».

Τὴν πρωΐαν δὲ τῆς Κυριακῆς, 24 Σεπτεμβρίου 1967, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Θείας Λειτουργίας, ἣτις ἐτελέσθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης Λευκωσίας, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου προσεφώνησεν ἡμᾶς, εἰπὼν:

«Μακαριώτατε καὶ ἀγαπητὲ ἐν Κυρίῳ Ἀδελφέ,

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα χαιρετίζει σήμερον ἐν τῷ προσώπῳ Σας καὶ ἀσπάζεται τὴν ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ χαρᾶς πολλῆς καὶ συγκινήσεως βαθείας ἀπευθύνω ἐκ μέρους τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς αὐτῆς ποιμνίου πρὸς τὴν Ὑμετέραν ἀγαπητὴν Μακαριότητα καὶ τοὺς συνοδεύοντας Αὐτὴν Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Τρίκκης καὶ Σταγῶν Διονύσιον, καὶ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεσιτιάδος Κωνσταντῖνον τὸ «ὡς εὖ παρέστηκεν», εὐχαριστίας δὲ συγχρόνως πρὸς Ὑμᾶς ἐκφράζω διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν χαράν, τῆς ὁποίας πρόξενος ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψίς Σας εἰς τὴν Κύπρον. Διὰ πρώτην ἰσως φοράν Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπισκέπτεται τὴν νῆσόν μας. Ὡς ἱστορικὸν γεγονός σημεῖοῦμεν καὶ χαιρετίζομεν τὴν ἐπίσκεψίν Σας.

Δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Θεῷ, διότι ἤξιωσεν ἡμᾶς νὰ εἴμεθα σήμερον ὑπὸ τοὺς θόλους τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ συλλειτουργοὶ ἐν προσευχαῖς καὶ συγκοινωνοὶ τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας.

Ἐρμηνεύομεν, Μακαριώτατε Ἀδελφέ, τὴν ἐν Κύπρῳ παρουσίαν Σας, καὶ δὴ εἰς ἡμέρας χαλεπὰς δι' αὐτὴν, ὡς ἐκφρασιν ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Κύπρου καὶ ὡς ἐκδήλωσιν ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸν Κυπριακὸν Ἑλληνισμόν, ἀγωνιζόμενον εἴπερ ποτὲ σήμερον σκληρῶς διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἐλευθερίας του καὶ τὴν ἀποκατάστασίν του εἰς τοὺς κόλπους τῆς Μητρὸς Πατρίδος. Γνωρίζω καλῶς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἀπὸ πολλοῦ χρονολογούμενον. Εἶχον τὴν χαρὰν τῆς ἀπὸ ἐτῶν προσωπικῆς γνωριμίας καὶ τὴν ἀγαθὴν τύχην τῆς μεθ' ὧν συνεργασίας ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ζητήματος τῆς Κύπρου, προκαθημένου τότε τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος, βαθύτατα δ' ἐξετίμησα τὴν ἀφανῶς καὶ ἐμφανῶς πρὸς τὴν Κύπρον μεγάλην προσφορὰν Σας. Ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ὡς καὶ ὁ ἀγαπητὸς Ἀδελφὸς Μητροπολίτης Τρίκκης Διονύσιος, ὑπῆρξατε ἡγετικά μέλη τῆς ἐν Ἀθήναις Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἐνώσεως Κύπρου, πολλαπλῶς δὲ καὶ πολυτρόπως ἐνισχύσατε τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα. Μεγάλῃ διὰ τοῦτο εἶναι ἡ πρὸς ὕμους εὐγνωμοσύνη τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἐχω τὴν βεβαιότητα, ἀγαπητὲ Ἀδελφέ, ὅτι ἀπὸ ὑψηλοτέρας τώρα ἐπάλξεως, ἀπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ Θρόνου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπαξίως ἀνεδείχθητε, θὰ συνεχίσητε τὴν προσφορὰν Σας πρὸς τὴν Κύπρον. Ἡ ἀγγελία τῆς κλήσεως Ὑμῶν εἰς τὴν πρώτην Ἑδρὰν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐνέπλησεν ἡμᾶς χαρᾶς, διότι μετὰ πεποιθήσεως φρονοῦμεν ὅτι μετὰ τὴν εὐρείαν Ὑμῶν μόρφωσιν, τὸ παράδειγμα τοῦ βίου καὶ τὰς κατακοσμούσας Ὑμᾶς μεγάλας ἀρετὰς θὰ προσφέρητε εἰς τὴν Ἑλλαδικὴν καὶ τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ εἰς τὸ ἔθνος ὑπηρεσίας πολυτίμους.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου, ἀναγνωρίζουσα καὶ βαθέως ἐκτιμῶσα τὴν συμβολὴν Σας εἰς τὸν Κυπριακὸν ἀγῶνα, ἀπονέμει εἰς Ὑμᾶς τὸ «Μετάλλιον τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα». Παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ὅπως ἀποδεχθῇ τοῦτο. Συγχρόνως δὲ παρακαλῶ, ὅπως ἐπανερχομένη εἰς Ἑλλάδα ἢ Ὑμετέρα Μακαριότης μεταφέρῃ καὶ διαβιβάσῃ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου καὶ τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν ἀγάπης καὶ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι, πιστοὶ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἱστορίαν μας, δὲν θὰ παύσωμεν ἀγωνιζόμενοι, ἕως οὗ ἡμέρα αὐγάσῃ, ἕως οὗ ἀνатеῖλῃ ἡ ἡμέρα τῆς ἐνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τὴν πατρίδα τῶν πατρίδων, μετὰ τὴν Μητέρα Ἑλλάδα».

Ἀντιφωνοῦντες, ἐν συνεχείᾳ ἡμεῖς τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου κ. Μακάριον, εἵπομεν:

«Μακαριώτατε Ἁγίε Ἀδελφέ, Πανιερώτατοι Ἁγιοὶ Ἀδελφοί, τιμωτάτον Πρεσβυτέριον, εὐσεβεῖς Χριστιανοί.

Τὴν ἀνωτάτην τιμητικὴν διάκρισιν, τὴν ὁποίαν ἐκ μέρους τῆς μαρτυρικῆς Μεγαλονήσου μοι προσέφεραν ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ἀποδέχομαι εὐγνωμόνως ὡς ἀνήκουσαν εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Διότι τοὺς ὑπὲρ τῆς Κύπρου μας ἀγῶνας διεξήγαγε τὸ Πανελλήνιον ὁλόκληρον, μετὰ ἐπικεφαλῆς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας καὶ τὸν ἱερὸν Κλῆρον, συμμετέχοντος σύμπαντος ἀνεξαιρέτως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦτο ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὁ Προκαθήμενος αὐτῆς, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μου.

Οἱ Σεβασμιώτατοι ὅμως Συνοδικοὶ Σύεδροι Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ. Διονύσιος καὶ Διδυμοτείου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντῖνος, ὡς καὶ ἐγὼ ἐπιθυμοῦμεν νὰ εὐχαριστήσωμεν θερμότατα τὴν Ὑμετέραν πεφιλημένην Μακαριότητα καὶ τὴν περὶ αὐτὴν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον, καὶ διὰ τὴν ἀδελφικὴν πρόσκλησιν, ἡ ὁποία μᾶς ἔδωκε τὴν δυνατότητα νὰ πατώμεν αὐτὴν τὴν στιγμὴν τὸ ἱερὸν χῶμα τῆς Μεγαλονήσου μας, τὸ ὁποῖον ποταμοὶ αἱμάτων καὶ θυσιῶν, ἑκατόμβαι ἀπὸ τριῶν ἤδη χιλιάδων ἐτῶν, ἔχουν καθαρῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀναπόσπαστον τοῦτο τμῆμα τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος συνδέουν ἰδιαιτέρως ἡμᾶς προσωπικῶς ἀκατάλυτοι ἱεροὶ δεσμοί, ἡδη ἀπὸ τοῦ πανηγυρικοῦ ἐκείνου Δημοψηφίσματος τοῦ 1950. Τότε, σύσσωμος ὁ

εὐγενὴς Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς διετράνωσε τὴν ἀδάμαστον θέλησίν του νὰ ἀφεθῇ ἐλεύθερος, νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἡρωϊκῆς του μητρός, ἡ ὁποία μόλις τότε καθημαγμένη μὲν, ἀλλ' ἐνδοξὸς ἐξήρχετο ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον τὴν εἶχεν ἐξαναγκάσει νὰ ἀποδυθῇ ἡ ὑπουλὸς συνωμοσία τῶν ἐχθρῶν τῆς ἐλευθερίας της, πρὸς τοὺς ὁποίους εἶχεν ἀντιτάξῃ ὑπερηφάνως τὸ τρίτον της ΟΧΙ. Ὡς ἀντίπαλος ἐκείνου τοῦ τρίτου ἐξ ἴσου μετὰ τὰ ἄλλα δύο θρυλικῶς ΟΧΙ, τὸ ὁποῖον ἐβροντοφωνεῖτο εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Γράμμου καὶ τοῦ Βίτσι, ἤρχετο ἀπὸ τὰς μυρωμένας ἀκτὰς τῆς Ἑλληνικωτάτης Μεγαλονήσου, τὸ ΟΧΙ τοῦ Κυπριακοῦ Δημοψηφίσματος. Μετὰ αὐτὸ τὸ ΟΧΙ, ὁ πανάρχαιος Κυπριακὸς Ἑλληνισμὸς ἐπεθύμει νὰ διακηρύξῃ πρῶτον εἰς τὴν τότε κατέχουσαν τὴν νῆσον Μεγάλην Δύναμιν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὸν κόσμον, ὅτι Λαὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει διδάξῃ τὴν οἰκουμένην ὁλόκληρον τὰς ἐννοίας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας, δὲν εἶναι δυνατόν ἐν μέσῳ εἰκοστῶ αἰῶνι νὰ ζῇ ὡς δοῦλος ὑπὸ ζυγὸν ξενικὸν καὶ νὰ μὴ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως τοῦ ὑπαγορεύουν ἡ ἐνδοξὸς καὶ μεγάλη ἱστορία του καὶ οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας του.

Ἀλλὰ τὸ ἡρωϊκὸν ἐκεῖνο ΟΧΙ τοῦ πανηγυρικοῦ Δημοψηφίσματος τοῦ Κυπριακοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐξήρχετο ταυτοχρόνως καὶ ἀπὸ τὰς καρδίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ πληροφωρηθῇ ὁλόκληρος ὁ ἐλεύθερος κόσμος. Τὸ δὲ καθήκον τοῦτο τῆς εὐρείας καὶ ἀμέσου γνωστοποιήσεως ἀνέλαβε τότε νὰ τὸ ἐκπληρώσῃ ἡ Πανελλήνιος Ἐπιτροπὴ Ἑνώσεως Κύπρου. Ὡς γνωστόν, τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκείνης Πρόεδρος ἦτο ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιεπίσκοπος Σπυρίδων καὶ Γεν. Γραμματεὺς ὁ ἔχων τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐλογίαν νὰ ὁμιλῇ τὴν στιγμὴν αὐτὴν πρὸς Ὑμᾶς.

Κατὰ τὴν μεγαλειώδη καὶ ἀνυπέρβλητον παλλαϊκὴν Συγκέντρωσιν εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον καὶ τὰ περίξ, ὅπου κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν εἶχον συρρεύσει περὶ τὰς τριακοσίας χιλιάδας ἐνθουσιῶντος λαοῦ, ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος μακαριστὸς Σπυρίδων ἐξεφώνησε τὸν μνημιώδη λόγον του, μετὰ παραμυθίαις ἔκτοτε ἀποστροφὰς του πρὸς τοὺς «εὐγενεῖς Βρεττανούς».

Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπε καὶ τὰ ἑξῆς: «Πρώτιστος λοιπὸν σκοπὸς τοῦ συναγερμοῦ μας σήμερον εἶναι νὰ διακηρύξωμεν στεντορείως ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Κύπρου δὲν εἶναι ζήτημα τῶν Κυπρίων, ἀλλ' ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ... καὶ ὅτι ὁ περαιτέρω χειρισμὸς τοῦ ζητήματος ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, τὴν ὑπευθύνως χειριζομένην τὰς τύχας τοῦ ἔθνους».

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ λόγου του καὶ τὴν σχετικὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἀνατεμπεθεῖσαν δέησιν καὶ ἀφοῦ αἱ ἑκατοντάδες χιλιάδων τοῦ Λαοῦ ἔψαλαν ὅλοι ὁμοῦ τὸ «Τῇ ὑπερμάχῳ», ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἑνώσεως Κύπρου, τότε ἀρχιμ. Ἱερώνυμος, ἀνέγνωσεν ἀπὸ τῶν μεγαφώνων τὸ ἐξῆς ψήφισμα:

«Σήμερον 21ην Ἰουλίου 1950 καὶ καθ' ἣν ἀκριβῶς ἡμέραν συνήρχοντο διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν οἱ Ἕλληνες

είς ὅλας τὰς πόλεις τῆς ἐλευθέρας 'Ελλάδος καὶ εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς παροικίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὁ ἀθηναϊκὸς λαὸς, συνελθὼν εἰς πάνδημον συγκέντρωσιν εἰς τὸν ἱερὸν χώρον τοῦ Παναθηναϊκοῦ Σταδίου, ἀπηύθυνεν εἰς τὸν Ὑψιστον ὁλόψυχον εὐχὴν, ὅπως προστατεύσῃ διὰ τῆς εὐλογίας Του τὸν τίμιον ἀγῶνα διὰ τὴν ἑνωσιν τῆς Κύπρου μετὰ τὴν μητέρα 'Ελλάδα.

Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς, βαθύτατα πεπεισμένος ὅτι ὁ Πανάγαθος Θεός, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπεδαψίλευσε πάντοτε τὴν ἀνεκτίμητον εὐλογίαν Του κατὰ τοὺς μακροὺς αἰῶνας τοῦ δυσχεροῦς, ἀλλὰ πάντοτε εὐλαβοῦς ἱστορικοῦ βίου του, θὰ εἰσακούσῃ τὴν δικαίαν αὐτὴν εὐχὴν του, διαδηλώνει:

1ον) Ὅτι νόμοι θεῖοι καὶ ἀνθρώπινοι, ἀνταποκρινόμενοι πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φύσεως καὶ τοῦ δικαίου, καθιστοῦν τὴν μεγάλωσιν αὐτὴν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου ἀναπόσπαστον τμήμα τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ χιλιετιῶν ὁλοκληρῶν.

2ον) Ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου, ἑλληνικὸς ἀπὸ τῶν προϊστορικῶν ἀκόμη χρόνων, συνέβαλε σημαντικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἰς τὴν προάσπιν καὶ ἀκτινοβολίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως, διετήρησεν ἀμείωτα, παρὰ τὰς παντοειδῆς ξενικὰς ἐπιδρομὰς καὶ ταιριαπῶριαν καὶ πιέσεις, τὰ φυλετικὰ καὶ ἔθνηκα χαρακτηριστικά του, ἐκράτησε τὴν ὅλην του ζωὴν ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐπέδειξεν εἰς ἀγῶνας μακρῶν αἰώνων τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὰ ἰδανικά τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας.

Λαμβάνων δὲ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς διετράνωσε διὰ τοῦ εἰρηνικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπιβλητικοῦ του Δημοψηφίσματος τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1950, τὴν ἀκλόνητον ἀπόφασιν, ὅπως ἐπιμείνη εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ προαιωνίου πόθου του διὰ τὴν ἑνωσιν μετὰ τὴν μητέρα 'Ελλάδα, ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ψηφίζει:

α') Υἱοθετεῖ τὸ δημοψήφισμα τοῦ ἀδελφοῦ κυπριακοῦ λαοῦ, ὡς ἔαν ἦτο ἰδική του ἐλευθέρωσις καὶ ἀβίαστος ἐκδήλωσις καὶ διακηρύσσει ὅτι, ἔαν οἱ Κύπριοι ἀδελφοὶ ζητοῦν τὴν ἑνωσιν ὡς μόνην δυνατὴν λύσιν τοῦ ζητήματός των, καὶ οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες ζητοῦν τὴν ἀπόδοσιν τῆς θυγατρὸς τῆς Κύπρου εἰς τὴν μητέρα 'Ελλάδα ὡς ἕνα δικαίωμα, τὸ ὁποῖον κανεὶς δὲν δύναται νὰ τῆς ἀρνηθῇ.

β') Διακηρύττει ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Κύπρου, ὡς καὶ τῆς Β. Ἠπείρου, δὲν εἶναι ζήτημα ἀφορῶν μόνον τοὺς Ἕλληνας τῶν περιοχῶν αὐτῶν, ἀλλ' ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν λαόν, διὰ τὸν ὁποῖον ἀποτελεῖ ἱερὸν καθήκον ἡ ὁλοκληρώσις τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἡ κατοχύρωσις τῆς ἀνεξαρτησίας ὁλοκληροῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Δι' ὃ καὶ ποιεῖται ἐκκλησίαν πρὸς ὁλόκληρον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον, ἰδιαιτέρως δὲ πρὸς τὸν μεγάλωτον ἀγγλικὸν λαόν, ὅπως θελήσῃ νὰ ἐκτιμήσῃ τοὺς κοινούς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας καὶ κατανοήσῃ πόσον βαθύτατα θίγονται αἱ πλέον εὐαίσθητοι χορδαὶ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν τύχην τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν.

γ') Ἐκφράζει τὴν θερμὴν εὐχὴν, ὅπως ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ταύτην, ἡ ὑπευθύνως χειριζομένη τὰς τύχας τοῦ ἔθνους ἑλληνικὴ κυβέρνησις, παραμερίζουσα πᾶσαν τυχόν διπλωματικὴν ἐπιφύλαξιν, ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας τὸ κυπριακὸν ζήτημα ὡς ὑπόθεσιν τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων καὶ τὸ θέσῃ εὐθαρσῶς ἐνώπιον τῆς φίλης καὶ προστάτιδος Δυνάμεως, οὐχὶ ὡς ἐνέργειαν ἐχθρικήν, ἀλλ' ὡς προσπάθειαν κατοχυρώσεως τῶν πατροπαράδοτων δεσμῶν φιλίας, ἀπειλουμένων ἀπὸ τὴν γνωστὴν ἐκμετάλλευσιν κοινῶν ἐχθρῶν.

δ') Ἀξιοῖ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐν τῷ ἑλληνικῷ Κοινοβουλίῳ, ὅπως, ἐν περιπτώσει ἐμμονῆς τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἐπιφυλακτικὴν τῆς στάσιν, ἀναλάβουν εὐθαρσῶς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ κυπριακοῦ ζητήματος ἐνώπιον τοῦ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίου καὶ τῆς ἀγγλικῆς κοινῆς γνώμης καὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐνώπιον τῆς διεθνούς τοιαύτης.

ε') Ἀναθέτει εἰς τὴν Πανελλήνιον Ἐπιτροπὴν Ἀπελευθερώσεως τῆς Κύπρου, μετὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἐπὶ κεφαλῇ, ὅπως ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς ἀντιπροσωπίας τῆς Κύπρου παρακολουθήσῃ ἀγρύπνως καὶ συντόνως τὴν πορείαν τοῦ ζητήματος καὶ, ἐν περιπτώσει κινδύνου ἀποτελεματώσεως, ἀναλάβῃ ὑπευθύνως τὸν χειρισμὸν τῆς ὑποθέσεως, προβαίνουσα εἰς πᾶσαν ἐνέργειαν, τὴν ὁποίαν θὰ κρίνῃ ἀναγκαίαν διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ φλογεροῦ πόθου τῶν ὑποδούλων ἀδελφῶν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ καὶ πόθον, ἀλλὰ καὶ καθήκον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῆς «Πανελληνίου Ἐπιτροπῆς Ἑνώσεως τῆς Κύπρου», ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Σπυρίδωνος, θὰ ἐπιδώσῃ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα, τὴν κυβέρνησιν καὶ τὸ προεδρεῖον τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Κοινοβουλίου τῆς Μ. Βρετανίας καὶ τῶν κυβερνήσεων ὅλων τῶν πολιτισμένων ἔθνων, τὰ ὁποῖα πιστεύουσιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀγωνίζονται δι' αὐτὴν ὡς καὶ εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν τοῦ κόσμου».

Ἐν συνεχείᾳ, τῆς παλλαϊκῆς συγκεντρώσεως τοῦ Σταδίου ἠκολούθησαν πολλὰ καὶ μεγάλα συγκεντρώσεις. Εἰς μίαν ἐξ αὐτῶν, καὶ συγκεκριμένως εἰς τὰς 20 Αὐγούστου τοῦ 1954, εἰς τὴν συγκέντρωσιν τὴν γενομένην εἰς τὴν Πλατείαν Συντάγματος καὶ τὰς παρόδους καὶ ὑπερβαίνουσας τὰς 150.000 ἀτόμων, ὁμιλήσας καὶ πάλιν ὁ ἀείμνηστος καὶ ἀκατάβλητος Ἀρχιεπίσκοπος Σπυρίδων, εἶπε μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς:

«Χῶρος ἑλληνικὸς ὑπῆρξε πάντοτε εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ λαὸς ἑλληνικὸς κατέκειτο πάντοτε καὶ κατοικεῖ τὴν μεγάλωσιν. Δι' αὐτὸν τὸν χώρον καὶ δι' αὐτὸν τὸν λαόν, ποὺ ἀνήκουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἐλευθέρωσις Ἑλλάδος ὑψώνει φωνὴν διαμαρτυρίας καὶ ἀξιοῖ... νὰ ἀποδοθῇ εἰς αὐτὴν ἡ φυσικῶς... καὶ ἔθνηκα ἀνήκουσα εἰς αὐτήν... Κύπρος.

Ὁ ἀγὼν διὰ τὴν Κύπρον εἶναι ἀγὼν πανελλήνιος, τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων καὶ τῶν ἀλυτρώτων, τῶν ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐκτός. Εἶναι ἀγὼν ἱερός ἑνὸς λαοῦ, ὑπὲρ πάντα ἄλλον προσεγγρόντος εἰς τὴν πνευματικὴν,

πολιτικήν, κοινωνικήν καὶ γενικῶς πολιτιστικήν ἀνάπτυξιν τῶν λαῶν, ἐνὸς λαοῦ πολιτικῶς ὁρίμου καὶ πολιτιστικῶς προηγμένου. Εἶναι ἀγὼν ἐναντίον τῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς καὶ πάσης ἄλλης σκοπιμότητος».

Σημειωτέον, ὅτι κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν καὶ ὥραν, εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος συνεκροτοῦντο ὁγκώδη παλλαϊκὰ συλλαλητήρια καὶ ἐξεδίδοντο χιλιάδες ψηφισμάτων ἐναντίον τῆς καταπίεσεως τῶν δικαιῶν τῆς Κύπρου καὶ ὑπὲρ τῆς Ἑνώσεως τῆς Κύπρου μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος (1954, σ. 281, 285).

Μακαριώτατε,

Ὅτε τὴν 21ην Μαρτίου 1956 ἐξεδήμησεν εἰς Κύριον ὁ μακαριστὸς Ἀρχιεπίσκοπος Σπυρίδων, ἐνῶ ἡ Μακαριότης σας μετὰ τῶν συνεξορίστων εὐρίσκεσθε εἰς Σεύχελας, ὁ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὁμιλῶν, θεωρήσας ὅτι εἰς ἄλλον ἔπρεπε νὰ μεταβιβάσῃ τὴν σκυτάλην τῆς ἐργασίας διὰ τὴν Κύπρον, ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς Πανελ. Ἐπιτροπῆς Ἑνώσεως Κύπρου, ἐνθα ἐπὶ ἐξ συναπτὰ ἔτη εἶχεν ἀφιλοκερδῶς ὑπηρετήσῃ, διὰ νὰ τὸν διαδεχθῇ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρίκκης.

Τοιοιτοτρόπως, ὁ Θεὸς μὲ ἡξίωσε, Μακαριώτατε, ὥστε τὸ ἐν δέκατον τῆς ὅλης περιόδου τῆς ζωῆς μου, τὸ καὶ παραγωγικώτερον, νὰ τὸ ἀφιερῶσω εἰς τὸ νὰ γίνῃ τὸ αἶτημα τῆς Κύπρου μας περὶ ἐνώσεώς της μὲ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ ζήτημα κυρίως κυπριακὸν εἰς ζήτημα πανελληνιον, ἔπειτα δὲ καὶ παγκόσμιον.

Ἀποχωρῶν ὁμως ἐκ τῆς Ἐπιτροπῆς, εἶχα κάμει ἓνα τάμα: Νὰ ἐπισκεφθῶ διὰ πρώτην φοράν τὴν Κύπρον μόνον μετὰ τὴν ἑνωσίν της μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἀτυχῶς, ὁ Θεὸς δὲν μὲ ἡξίωσε τῆς τοιαύτης Του δωρεᾶς. Ἦλθα ὁμως τῶρα διὰ νὰ σᾶς διερμηνεύσω τὰ αἰσθήματα ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ἀπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, ὁ ὁποῖος σᾶς στέλλει τοὺς καλυτέρους πατριωτικούς Του χαιρετισμούς καὶ ὅλην τὴν ἀγάπην Του, τῆς Πριγκιπίσσης Εἰρήνης, ἡ ὁποία μὲ συγκίνησιν ἐνθυμεῖται πάντοτε τὰς ἐγκαρδίους ὑπὲρ αὐτῆς ἐκδηλώσεις σας κατὰ τὴν ἐνταῦθα πρὸ ἐτῶν ἐπίσκεψίν της, τοῦ κ. Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως καὶ σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὅλος ὁ Λαός, μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς ἀκρίτας μας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρισκόμην πρὸ δύο μόλις ἑβδομάδων, σᾶς διαβεβαιοῦμεν ὅτι εἴμεθα παρὰ τὸ πλευρόν σας, καὶ δαισθανόμενοι καὶ τοὺς ἰδικούς σας ἐθνικούς ὁραματισμούς, σᾶς δηλοῦμεν κατηγορηματικῶς, ὅτι μόνον ἡ Ἑνωσις τῆς Κύπρου μὲ τὴν Μητέρα της ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν καὶ ὁριστικὴν λύσιν. Ἡ θερμὴ μας εὐχὴ ὅλων καὶ ὁ ἀσίγητος πόθος μας εἶναι νὰ ἴδωμεν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν μαρτυρικὴν Κύπρον μας ἡνωμένην μὲ τὴν βασιανισμένην μητέρα της. Τοῦτο εἶναι ὀφειλόμενον χρῆος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου πρὸς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὸν πολιτισμὸν αὐτόν, διὰ τὸν ὁποῖον ὅλοι σήμερα σεμνύονται. Εἶναι ἀπαίτησις τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνέχεται νὰ ὑβρίζεται, ὅτι τάχα δὲν εἶναι ἄξιος νὰ συμπεριφερθῇ εὐγενῶς πρὸς τὴν μειονότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπὶ αἰῶνας συνέζη εἰρηνικῶτα. Τέλος, εἶναι θέμα ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν

τιμιότητα καὶ τῶν ἐν Κύπρῳ καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι διαβιούντων Ἑλλήνων. Διότι οὔτε οἱ ἐν Ἑλλάδι οὔτε οἱ ἐν Κύπρῳ Ἕλληνες δεχόμεθα ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀθετήσωμεν τὴν ὑπογραφὴν μας καὶ παραβαίνοντες τὰς συμφωνίας μας νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν Κύπρον ὡς βάσιν ἐπιθέσεως κατὰ τῶν γειτόνων μας. Πόσον σεβόμεθα τὴν ὑπογραφὴν μας καὶ πόσον προσπαθοῦμεν, ἀκόμη καὶ μὲ θυσίας, νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰς ἀναλαμβανόμενας ὑποχρεώσεις μας, τὸ ἔχομεν ἀποδείξει πολλάκις, καὶ δὴ καὶ εἰς τὸ πρόσφατον παρελθόν. Οἱ γείτονές μας τὸ γνωρίζουν καλύτερα καί, μὲ εἰλικρίνειαν καὶ τιμιότητα, τὸ ἀναγνωρίζουν εὐκολώτερον ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους. Ἐπὶ τῆς νήσου αὐτῆς ὁμιλεῖ ὄχι μόνον ἡ Ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὸ πρόσφατον παρελθόν. Δύνανται νὰ τοὺς τὸ ἐπιβεβαιώσουν οἱ ἐνταῦθα ὁμόθησκοί των, οἱ ὁποῖοι συνέζων ἀδελφικῶτα καὶ ἀρμονικώτατα μὲ τοὺς ἐπὶ τῆς νήσου Ἕλληνας.

Ἡ ἑνωσις τῆς νήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα θὰ γίνῃ ἐν πάσῃ περιπτώσει. Ὅσον τὸ ταχύτερον, τόσο ὁ καλῶτερον δι' ὅλους. Ἀρκετὰ ἔχει κοστίσει εἰς ὅλους ἀνεξαιρέτως ἡ παρεμπόδισις της. Ἄς συνετισθῶμεν καὶ ἄς σπεύσωμεν νὰ τὴν πραγματοποιήσωμεν. Εἶναι τὸ συμφερότερον καὶ τὸ φρονιμώτερον. Τὸ ἐπιβάλλει καὶ ἡ Ἱστορία μας καὶ ὁ χαρακτήρ μας. Τὸ ἐπιβάλλουν αἱ θυσίαι καὶ ὁμῶν καὶ πάντων τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ἐπιβάλλει ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἰσότης. Δὲν εἶναι δυνατόν μία πλειοψηφία ἐξ 82% νὰ παρεμποδίζεται εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς θελήσεώς της, διότι τάχα στρατηγικοὶ λόγοι ἐπιβάλλουν τοῦτο ἢ διότι κινδυνεύει δῆθεν ἡ μειοψηφία, ἡ ὁποία ἐπὶ αἰῶνας συνυπῆρχε καὶ συνηυξάνετο καὶ συνεργάζετο ἀρμονικώτατα μὲ τὴν πλειοψηφίαν.

Ἄς τὸ πάρουν ἐπὶ τέλους ἀπόφασιν: ἡ Ἑνωσις θὰ γίνῃ. Εἶναι γεγονός».

Ἀπασαι αἱ ἐκδηλώσεις τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας πρὸς ἡμᾶς ὑπῆρξαν ἀδελφικαὶ καὶ ἄκρως συγκινητικαί, εἶχον δὲ ὡς καρπὸν τὴν ἐτι μεγαλυτέραν σύσφιγξιν τῶν ὑπαρχόντων ἤδη δεσμῶν. Ἰδιαιτέρως καρποφόρος ὑπῆρξεν ἡ συζήτησις, ἣν εἴχομεν μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἱερᾶς Συνόδου ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων ἡμᾶς κοινῶν προβλημάτων.

III. Τὸ θέρος τοῦ 1968 καὶ ἀπὸ 4-7 Ἰουνίου, ἐπραγματοποιήσαμεν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν ἀδελφὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥουμανίας, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν διοργανωθεισῶν ἐκεῖ ἐορτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ῥουμανίας κ. Ἰουστινιανοῦ, συμπληρώσαντος τότε εἰκοσαετίαν ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην, ἐδόθη εἰς ἡμᾶς ἡ πολῦτιμος εὐκαιρία νὰ ζήσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς προσπαθείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ῥουμανίας καὶ νὰ θαυμάσωμεν τὰς ὁργανωτικὰς καὶ ἐν γένει διοικητικὰς ἱκανότητας τοῦ Προκαθημένου αὐτῆς, Μακαριωτάτου Πατριάρχου κ. Ἰουστινιανοῦ, ἐπὶ τῆς ποιμαντορίας τοῦ ὁποίου πλεῖστα ὅσα ἔργα ἐπραγματοποιή-

θησαν. Ταυτοχρόνως ήσθάνθημεν άπεριόριστον τήν άγάπην τόσον τής ήγεσίας τής 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας τής 'Ρουμανίας, όσον και τοϋ 'Ρουμανικοϋ λαοϋ.

Τήν 6ην 'Ιουνίου, ήμέραν τοϋ επισήμου έορτασμοϋ, και κατά τήν διάρκειαν τής Θείας Λειτουργίας, ήτις έτελέσθη έν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοϋ Βουκουρεστίου, έδόθη εἰς ήμās ή εύκαιρία νά προσφωνήσωμεν τόν Μακαριώτατον Πατριάρχην 'Ρουμανίας κ. 'Ιουστινιανόν ώς άκολουθώς:

«Μακαριώτατε,

'Η 'Εκκλησία τής 'Ελλάδος αἰσθάνεται έαυτήν έξόχως εύτυχή, διότι συμμετέχει εἰς τήν χαράν τής άγαπητῆς έν Χριστῷ άδελφῆς, τής 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας τής 'Ρουμανίας, ή όποία πανηγυρίζει τήν εἰκοστήν επέτειον τής άναρρήσεως τής 'Υμετέρας πεπινυμένης Μακαριότητος εἰς τόν περικλεᾷ Πατριαρχικόν αὐτῆς Θρόνον. 'Ὡς 'Ορθόδοξοι ὅμως, και ὡς 'Ελληνες, αἰσθανόμεθα ὅλως ιδιαιτέραν συγκίνησιν, διότι πατῶμεν τό ιερόν χῶμα τής ένδόξου ρουμανικῆς γῆς. Δέν μās εἶναι δυνατόν νά λησμονήσωμεν ὅτι έδῶ κυρίως κατέφυγον κατά τοὺς δυσχειμέρους καιρούς, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τετρακόσια ὀλόκληρα ἔτη διῆλθε τό ήμέτερον Γένος, και έδῶ εύρισκον άνοικτάς άγκάλας πολλοί διωκόμενοι 'Ελληνες. Οὔτε μās εἶναι δυνατόν νά μή ένθυμούμεθα ὅτι έδῶ εἶχον εύρει προστατευτικόν καταφύγιον αἱ 'Ελληνικαὶ Μοῦσαι. Διότι αὐταὶ έδωκαν τήν δύναμιν και τήν έμπνευσιν εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν τολημῶν και γεναίων προγόνων μας, διὰ νά έξορμήσουν έντεῦθεν και νά άποδυθοῦν εἰς τόν άγῶνα ὑπέρ τής έλευθερίας τής βασιανισμένης πατρίδος μας και ὅλων τῶν ὑποδούλων τότε λαῶν.

'Αλλ' οἱ άγιοι Συνοδικοὶ Σύνεδροι, Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πατρῶν και 'Αντιπρόεδρος τής 'Ιερᾶς Συνόδου κ. Κωνσταντῖνος, και ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ναυπακτίας και Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνός, και ἐγώ προσωπικῶς εἴμεθα ὑπερήφανοι, διότι εἰς ήμās ἔλαχεν ή τιμή νά εκπροσωπήσωμεν τήν 'Εκκλησίαν τής 'Ελλάδος εἰς τόν πλήρως δεδικαιολογημένον έορτασμόν τοῦτον. Διότι παριστάμεθα εἰς τόν πανηγυρισμόν μιᾶς έπετείου, ή όποία δέν σημαίνει ἀπλῶς ἀλλαγὴν πατριαρχείας, ἀλλά και μεταβολήν κατευθύνσεως και πορείας εἰς τόν τρόπον τής διαχειρίσεως και ἐπιλύσεως τῶν προβλημάτων τής 'Ρουμανικῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας.

Καίτοι τοπικῶς απέχοντες πολὺ ἀφ' ὑμῶν, ἔχομεν ἀπὸ ἐτῶν κατορθῶσαι νά ἀντιληφθῶμεν τόν νέον παλμόν και τήν ισχυράν πνοήν ἀναδημιουργίας, ή όποία ένεφυσήθη εἰς τήν ὅλην ζωήν τής 'Εκκλησίας έν 'Ρουμανία, και νά διαπιστώσωμεν τὰ εύεργετικά αὐτῆς ἀποτελέσματα, τὰ όποία εἶναι ἤδη καταφανῆ εἰς τοὺς πολυπληθεῖς τομεῖς τής δράσεώς της.

Μακαριώτατε,

Πλήρης ιερᾶς συγκινήσεως, καυχήσεως έν Κυρίῳ και ἀδελφικῆς έν Χριστῷ 'Ιησοῦ άγάπης, ή 'Εκκλησία τής 'Ελλάδος εύχεται ἀπὸ καρδίας εἰς τήν 'Υμετέραν λίαν προσφιλή ήμῖν Μακαριότητα μακράν ποιμαντορίαν, ἀδιάπτωτον κατ' ἀμφω ὑγείαν, πλουσιώτατον

τόν έξ ὕψους φωτισμόν και δαφιλή τήν άνωθεν εύλογίαν ἐπὶ τε τήν 'Υμετέραν Μακαριότητα, τήν περί Αὐτὴν σεπτήν 'Ιεραρχίαν και τόν λοιπόν ιερόν κλήρον, ὡς και τό εύσεβές χριστεπώνυμον πλήρωμα Αὐτῆς, ἵνα ἐπὶ ἐτη πλείστα κλείζετε τόν ένδοξον Πατριαρχικόν Θρόνον τής 'Ρουμανίας και ὀλοκληρώσητε τό γιγαντούμενον ἤδη μέγα ἀνακαινιστικόν 'Υμῶν έν τῇ 'Εκκλησίᾳ ἔργον πρὸς δόξαν Αὐτῆς και τοϋ Παναγίου 'Ονόματος τοϋ έν Τριάδι Θεοῦ.

'Εξ ἄλλου, ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης 'Ρουμανίας κ. 'Ιουστινιανός, ἐπὶ τῇ εύκαιρίᾳ τής ἐπιδόσεως εἰς αὐτόν τῶν δώρων τής 'Ελληνικῆς 'Εκκλησίας, ἐξέφρασε τήν συγκίνησιν του εἰπὼν τὰ ἐξῆς:

Εὐηρεστήθητε πάντες μετ' ιδιαιτέρας ἐκτιμήσεως και μετ' ἀδελφικῆς άγάπης νά τιμήσητε τήν ήμέραν ταύτην, ή όποία συνδέεται πρὸς τό πρόσωπον τής Μετριότητός μου, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἰκοσιν ἐτῶν ποιμαντορίας ἐπὶ τοϋ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τής 'Ρουμανικῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας. 'Η παρουσία τῶν προϊσταμένων και ἀντιπροσώπων ἀδελφῶν 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν, ὡς και διακεκριμένων ἀντιπροσώπων ὑπερорίων 'Εκκλησιῶν και Χριστιανικῶν ὀργανώσεων, ή συμμετοχή εἰς τήν έορτήν ταύτην ὀλοκληρου τής 'Ρουμανικῆς 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας, ὡς και τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἄλλων θρησκευμάτων τής Χώρας, μοῦ προσέδωσε μεγίστην τιμήν, μέ συνεκίνησε βαθύτατα και μοῦ προύξηνσε βαθεῖαν έντύπωσιν.

IV. 'Απὸ 6-13 Μαΐου 1969 ἐπεσκέφθημεν τήν 'Εκκλησίαν τής Βουλγαρίας, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Βουλγαρίας Κυροῦ Κυρίλλου, ἵνα μετάρχωμεν εἰς τὰς ὀργανωθείσας ὑπὸ τής Βουλγαρικῆς 'Εκκλησίας έορτὰς ἐπὶ τῇ συμπληρώσει 1100 ἐτῶν ἀπὸ τής κοιμήσεως τοῦ ένδόξου τέκνου τής Θεσσαλονίκης και φωτιστοῦ τῶν Σλαύων 'Αγίου Κυρίλλου.

«Εἶναι ἀναγκαῖον, μās ἔγραφεν ὁ αἰέμνηστος Πατριάρχης καλῶν ήμās, αἱ 'Εκκλησίαι ήμῶν νά συμβάλουν εἰς μίαν ὅσον τό δυνατόν στενωτέραν προσέγγισιν μεταξὺ τῶν λαῶν μας. Αὐτὸς ἦτο ὁ σκοπός μου, ὅταν τό 1962 ἐπεσκέφθην τὰς 'Αθήνας. Καί εἰμαι πεπεισμένος ταπεινῶς, ὅτι μετὰ τήν ἐπίσκεψιν, τήν ὁποίαν ἔκαμα εἰς τόν Μακαριώτατον Προκαθήμενον τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, εἶναι δίκαιον νά ἐλπίζω εἰς ἀνταπόδοσιν τής ἐπισκέψεως ἐκ μέρους τοῦ βαθυσεβάστου και δραστηριωτάτου Προκαθήμενου τής 'Εκκλησίας τής 'Ελλάδος, τοῦ Μακαριωτάτου 'Ιερωνύμου».

Εἰς τήν θερμήν ταύτην πρόσκλησιν, ήμεῖς, μετὰξὺ ἄλλων, ἀπηντήσαμεν: «Κυρίου έντολήν κρίναντες ἐποικοδομήσαι ἐπὶ τῷ θεμελίῳ, ὃν ἤρξασθε ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεῖναι κατά τό έτος 1962 και εἰς άγάπην και ένότητα μεσιτεῦσαι τῶν ήμετέρων λαῶν ἐπὶ πλείον, μετὰ προθυμίας πολλῆς ἠθελήσαμεν ἀνταποκριθῆναι εἰς τήν 'Υμετέραν φιλαδελφοτάτην πρόσκλησιν».

Εἰς τὰς έορτὰς ταύτας τής Σόφιας προέστη ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μακαριστὸς κυρὸς 'Αθηνάγδρας, μετέσχον δὲ ὁ Μακαριώτατος Πατρι-

άρχης 'Αλεξανδρείας κ. Νικόλαος, καθώς επίσης και ἀρχηγοὶ καὶ ἐκπρόσωποι τῶν λοιπῶν 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν.

V. Ἀπὸ 19-21 Νοεμβρίου παρελθόντος ἔτους ἐπεσκέφθημεν τὸν 'Αλεξανδρινὸν Πατριαρχικὸν θρόνον, κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου 'Αλεξανδρείας κ. Νικολάου, ἵνα μετὰσχωμεν ὁμοῦ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ νέου Πατριαρχικοῦ Μεγάρου.

Εἰς τὰς ἐπισκέψεις ταύτας, εἰς τὰς ὁποίας ἡμεῖς προσωπικῶς ἠγήθημεν, δέον νὰ προστεθοῦν καὶ ἕτεραι τοιαῦται, τὰς ὁποίας ἐπραγματοποίησαν, ὡς ἐπίσημοι ἀπεσταλμένοι τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου, μέλη αὐτῆς, καὶ περὶ τῶν ὁποίων θὰ ὁμιλήσῃ ὁ Πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῶν 'Εξωτερικῶν Μονίμου Συνδικτῆς 'Επιτροπῆς εἰς τὴν πρὸς ὑμᾶς ἔκθεσιν αὐτοῦ.

VI. Τέλος, ἀπὸ 27 Μαΐου μέχρι τῆς 3 'Ιουνίου ἐ.ἔ. ἐπεσκέφθημεν τὸ Πατριαρχεῖον τῆς Σερβίας, πρὸς ἔτι μεγαλύτεραν σύσφιγξιν τῶν μεταξὺ τῶν δύο 'Εκκλησιῶν ὑπαρχόντων ἥδη στενῶν καὶ ἀδελφικῶν δεσμῶν. Καὶ περὶ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης θὰ ἀκούσωμεν τὰ δέοντα παρὰ τοῦ Σεβ. Προέδρου τῆς οἰκείας Μ.Σ.Ε.

3. Διορθόδοξον Κέντρον.

'Ακριβῶς πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀδελφικῶν τούτων δεσμῶν ἐντὸς τῆς 'Ορθοδόξου οἰκογενείας, αἰσθανόμενοι τὸ ἱερὸν χρέος, ὅπως διακονήσωμεν ὅλαις δυνατέμεσιν, ἐμελετήσαμεν ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς τὴν δυνατότητα ἀνεγέρσεως ἐπὶ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἐνὸς κέντρου ἀδελφικῆς φιλοξενίας καὶ διορθόδοξου ἐπικοινωνίας.

'Η 'Ελλάς, καὶ εἰδικῶς αἱ 'Αθῆναι, εὐρισκόμεναι γεωγραφικῶς εἰς τὸ κέντρον, ἐν ᾧ συναντῶνται ὅλαι αἱ συνδέουσαι τὰς ἀδελφὰς 'Ορθοδόξους 'Εκκλησίας ὁδοί, ἠξιώθη πολλάκις, ὡς πρὸ ὀλίγου ἐσημειώσαμεν, τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐλογίας τῆς παρουσίας τόσο τῶν σεπτῶν Προκαθημένων τῶν 'Εκκλησιῶν αὐτῶν, ὅσον καὶ πολλῶν ἄλλων, διακεκριμένων 'Ιεραρχῶν καὶ Θεολόγων, ἐπαξίως ἐκπροσωποῦντων αὐτάς. 'Η παρουσία αὕτη, διὰ τὴν 'Εκκλησίαν τῆς 'Ελλάδος ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητον εὐκαιρίαν, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἀξιοποιήσωμεν δεόντως, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ὅλου σώματος τῆς 'Εκκλησίας. 'Αφ' ἑτέρου, εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς ἐπὶ πανορθόδοξου ἐπιπέδου συζητήσεως καὶ μελέτης τῶν ἀπασχολούντων τὴν 'Ορθοδοξίαν προβλημάτων, εἰς τὴν ὁποίαν ζῶμεν, κατέστησαν εἶδος πρώτης ἀνάγκης τὰ κέντρα ἐκεῖνα, ἐντὸς τῶν ὁποίων μικρότερα ἢ μεγαλύτερα ὁμάδες τῆς 'Ορθοδόξου οἰκογενείας θὰ ἠδύναντο νὰ εὑρεθοῦν ὁμοῦ καὶ νὰ διευρευνήσουν ἀπὸ κοινοῦ τὰς ὁδοὺς πορείας, τὰς ὁποίας ἐνώπιον ἡμῶν ἀνοίγει σήμερον ὁ Κύριος.

Αὐτὴν τὴν ἀνάγκην ἐπιθυμοῦντες νὰ θεραπεύσωμεν, ἀπεφασίσαμεν τὴν ἀνοικοδόμησιν καὶ τὴν ἰδρυσιν τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου 'Αθηνῶν.

'Εν συντομωτάτῳ χρονικῷ διαστήματι, ἡ Τεχνικὴ 'Υπηρεσία τῆς 'Εκκλησίας ἐξεπόνησε τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ὅλας τὰς σχετικὰς τεχνικὰς μελέτας καί, ὡς ἅπαντες γνωρίζετε, τὴν 3ην Μαρτίου 1969 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος τοῦ Κέντρου, παρουσίᾳ καὶ εὐλογίᾳ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος.

'Η ἑναρξὶς ὁμῶς τῆς ἀνοικοδομήσεως, λόγῳ διαδικαστικῶν δυσκολιῶν, ἤρχισε μετὰ ἔτος καὶ πλέον, διὸ καὶ ἀπετέλεσεν ἄθλον τὸ γεγονός, ὅτι τὸ κτίριον τοῦ Δ.Κ.Α. ἦτο τὴν 1ην Μαΐου 1971 ἐτοιμον νὰ δεχθῇ φιλοξενουμένους καὶ νὰ τελεσθῶσι τὰ ἐγκαινία αὐτοῦ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς συμμετοχῆς τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος εἰς τὰς ἐορτὰς ἐπὶ τῇ συμπληρωσῇ 150 ἐτῶν ἀπὸ τῆς 'Εθνικῆς Παλιγγενεσίας παρουσίᾳ 'Αρχηγῶν καὶ ἐκπροσώπων πασῶν τῶν 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν.

Δι' ἡμᾶς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡ 3η Μαΐου 1971, ὑπῆρξε πρόξενος πολλῆς χαρᾶς καὶ βαθείας συγκινήσεως. 'Εβλέπομεν ὀρθούμενον ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸ Διορθόδοξον Κέντρον, ἐκφράζον καὶ ὑλοποιῶν τοὺς μυχίους πόθους τῆς διακονίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἐντὸς ὁλοκλήρου τῆς οἰκογενείας τῆς 'Ορθοδοξίας διὰ τῆς καλλιέργειας τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἀπὸ κοινοῦ θεολογικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἐν ἀγάπῃ γνωριμίας.

Μετὰ τὸν 'Αγιασμόν, ὃν ἐτελέσαμεν, προσεφωνήσαμεν τοὺς ἀδελφούς μας 'Ορθοδόξους, τοὺς ἐπιχειρήσαντας κοπιῶδες ταξίδιον, ἵνα μετὰσχωσιν εἰς τὴν χάραν μας ταύτην, διὰ τῶν ἀκολουθῶν λόγων:

Πρέπει νὰ εἶμαι πολὺ εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν, διότι ὑπὸ ἄλλην πλέον σήμερον ἰδιότητα, τὴν τοῦ ἐπιχωρίου ἐπισκόπου, ἔχω καὶ ἄλιν τὸ προνόμιον, ἵνα ἐκφράσω τὴν χαράν μου καὶ τὴν ἰδιαιτέραν εὐγνωμοσύνην τῆς ἡμετέρας 'Εκκλησίας, διότι παρέχετε εἰς Αὐτὴν τὴν εὐλογίαν τῆς ἐνταῦθα παρουσίας 'Υμῶν, καὶ μάλιστα εἰς τὸν ἱερὸν χώρον τῆς παλαιφάτου ταύτης Μονῆς. Προκειμένου ὁμῶς νὰ συντάξω τὴν παρούσαν προσφώνησιν, διηρωτήθην, ἂν θὰ εἶχον κἂν τὸ δικαίωμα νὰ προσφωνήσω 'Υμᾶς ὡς «ξένους καὶ παρεπιδήμους» εἰς τὸν Οἶκον τοῦτον, δεδομένου ὅτι οὗτος, ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς του, εἶναι Διορθόδοξος, καὶ ἐπομένως ἥδη ἐκ τοῦ προορισμοῦ του ἀνήκει εἰς πάντας τοὺς 'Ορθοδόξους. Εἶναι καὶ ἰδικὸς σας ὁ Οἶκος, τὸ Κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅλαι αἱ 'Ορθόδοξοι 'Εκκλησίαι εἶναι ὄχι μόνον ὁποτεδήποτε εὐπρόσδεκτοι, ἀλλὰ πρέπει νὰ αἰσθάνωνται ἀπολύτως ὅπως εἰς τὸ σπίτι των.

Τὰ περὶ τοῦ εἰδικωτέρου σκοποῦ καὶ τῶν συναφῶν πληροφοριῶν περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου θὰ ἀκούσῃτε μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν Διευθυντὴν τοῦ Κέντρου Παν. 'Αρχιμ. κ. 'Αναστάσιον Γιαννουλάτον. Δὲν εἶναι ὁμῶς δυνατόν αὐτὴν τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν, μετὰ τὴν εὐλογημένην παρουσίαν ἐκλεκτῶν ἐκπροσώπων πασῶν τῶν 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιῶν καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν των, ὡς ἐπίσης διακεκριμένων ἐκπροσώπων ὄχι μόνον τῆς 'Εθνικῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς καθόλου πνευματικῆς τῆς Χώρας ἡμῶν 'Ηγεσίας,

ἐγκαινιάζεται ὁ Οἶκος οὗτος, νὰ μὴ ὑπενθυμίσω, ὅτι δι' αὐτοῦ καθίσταται ἐναργεστέρᾳ «ἡ ἐνότης τῆς πίστεως, ὁ δεσμός τῆς μετ' ἀλλήλων ἀγάπης καὶ ἡ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι κοινωνία, ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης», τὰ ὁποῖα εἶχον τεθῆ ὡς στόχος διὰ τὰς μετὰ τοῦ σептoῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τὰς μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν σχέσεις, πρὸ τετραετίας ἐν τῷ Ἐνθρονιστηρίῳ Λόγῳ τῆς ἡμετέρας μετριότητος. Ἐπίσης, δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ τὸ γεγονός, ὅτι διὰ τῆς λειτουργίας τοῦ Δ.Κ. θὰ πραγματοποιηθοῦν πολλὰ ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὡς πρὸς τὴν μετὰ τῶν ἀδελφῶν ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν μετὰ τῶν ἑτεροδόξων, ἐπικοινωνίαν συνοπτικῶς ἐν τῷ Ἐνθρονιστηρίῳ ἡμῶν Λόγῳ ἐξετέθησαν καὶ κατόπιν ἐν τῷ Ὑπομνήματί μου πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περὶ ἀναδιοργανώσεώς της πλατύτερον ἀνεπτύχθησαν. Διότι αἱ ἐν τῷ Οἴκῳ τούτῳ παρεχόμεναι δυνατότητες τῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον συμβιώσεως μελῶν τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἐντὸς μιᾶς Χώρας ἀμιγῶς Ὁρθόδοξου, ἐπὶ τοῦ ὅρου, τὸ ὁποῖον διὰ τὴν πληθύν τῶν ἀπ' αἰώνων Ἡσυχαστηρίων καὶ Μονῶν εἶχεν ὀνομασθῇ ὅρος τῶν Ἀμώμων, καὶ ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος μιᾶς Ὁρθόδοξου Μονῆς, συμπληρούσης ἐντὸς ἑπταετίας τὸν τέταρτον αἰῶνα τῆς ζωῆς της, ἡ ἐπίτευξις πολλῶν ἐκ τῶν προγραμματισθέντων ἐν τῷ Ἐνθρονιστηρίῳ καὶ ἐν τῷ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον Ὑπομνήματι τοῦ ὁμιλοῦντος θὰ καταστῇ εὐχερεστέρᾳ.

Ἐπικαλούμεθα πρὸς τοῦτο τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν πασῶν τῶν ἀδελφῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν των. Διότι τὸ Δ.Κ. ὅχι μόνον ὡς νεοπαγές, ἀλλὰ καὶ ὡς καινοφανὲς ἐν τῷ Ὁρθόδοξῳ χώρῳ καί, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἐν τῷ καθόλου χριστιανικῷ κόσμῳ, ἔχει ἀνάγκην τῶν προσευχῶν, τῆς στοργῆς, τῆς μερίμνης καὶ τοῦ μόχθου ὧν τῶν δυναμένων νὰ βοηθήσωσιν. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Δ.Κ. θὰ ἀποτελῇ ἐπίτευγμα κοινὸν καὶ οἱ καρποὶ τῆς λειτουργίας του θὰ εἶναι κοινὸν πασῶν τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν κτῆμα.

Τοιοιούτῳ, ὁ Ὅσιος αὐτῆς κτήτωρ, ὁ Ἅγιος Τιμόθεος, θὰ ἀγάλλεται σήμερον ἐν οὐρανοῖς, διότι ἡ Μονὴ του ἐπανασυνδέει τοὺς δεσμοὺς αὐτῆς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τοῦ ὁποῖου ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ζωῆς της μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὑπῆρξε Πατριαρχικὸν Σταυροπήγιον, πολλὰ προσενεγκὸν εἰς τὴν αἴγλην τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Δηλαδή, διὰ τοῦ σήμερον ἐγκαινιζομένου ἔργου ἡ αἰωνόβιος αὕτη Μονή, ἐπανευρίσκουσα τοὺς παλαιούς της δεσμοὺς μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀλλὰ καὶ τιθεμένη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀπασῶν τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν ἀπὸ ἀπόψεως ἀποστολῆς, διασπᾷ πλέον οὐ μόνον τὰ ὅρια τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰσερχομένη εἰς τὸν πανορθόδοξον χώρον.

Ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς ἐνταῦθα παραλλήλου λειτουργίας Κέντρων Εἰδικῶν Μελετῶν, ὅπως τὸ Ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἰδρυθὲν καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν καὶ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου ἀρξάμενον ἤδη νὰ λειτουργῇ «Κέντρον

Βυζαντινῶν Μουσικῶν Μελετῶν», ἡ Μονὴ αὕτη θὰ συμβάλῃ καὶ εἰς ἔργα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔχει ἀπὸ πολλῶν δεκαετιῶν ἐκδηλωθῇ ὅχι μόνον ζωηρόν, ἀλλὰ καὶ εὐρύτατον καὶ πέραν τῶν χριστιανικῶν ἢ θρησκευτικῶν κύκλων ἐκτεινόμενον ἐνδιαφέρον, κατὰ πολὺ ἐπομένως ὑπερβαῖνον τὰ πλαίσια τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας.

Προτοῦ τελειώσω τὴν σύντομον ταύτην πρὸς Ὑμᾶς προσφώνησίν μου, θὰ παρεκάλουν νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ πρῶτον μὲν νὰ εὐχαριστήσω καὶ πάλιν πάντας τοὺς εὐαρεστηθέντας νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου ἐκπροσώπους τῶν ἀδελφῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως, καὶ δεύτερον νὰ ζητήσω τὴν ἐπιείκειαν τῶν ἐνταῦθα φιλοξενουμένων διὰ τὰς ἐλλείψεις, τὰς ὁποίας ἀκόμη παρουσιάζει τὸ νέον ἡμῶν κτίριον. Δὲν ὀφείλονται εἰς ἀμέλειαν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς ὅχι καλὰς προθέσεις. Αἱ ὑπάρχουσαι ἐλλείψεις ὀφείλονται εἰς τὴν στενότητα τοῦ χρόνου, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἤρχισε πραγματικῶς ἡ ἀνέγερσις τοῦ κτιρίου. Διότι, ναι μὲν ὁ θεμέλιος τοῦ λίθου ἐτέθη πρὸ διετίας, πλὴν ὅμως διὰ λόγους ἀνωτέρας βίας τὸ ἔργον τῆς ἀνεγέρσεως ἤρχισε μόλις πρὸ δεκαμήνου· ἀποτελεῖ δὲ ὄντως κατόρθωμα τὸ ἐντὸς τόσον βραχείου χρονικοῦ διαστήματος ἐπιτελεσθῆναι. Ἐντεῦθεν, ἐπιθυμῶ καὶ δημοσίᾳ κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην στιγμήν νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου καὶ τὸν ἔπαινον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς πολυαριθμοὺς συνεργάτας, οἱ ὁποῖοι συνέβαλον εἰς τὸ νὰ εἶναι σήμερον δυνατόν νὰ φιλοξενοῦμεθα εἰς τὸν χώρον τούτον. Ἰδιαίτερος ὅμως πρέπει νὰ ἐξάρω τὴν συμβολὴν τοῦ Πανοσιολ. Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μονῆς, Ἀρχιμ. Θεοκλήτου, ἀνευ τῆς ἀκαμάτου δραστηριότητος τοῦ ὁποῖου, ὡς καὶ τῶν στενωτέρων συνεργατῶν του, δὲν θὰ εἶχεν ἐπιτευχθῇ ὁ ἀληθινὸς οὗτος ἄθλος.

Ἐπικαλούμενος καὶ πάλιν τὰς θερμὰς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ τῆς εὐδοώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Δ.Κ. προσευχάς σας, παρακαλῶ τὴν Α. Μακαριότητα τὸν σεπτὸν καὶ ἀγαπητὸν Προκαθήμενον τῆς ἀδελφῆς Ῥουμανικῆς Ἐκκλησίας νὰ λάβῃ τὸν λόγον.

Ἐν συνεχείᾳ, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου, νῦν θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης καθηγητῆς κ. Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος, ἐκθέτων τοὺς σκοποὺς τοῦ Κέντρου εἶπε τὰ ἑξῆς*:

Α'

1. Τὸ Διορθόδοξον Κέντρον Ἀθηνῶν, τὸ ὁποῖον ἐγκαινιάζεται σήμερον εἰς τὸν χώρον αὐτόν, ἀποσκοπεῖ νὰ συμβάλλῃ καὶ αὐτὸ α) εἰς τὴν περαιτέρω σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ μελέτης φλεγόντων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνὰ τὸν κόσμον, διαβιοῦσα ἐντὸς μιᾶς νέας, ἐξελισσομένης κοινωνίας, β) εἰς τὴν ἀφύπνισιν τῆς ἐν Ἑλλάδι πανορθόδοξου συνειδήσεως καὶ εὐθύνης πρὸς διορθόδοξον συνεργασίαν.

* Ἀποσπάσματα ὁμιλίας γενομένης ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Δ.Κ.Α. (3.5.1971).

Διὰ τὴν ἐπίσημον διορθόδοξον προσέγγισιν ἔχουν γίνῃ σοβαρὰ βήματα διὰ τῆς συμμετοχῆς ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Οἰκου-μενικοῦ Πατριαρχείου, τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν κυρίαν εὐθύ-νην καὶ φροντίδα δι' αὐτὰς τὰς ἐπαφάς. Παραλλήλως ὁμως πρὸς τὴν ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου σύσφιγξιν τῶν δεσμῶν, ἐπείγει καὶ ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ εἰς εὐ-ρύτερον κύκλον ζύμωσις ἐντὸς τοῦ Ὁρθοδόξου λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ μέγα δυναμικὸν τῆς Ὁρθοδοξίας, τὸ «πλήρωμα», μὲ τὴν θεολογικὴν ἔννοιάν του, τῆς Ἐκ-κλησίας. Τὸ Κέντρον τοῦτο θὰ ἡθέλα-μεν νὰ γίνῃ εἰς ἐπὶ πλέον δέκτης καὶ πομπὸς τῆς θεολογικῆς καὶ ἐκ-κλησιολογικῆς αὐτοσυνειδησίης τοῦ Ὁρθοδόξου κόσμου· εἰς ἐκ τῶν φορέων τῆς κεκρυμμένης ἀφαντάστου ζωτικότητός του.

2. Ἡ ἴδρυσις τοῦ Διορθόδοξου Κέντρου Ἀθηνῶν εἶναι προσπάθεια, ἡ ὁποία ἔχει ὅλα τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα τοῦ νέου. Θὰ κινούμεθα ἐν πολ-λοῖς, ἀναζητοῦντες τὴν ὀρθοτέραν καὶ πλέον προσηρ-μοσμένην εἰς τὴν σημερινὴν πραγματικότητα δομὴν. Τὸ πρῶτον σχέδιον διὰ τὴν εἰσαγωγικὴν φάσιν τῆς λει-τουργίας του ἔχει ἐξ ὀρισμοῦ τὸν χαρακτήρα τοῦ δο-κιμίου, τὸ ὁποῖον προσφέρεται εἰς ὅλους τοὺς ἐκ τῶν ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐνδιαφερομένους πρὸς συμπλήρωσιν, πρόκλησιν νέων ἰδεῶν, κριτικὴν ἐπεξερ-γασίαν κ.τ.δ.

Κατὰ τὴν δοκιμαστικὴν περίοδον προβλέπεται:

α) Νὰ διοργανωθοῦν συναντήσεις, συνέδρια, φροντιστήρια διὰ διαφόρους ομάδας ἐκκλησιαστικῶν στελεχῶν, Ὁρθοδόξων διανοουμένων κ.ἄ. μὲ συμμε-τοχὴν τόσο ὡς ὁμιλητῶν, ὅσον καὶ ὡς συνέδρων, ἐκ-προσώπων καὶ ἐξ ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

β) Νὰ παρέχωνται διευκολύνσεις εἰς Ὁρθοδόξους κληρικούς ἢ λαϊκοὺς ἄλλων Χωρῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπε-θύμουν νὰ ἐργασθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα θεολογικῶς ἐπὶ σχετικοῦ πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ Κέντρου θέματος.

γ) Νὰ ὁργανωθῇ εἰδικὴ βιβλιοθήκη διὰ τὴν συγ-κέντρωσιν ἀπάσης τῆς Ὁρθοδόξου βιβλιογραφίας καὶ νὰ δημιουργηθοῦν τμήματα ἐρευνῶν, σχετιζομένων πρὸς τὴν διορθόδοξον ἐργασίαν.

δ) Προβλέπονται ἐπίσης ἐκδόσεις θεολογικῶν με-λετῶν Ὁρθοδόξων συγγραφέων εἰς διαφόρους γλώσσας, «συμποσίων» ἐπὶ φλεγόντων ἐκκλησιαστικῶν προβλη-μάτων, ὡς ἐπίσης ἐπιθεωρήσεως τοῦ ὀρθοδόξου θεο-λογικοῦ τύπου μετὰ περιλήψεων τῶν σημαντικωτέρων ἄρθρων καὶ βιβλίων κ.τ.δ.

ε) Διὰ τὴν εὐρύτεραν καλλιέργειαν τῆς πανορθο-δόξου συνειδήσεως μεταξὺ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ Κέντρον σκοπεύει νὰ διοργανώῃ συναντήσεις διαφό-ρων ομάδων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς κατατόπισιν των ἐπὶ τῆς ζωῆς, τῆς σκέψεως καὶ τῶν προβλημάτων τῶν ἄλλων Ἐκκλη-σιῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ πρὸς ἐνημέρωσιν των ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων διορθοδόξων θεμάτων.

ς) Τέλος, θὰ εἶναι πρόθυμον νὰ παρέχῃ τὸν χώ-ρον καὶ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διαθέτει, διὰ τὴν διοργάνωσιν παρομοίων εὐκαιριῶν ὑπὸ ἄλλων ομάδων καὶ ὁργανι-σμῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο θὰ ἐκρίνετο ὅτι συμβάλλει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τοῦ Κέντρου.

3. Τὸ Διορθόδοξον Κέντρον Ἀθηνῶν δὲν ἀποσκο-πεῖ νὰ καταστή σῶμα ἐλευθέρων ἀκαδημαϊκῶν συζη-τήσεων καὶ ἐκδοτικῆς δραστηριότητος. Ἡ τὼν τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων καὶ τῆς πανορθόδοξου συνειδήσεως, συμφώνως πρὸς τὸ Ὁρθόδοξον ἥθος, πρέπει νὰ ἀντιμε-τωπίζεται καὶ ἐν τῇ πράξει ἐντὸς τῆς προοπτικῆς τῆς Ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου (Ἰω. ιζ'). Εἰς αὐτὴν τὸ θέμα τῆς ἐνότητος («ἵνα πάντες ἐν ὧσι») συνυ-φαίνεται μὲ τὴν βίωσιν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀγιότητος («ἀγιάσων αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ»), μὲ τὴν προσωπικὴν ὑπαρξιακὴν μετοχὴν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου («τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς»), ἐντὸς μιᾶς ἀδια-κόπτου ἐν Χριστῷ μεταμορφώσεως καὶ ἀγάπης («ἐγνώ-ρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἦ, καὶ ἐν αὐτοῖς»), ἐντὸς μιᾶς ἐλπίδος ἐσχατολογικῆς καὶ ἀναστασίμου χαρᾶς! Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ Διορθόδοξον Κέντρον τοποθετεῖται ἐντὸς τοῦ πλαισίου μιᾶς ἱστορικῆς Μονῆς, ἐντὸς, δηλα-δὴ, μιᾶς ἀτμοσφαίρας λατρευτικῆς, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι ἐνατενίσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ὥστε ἡ πορεία του νὰ εἶναι ἐν συνεχῆς Πάσχα, δηλαδὴ ἀδιάκοπος διάβασις ἀπὸ τὴν δουλείαν τῆς Αἰγύπτου, τῆς τυραννίας τοῦ συμβατικοῦ, τοῦ ἀναληθοῦς, τοῦ δαιμονικοῦ πρὸς «τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ» (Ῥωμ. η', 21).

Β'

1. Ἐξ ὅσων προηγουμένως ἐλέχθησαν διαισθά-νεται τις ὅτι ἡ νέα αὕτη προσπάθεια, ἡ ὁποία ἀρχίζει σὺν Θεῷ σήμερον μὲ τὴν εὐλογίαν τῆς παρουσίας ἀντι-προσώπων τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁρθοδόξων Ἐκκλη-σιῶν, δὲν ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐν εἶδος ἐπιδορπίου ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος, ἀλλὰ βασικὴν θ ε ο λ ο γ ι κ ῆ ν ἀ ν α γ κ α ῖ ο τ η τ α, μίαν πρακτικὴν ἀνταπόκρισιν εἰς τὴν δεοντολογίαν τῆς θεο-λογικῆς μας συνειδήσεως.

Ἐκάστη κατὰ τόπον Ἐκκλησία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ζῇ διὰ τὸν ἑαυτὸν της, ἀπέρροφημένη μόνον ἀπὸ τὰ ἰδικὰ της προβλήματα. Εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ζῇ ἐν τῇ καθημερινότητι μὲ τὴν αὐτὴν διάθεσιν, ὅπως εἰς τὴν ἱε-ρωτέραν στιγμὴν τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν καρδίαν της: Μὲ τὴν σκέψιν, μὲ τὴν μνείαν «τῆς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης». Μία τοπικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ζῇ μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν της, κινδυνεύει νὰ ἀπολέσῃ καὶ τὸν ἑαυτὸν της. Διότι ἀφ' ἧς νὰ ὑποβαθμίζεται ἡ ἐκκλησιολογικὴ της βεβαιό-της, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι ἄθροισμα ἀνεξαρτήτων Ἐκκλησιῶν, συνομοσπονδία Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ ἐνιαῖον πλήρωμα «τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρου-μένου» (Ἐφ. α', 23) «σῶμα Χριστοῦ», καὶ ὅτι αἱ τοπικαὶ Ἐκκλησίαι εἶναι ἐκφράσεις τῆς μιᾶς, ἀδιαιρέτου, ζωσῆς, ἀγίας Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐν τοῖς διαφόροις τόποις.

Ἐντὸς αὐτῆς τῆς ἀτμοσφαίρας ἔζησεν ἐπὶ αἰῶνας ἡ Ἐκκλησία καὶ ἐθεσπίσθησαν οἱ Ὅροι καὶ οἱ Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ ἀφοσίωσίς μας ἔναντι τούτων ἐπιβάλλει τὴν τόνωσιν μιᾶς ἀναλόγου ἐνότητος ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας.

Ἡ ἀναζωπύρσις τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς συνειδήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας γενικώτερον, ἐν τῇ πράξει καὶ τῇ συνειδήσει τοῦ Ὁρθοδόξου πληρώματος, εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα «δέον» διὰ τὴν σημερινὴν ἐκκλησιαστικὴν πραγματικότητα. Εἰς ἐκάστην εὐχαριστιακὴν σύναξιν προσφέρομεν «τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν» ὅχι ἀπλῶς ὑπὲρ ἑαυτῶν ἢ τῆς κοινότητός μας, ἀλλὰ «ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, ὑπὲρ τῆς Ἀγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Ἡ λειτουργικὴ αὕτη συνειδήσις, τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς καταλύσεως τῶν οἰασθήποτε μορφῆς συνόρων καὶ μεσοτοιχῶν διὰ τῆς ἐνσωματώσεώς μας ἐν Χριστῷ, πρέπει νὰ ἐκφρασθῇ εἰς τὴν σύγχρονον ζωὴν μὲ τρόπον πειστικὸν καὶ ἀπτόν.

2. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς συγκεκριμένη, ρεαλιστικὴ ἔκφρασις, ὑπῆρξε συγχρόνως τοπικὴ Ἐκκλησία καὶ πάντοτε, ὅπου εὐρέθη, ἦτο ἐπόμενον νὰ συνδεθῇ ἀρρήκτως μὲ τὴν γλῶσσαν, τὸν πολιτισμὸν, τοὺς πόνους ἐκάστου λαοῦ καὶ νὰ τὸν στηρίξῃ εἰς τὰς δοκιμασίας του. Διὰ τοῦτο αἱ τοπικαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐγίναν Ἐκκλησίαι τοῦ λαοῦ καὶ ἐξειλίχθησαν εἰς ἐθνικάς.

Ἐκτὸς τῆς χιλιετοῦς ἐνδυναμώσεως τοῦ Βυζαντίου, ἡ Ὁρθοδοξία ἐστήριξε πολλοὺς λαοὺς εἰς περιόδους μακρῶν ἐθνικῶν δοκιμασιῶν καὶ ἐκράτησεν ὀρθὴν τὴν φλόγα τῆς πίστεως εἰς τὴν ἀποστολὴν των· ὅπως συνέβη κατὰ τὸν 13ον ἕως τὸν 15ον αἰῶνα εἰς τὴν Ῥωσίαν, ὅταν τὸ κύμα τῶν Μουσουλμάνων Τατάρων ἠπείλει νὰ σβῇ τὴν χριστιανικὴν πίστιν ἀπὸ τὴν Ῥωσικὴν γῆν, ὅπως συνέβη ἀργότερον εἰς τὰ Βαλκάνια, εἰς τὸν γῶρον, εἰς τὸν ὁποῖον αὐτὴν τὴν ὥραν εὐρισκόμεθα. Ἐὰν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶχεν ἐκτελέσει τὸ χρέος τῆς αὐτῆς μὲ ὅλον τὸν αὐθορμητισμὸν καὶ τὴν δύναμιν, μὲ τὴν ὁποῖαν τὸ ἐπραγματοποίησεν, ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης, καὶ ἴσως τοῦ κόσμου, θὰ ἦτο διαφορετικὴ.

Ἡ Ὁρθόδοξος θεολογικὴ συνειδήσις δὲν περιεπλάκει εἰς τὸ δίλημμα ἔθνος - ἡνωμένη Ἐκκλησία καὶ δὲν ἔδωκε λύσεις ἐνιαίας ἐκκλησιαστικῆς ὁργανώσεως πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῆς τῆς ἐνότητος. Διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἱεραποστολικὴν τῆς προσπάθειαν υἱοθέτησεν ἐξ ἀρχῆς τὴν χρῆσιν τῶν γλωσσῶν καὶ τὸν πολιτισμὸν ὧν τῶν λαῶν, εἰς ἐποχὴν μάλιστα, κατὰ τὴν ὁποῖαν τοῦτο ἦτο σκάνδαλον ἐν δυτικῇ Εὐρώπῃ, καὶ διηκόνησε μὲ σεμνότητα, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιμονήν, διὰ νὰ εὕρουν οἱ νέοι Ὁρθόδοξοι λαοὶ τὸν ἑαυτῶν των, ἀναπτύσσοντες ὁλόκληρον τὸν πλοῦτον τῆς ψυχῆς των. Ζωντανὰ σύμβολα παραμένουν οἱ Θεσσαλονικεῖς ἀδελφοὶ καὶ ἀπόστολοι τῶν Σλαύων, ἅγιοι Κ Ὑ ρ ι λ λ ο ς καὶ Με θ ὁ δ ι ο ς, ὁ ναὸς τῶν ὁποίων θὰ θεμελιωθῇ μετὰ μίαν ἐβδομάδα ἐν Θεσσαλονίκῃ.

Ἐντὸς τῆς προοπτικῆς τοῦ Τριαδικοῦ καὶ Χριστολογικοῦ δόγματος, τὰ ὁποῖα διαποτίζουν ἐν λατρευ-

τικῇ εὐφροσύνῃ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν συνειδήσιν τῆς, τοῦ μυστηρίου τῆς ἐνότητος τῶν προσώπων ἐν τῷ Θεῷ, τῆς ἐνότητος τῶν φύσεων ἐν τῷ Χριστῷ, κατάρθωσεν ἡ Ὁρθοδοξία νὰ ὑπερπηδῇ ὀρθολογιστικὰ διλήμματα ἐνότητος καὶ ποικιλίας καὶ νὰ ἴδῃ τὴν ἐνότητα ἐν τῇ ἁρμονίᾳ, ἐν τῷ θείῳ ἔρωτι, ἐν τῇ ὀντολογικῇ μεταμορφώσει ἐντὸς τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ συνεχῶς δρῶντος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀγίου Πνεύματος, ἐν ᾧ «περικρατεῖται πάντα τὰ ὁρατὰ τε συν τοῖς ἀοράτοις». Ἡ πολυφωνικὴ εὐχαριστιακὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ ἐγίνετο τὸ σύμβολον τῆς ἐνότητός μας. Οὕτως ἕκαστος λαὸς ἐκλήθη ὅχι νὰ πολλαπλασιασθῇ εἰς ἓνα τύπον, ἀλλὰ νὰ πραγματοποιήσῃ ὅ,τι καλύτερον καὶ ὠραιότερον κρύπτει ὁ ἑαυτός του καί, ἐν ἁρμονίᾳ μὲ τοὺς ἄλλους, μὲ μίαν ἀδιάκοπον αὐθυπερβάσιν, ν' ἀνακαλύπτῃ τὸν ἀληθινὸν ἑαυτόν του καὶ νὰ τὸν προσφέρῃ εἰς τὸν κόσμον, εἰς ἓνα πανανθρώπινον ὕμνον πρὸς τὸν Κύριον τοῦ παντός.

Παρά τὴν θεολογικὴν ὁμῶς αὐτὴν αὐτοσυνειδήσιν, δὲν πρέπει νὰ διστάσωμεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἡ πραγματικότης τῶν ἐθνικῶν διαιρέσεων ἐνάρκωσεν ἐνίοτε τὸ νεῦρον τῆς θεολογικῆς μας βουλήσεως. Εἶναι καὶ τοῦτο σημεῖον τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας μας, τὸ ὁποῖον ὁμῶς, ἀντὶ νὰ γίνεταί ἀφορμὴ μελαγχολίας καὶ ἀπαισιοδοξίας διὰ τὸ μέλλον, πρέπει νὰ μᾶς βοηθῇ νὰ συνειδητοποιώμεν τὸ πόσον εὐκόλως δυνάμεθα νὰ παρασυρθώμεν ἀπὸ τὸ «ἀνθρώπινον», τὸ ὁποῖον φέρομεν ἐντὸς μας, καὶ πόσον ἐπείγει νὰ καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ διατηρῇται ἐν ἐγρηγόρει ἡ προφητικὴ καὶ γενικώτερον ἡ θεολογικὴ συνειδήσις τῆς Ὁρθοδοξίας μας. Μὲ τὰς σκέψεις αὐτὰς φθάνομεν εἰς τὸ τελευταῖον σημεῖον τῶν θεολογικῶν αὐτῶν προϋποθέσεων, μετὰ τῶν ὁποίων συνυφαίνονται τὰ σχέδια τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου Ἀθηνῶν.

3. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐν Ῥωσίᾳ, ἐν Σερβίᾳ, ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Βουλγαρίᾳ, ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἀμερικῇ, ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἐν Ἀν. Ἀφρικῇ κ.λπ. μὲ ἓνα λόγον ἐν τῇ οἰκουμένῃ τῆς ἐποχῆς μας καὶ τοῦ 21ου αἰῶνος, ὁ ὁποῖος φθάνει ταχύτατα, ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ πλῆθος νέων, κοινῶν προβλημάτων, ἀναδυομένων ἀπὸ τὴν δομὴν τῆς νέας κοινωνίας, ἡ ὁποία διψᾷ δι' εἰρήνην, δικαιοσύνην, ἐλευθερίαν, ἰσότητα, βαθύτερον νόημα τῆς ζωῆς καὶ δοκιμάζεται ἀπὸ τὰ νέα ἐρωτηματικά, τὰ ὁποῖα θέτει ἡ τεχνικὴ ἐπιστήμη· ἔχει νὰ μεταγγίσῃ τὴν βεβαιότητα, ὅτι «ἀγίῳ Πνεύματι πᾶσα ἡ κτίσις καινουργεῖται». Ἐχει καταντήσῃ βεβαίως κοινοτοπία νὰ περιγράψωμεν μὲ γενικοὺς ὅρους τὰ προβλήματα αὐτά. Ἐχομεν γίνεи ὅλοι εἰδικοί εἰς τὰς διαπιστώσεις.

Τὸ ἐντελὲς ἐπείγον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας δὲν εἶναι βεβαίως νὰ λυθοῦν ὅλα τὰ θέματα, ἀλλ' οὔτε νὰ ἀρχίσωμεν ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ τὰ σκεπτώμεθα, διότι ἡ ἀρχὴ ἔχει παύσει πλέον νὰ εἶναι τὸ «ἡμῖς τοῦ παντός». Τὸ ἐπείγον εἶναι, ἀφοῦ ἤδη ἤρχισαμεν, νὰ συνεχίσωμεν μὲ μεθοδικότητα, ἀπὸ κοινοῦ, νὰ τὰ ἀντιμετωπίζωμεν

μέ ὅσας δυνάμεις ἔχομεν, κυρίως μέ μίαν ἀντικειμενικήν θεώρησιν πέραν συνόρων γεωγραφικῶν, πολιτικῶν, πέραν προκαταλήψεων καί στενοκαρδιῶν, τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἡ ἀπομόνωσίς μας, μέ τήν πείραν, τὸν πόνον, τὸ πάθος μιᾶς καθολικωτέρας 'Ορθοδόξου θεωρήσεως. Ἡ διορθόδοξος αὐτὴ ἔρευνα, εἰς τὴν ὁποίαν προσφέρεται νὰ διακονήσῃ καὶ τὸ ἐγκαινιαζόμενον σήμερον Κέντρον, θὰ μᾶς βοηθήσῃ νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὀρθότερον καὶ τὰ καθαρῶς ἰδικὰ μας, τὰ τοπικὰ προβλήματα. Μᾶς βαρύνει τεράστιον χρέος ἔναντι τῶν λαῶν μας, οἱ ὁποῖοι βαδίζουν εἰς νέους δρόμους μέ νέας δυνατότητας καὶ νέους ἐφιάλτας, ἔναντι τοῦ ὑπολοίπου χριστιανικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ἀναζητεῖ τὴν γνησιωτέραν μορφήν Χριστιανισμοῦ, ἔναντι τῆς μὴ χριστιανικῆς οἰκουμένης, ἡ ὁποία περιμένει τὸ πλήρες εὐαγγελικὸν μήνυμα, ἔναντι τῶν λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν νὰ ἴδουν μίαν ὠλοκληρωμένην 'Ορθόδοξον παρουσίαν.

Ὅταν τονίζονται αἱ βασικαὶ αὐταὶ θέσεις, τὸ κακὸν εἶναι ὅτι θεωροῦνται τόσον ὀρθαί, τόσον «ὀρθόδοξοι», τόσον αὐτονόητοι, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀντίρρηση. Ἀλλὰ ἀπουσιάζει ἐν συνεχείᾳ τὸ πάθος· «τὸ νεῦρον» διὰ τὴν προώθησίν των εἰς ἔργον· ἡ συναίσθησις τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν εὐθύνης, δι' ἣν καὶ τὰ παρὰ πέμπομεν εἰς τοὺς «ἀρμοδίους», οἱ ὁποῖοι πάντοτε εἶναι «οἱ ἄλλοι».

Ἡ δευτέρα δυσκολία εἶναι ὅτι, ὡς γενικῶς παρατηρεῖται, ἔχομεν χάσει τὴν αἴσθησιν τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐπείγοντος, ἐνῶ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐνώπιόν μας, προχωροῦν μέ ἄλματα. Αὐτὰ τρέχουν μέ διασπαστικὴν ταχύτητα, καὶ ἡμεῖς τὰ ἀντιμετωπίζομεν μέ τὴν ταχύτητα ταχυδρομικῆς ἀμάξης τοῦ παρελθόντος· εἰς τὸ τέλος δὲ ἀποροῦμεν, πῶς ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τοῦ συγχρόνου κόσμου καὶ τῆς νοοτροπίας μας συνεχῶς αὐξάνει...

...Θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι τὸ Διορθόδοξον Κέντρον Ἀθηνῶν θὰ ἀποτελέσῃ μαγνήτην ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι μέ ταπεινόν, ἅγιον «πάθος», «τῶ πνεύματι ζέοντες», ἡνωμένοι τῷ «συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης», θὰ θελήσουν νὰ δώσουν τὸ «παρὼν» διὰ μίαν θετικὴν ἐργασίαν, μέ ἐπιμονήν, μεθοδικότητα, ρεαλισμὸν καὶ πρὸ παντὸς μέ πολλήν πασχάλιν ἐλπίδα.

Τὸ Διορθόδοξον Κέντρον Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ ἐν σύγχρονον Κέντρον φιλοξενίας καὶ Διασκέψεων. Διαθέτει σχεδὸν ἐξήκοντα μονόκλινα μικρὰ διαμερίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ φιλοξενηθῶσιν ἀνέτως ἱσάριθμοι ξένοι, αἵθουσαν συνεδριάσεων μέ αὐτόματον κέντρον τετραπλῆς μεταφράσεως, εὐρύχωρον Βιβλιοθήκην καὶ Ἀναγνωστήριον, αἵθουσαν ἐστιάσεως κ.λπ. βοηθητικούς χώρους. Ἀφ' ἑτέρου, εὐρισκόμενον ἐντὸς τοῦ περιβάλλοντος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν μοναστηριακὴν ἀτμόσφαιραν καὶ νὰ ἀξιοποιῇ διὰ τὰς λατρευτικὰς εὐκαιρίας τὸ Καθολικὸν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἀνακαινισθὲν καὶ ἀγιογραφηθὲν δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἀριστα τὴν διορθόδοξον οἰκογένειαν.

Ἡδὲ, κατὰ τὸ βραχύτατον χρονικὸν διάστημα τῆς λειτουργίας του τὸ Διορθόδοξον Κέντρον κατέστη κυ-

ψέλη, ἐν ᾗ σφύζει ἡ ζωὴ. Ἐν αὐτῷ παρεσχέθη φιλοξενία εἰς τοὺς ἐπισήμους ἐπισκεφθέντας τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν ἡγέτας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς ἄλλους ἐλθόντας ἐν Ἑλλάδι μέ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπικοινωνίας ἢ τῆς Θεολογικῆς μελέτης, ἐγένοντο δὲ καὶ πλείεσται ὅσαι συναντήσεις Ἑλλήνων καὶ ξένων Θεολόγων, περὶ τῶν ὁποίων θὰ λεχθῶσι τὰ δέοντα ὑπὸ τοῦ Σεβ. Προέδρου τῆς οἰκείας Μ.Σ.Ε. Τὸ πρόγραμμα τῆς περαιτέρω ἀναπτύξεως καὶ ἀξιοποιήσεως τοῦ Κέντρου μελετᾶται. Εἰς τοῦτο πιστεύομεν ὅτι θὰ ἔχωμεν καὶ τὴν συμβολὴν καὶ τὴν συνεργασίαν πασῶν τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἐν πολλῇ κατανοήσει μοχθοῦν διὰ τὴν προώθησιν τῆς διορθόδοξου ἐπικοινωνίας.

4. Ἐπισκέψεις Προκαθημένων εἰς Ἑλλάδα.

Εἴμεθα ἰδιαιτέρως εὐτυχεῖς, διότι κατὰ τὴν πενταετίαν ἡζιώθημεν νὰ ὑποδεχθῶμεν ἐν Ἑλλάδι καὶ νὰ φιλοξενήσωμεν σεπτοὺς Προκαθημένους ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, περὶ τῶν ἐπισκέψεων τῶν ὁποίων θὰ ἀκούσωμεν τὰ δέοντα ἀπὸ τὸν Σεβ. Πρόεδρον τῆς οἰκείας Μ.Σ.Ε.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον θὰ ἠθέλαμεν, κατακλείοντες τὴν παράγραφον ταύτην τῆς ἡμετέρας πρὸς ὑμᾶς Ἐκθέσεως, νὰ ὑπογραμμίσωμεν, ὅτι εἶναι ἐκ τῶν δέκα ἀδελφῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐντὸς τῆς παρελθούσης πενταετίας ἐπεσκέφθημεν αὐτοπροσώπως μὲν ἤδη τὰς ἑξ, δι' ἐκπροσώπων δὲ καὶ πάσας τὰς λοιπὰς καὶ ἐδέχθημεν τὴν ἐπίσκεψιν τῶν μὲν Προκαθημένων τῶν ἐπτά ἐξ αὐτῶν, ἐκπροσώπων δὲ πασῶν τῶν λοιπῶν, καὶ δὴ οὐχὶ μόνον ἅπας ἀλλὰ καὶ δις καὶ πολλάκις. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἔσχεν ἐντὸς τῆς πενταετίας τὴν εὐλογίαν τῆς πλουσίας μετὰ τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἐπικοινωνίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς διευκολύνσεως αὐτῶν, ὅπως ἔρχωνται εἰς ἅπ' εὐθείας μετ' ἀλλήλων καὶ ἐντὸς Ὁρθοδόξου περιβάλλοντος ἐπικοινωνίαν.

5. Διασκέψεις.

Τὰ τῶν διορθόδοξων καὶ διεκκλησιαστικῶν Διασκέψεων καὶ τῆς συμμετοχῆς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας εἰς αὐτάς θὰ ἐκθέσῃ ἐν πλάτει ὁ Πρόεδρος τῆς Μονίμου Συνδικῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐπιτροπῆς.

6. Τὸ πρόβλημα Μακεδονικῆς Ἐκκλησίας.

Ἀρχομένου τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1967, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τὴν ἀπὸ 10ης Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους ἐπιστολὴν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, διὰ τῆς ὁποίας ἀνηγγέλλετο ἡ ἀπόφασις τῆς Συνόδου ταύτης, ὅπως μὴ ἀποδεχθῇ τὴν αἴτησιν τῆς αὐτοκαλουμένης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Μακεδονίας, ὅπως παραχωρηθῇ εἰς αὐτὴν τὸ Αὐτοκέφαλον.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο, ὅπερ ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀδελφῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἡ τάσις ἀπο-

κοπής και αυτονομίσεως τῆς ἐν τῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ Ἑκκλησίας, ἐμελέτησεν ἐπισταμένως ἡ ἡμετέρα Ἱερὰ Σύνοδος, καὶ κατὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ ὀρισθεῖσαν συνεδρίασιν αὐτῆς τῆς 13ης Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἔκρινεν ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ ἀποδεχθῇ τὴν πρᾶξιν ταύτην τῆς λεγομένης Μακεδονικῆς Ἑκκλησίας, διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως αὐτῆς ὡς Κανονικῆς Ἑκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐκδῶσι ἀνακοινώσιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ καταδικάζεται ἡ ἀπόσχισις τῆς Ἑκκλησίας ταύτης καὶ θὰ ἐκφράζεται ἡ συμπαράστασις μας πρὸς τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην τῆς Σερβικῆς Ἑκκλησίας κ. Γερμανὸν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον.

Τὸ κείμενον τῆς ἀνακοινώσεως εἶχεν ὡς ἀκολούθως:

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἑκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελθούσα ἐκτάκτως σήμερον, τῇ 13ῃ Σεπτεμβρίου 1967, μετὰ βαθυτάτης θλίψεως ἐπληροφόρηθη δι' ἐπισήμου Γράμματος τῆς ἀδελφῆς καὶ ὁμόρου Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας τῆς Σερβίας τὸ ἐμπερίστατον Αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν ἔρριπεν ἡ ἀντικανονικὴ καὶ ἀφιλάδελφος ἐνέργεια τῆς λεγομένης Μακεδονικῆς Ἑκκλησίας, ἡ ὁποία αὐτοβούλως καὶ χωρὶς νὰ συντρέχουν αἱ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων διαγραφόμεναι καὶ ἐκ τῆς κανονικῆς τάξεως προκύπτουσαι προϋποθέσεις, αὐτοανεκηρύχθη εἰς Αὐτοκέφαλον.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ ἀποσχισθέντος τμήματος τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἑκκλησίας ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρῶτον μὲν πρὸς τὸν 17ον Κανόνα τῆς 4ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὸν ὁποῖον ὄχι μόνον ἐπεκύρωσεν, ἀλλὰ καὶ σχεδὸν αὐτολεξεὶ ἐπανέλαβεν ἡ ὁγδὲς Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ὁ Κανὼν οὗτος ὀρίζει τὰ ἑξῆς: «Τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τάξις ἀκολουθεῖτω». Δηλαδή, ἡ μορφή, τὴν ὁποίαν λαμβάνουν τὰ ἐκκλησιαστικὰ σχήματα διοικήσεως, πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὴν μορφήν, τὴν ὁποίαν προσλαμβάνει ἡ πολιτειακὴ διάρθρωσις. Ἐπομένως, ὡς πρώτη προϋπόθεσις διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Αὐτοκεφάλου τῆς αὐτοκαλουμένης Μακεδονικῆς Ἑκκλησίας εἶναι, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ εἴχε προηγηθῇ ἡ ἀπόσπασις τῆς περιοχῆς τῆς ἀπὸ τῆς Γιουγκοσλαβικῆς Ὁμοσπονδιακῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας καὶ ἡ δημιουργία νέου, τελείως ἀποκεχωρισμένου καὶ ἀνεξαρτήτου Κράτους. Ἀλλὰ τοιοῦτον ἀνεξάρτητον καὶ αὐτοτελὲς Κράτος οὔτε ὑπῆρχεν, οὔτε καὶ ὑφίσταται.

Δεύτερον, ἡ αὐτόβουλός καὶ αὐθαίρετος ἀνακήρυξις τοῦ αὐτοκεφάλου ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν καὶ πρὸς τὸν 6ον Κανόνα τῆς 1ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὸν 19ον τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ, οἱ ὁποῖοι τὴν ἀπόφασιν περὶ σπουδαίων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τὴν ἀναθέτουν εἰς τὴν πλειοψηφίαν τῶν ἱεραρχῶν. Ἐν προκειμένῳ δέ, ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ Σερβικὴ Ἑκκλησία, τὴν 24ην Μαΐου ἐ.ἔ. ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας Τῆς, ὄχι μόνον δὲν ἐνέκρινεν, ἀλλὰ τὸυναντίον ῥητῶς ἀπέρριψε τὴν ἀπὸ 3 Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους αἴτησιν τῆς Μακεδονικῆς Ἑκκλησίας περὶ ἀνακήρυξεως αὐτῆς ὡς αὐτο-

κεφάλου καὶ τὴν ἠπειλῆσεν ὅτι, ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε παρὰ ταῦτα ἀνακηρύξει αὕτη ἑαυτὴν ἀνεξάρτητον, θὰ θεωρηθῇ σχισματικὴ.

Τρίτον, ἡ αὐθαίρετος ἀρπαγὴ τοῦ αὐτοκεφάλου ἀντίκειται πρὸς τὸν 34ον Κανόνα τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τὸν 9ον Κανόνα τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου. Συμφώνως πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν τούτων Κανόνων ὀριζόμενα, «τοὺς Ἐπισκόπους ἐκάστου Ἐθνους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν, καὶ μηδὲν τι πράττειν περιττὸν ἅνευ τῆς ἐκείνου γνώμης». Δηλαδή, ὀρίζεται, ὅτι οἱ Ἐπίσκοποι τῆς περιφερείας ἐκάστου Ἐθνους πρέπει νὰ ἀναγνωρίζωσι τὸν Προκαθημένον τῶν καὶ τὸν θεωροῦν ὡς Κεφαλὴν (τῆς Ἑκκλησίας τῶν), νὰ μὴ πράττουν δὲ τὸ παραμικρόν, χωρὶς τὴν γνώμην ἐκείνου. Ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐκ τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τῆς Ἱεραρχίας τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας τῆς 24ης Μαΐου 1967 βλέπομεν ὅτι ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Σερβίας ἦτο σύμφηρος μὲ τὴν πλειοψηφίαν καὶ συνεπῶς διὰ τὴν περὶ ἀνακήρυξεως τοῦ αὐτοκεφάλου ἀπόφασιν, ἤγουν διὰ ζήτημα ὄχι «παραμικρόν», ἀλλὰ σπουδαιότατον. Ὑπὸ τῶν ἀνακηρυξάντων τὸ αὐτοκέφαλον ὄχι μόνον δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ γνώμη τοῦ Προκαθημένου τῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἦτο εἰς αὐτοὺς γνωστὴ ὡς ἀντικρὺς ἀντίθετος πρὸς τὰ τεκταινόμενα.

Τέλος τέταρτον, ἡ ὡς ἀνωτέρω ἐκδοθεῖσα ἀπόφασις περὶ τοῦ αὐτοκεφάλου ἀντίκειται καὶ πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Τόμον τοῦ 1879, διὰ τοῦ ὁποῖου ἡ Ἑκκλησία τῆς Σερβίας ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς Αὐτοκέφαλος. Ὁ Τόμος οὗτος ὥρισε: «Τὰ πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν Ἑκκλησιαστικὴν Διοίκησιν ἀφορῶντα ἀνακρίνεσθαι καὶ διαλύεσθαι καὶ καθορίζεσθαι ἀπολύτως ὑπ' αὐτοῦ (ἤτοι τοῦ Πατριάρχου) τε καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἁγίας συνόδου». Ἡ γουν, «τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν (τῆς Ἑκκλησίας τῆς Σερβίας), πρέπει νὰ διακριβώνωνται καὶ ἐπιλύωνται καὶ καθορίζωνται ὑπὸ τοῦ Προκαθημένου Αὐτῆς καὶ ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὸν Ἀγίας Συνόδου».

Διὰ πάντα ταῦτα καὶ ἐπὶ πλέον καὶ διὰ πάντας τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας τῆς Σερβίας εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 44 καὶ ἀπὸ 24-5-1967 Πρακτικὸν αὐτῆς, δι' ἀντιγράφου τοῦ ὁποῖου μᾶς ἐφωδίασεν, ἦτοι διὰ τὴν ἑλλειψιν ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ Ἐπισκόπων, ἱερέων, ἱερομονάχων, μοναχῶν καὶ μοναζουσῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἀδυναμίαν πρὸς αὐτοδιοίκησιν τῆς καὶ ἄλλα, ἡ Ἑκκλησία τῆς Ἑλλάδος θεωρεῖ ὡς πάντῃ ἀντικανονικὸν καὶ ἄθεσμον τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἀνεκηρύχθη εἰς αὐτοκέφαλον ἡ λεγομένη Μακεδονικὴ Ἑκκλησία, καὶ κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων ἐπιτασσόμενα, διακόπτει πάντα δεσμὸν καὶ πᾶσαν μετὰ τῶν σχισματικῶν ἐπισκόπων καὶ λοιπῶν κληρικῶν αὐτῆς ἐπικοινωνίαν, μέχρις ὅτου οὗτοι, ἐρχόμενοι εἰς συναίσθησιν τῶν διαπραχθέντων καὶ εἰλικρινῶς μετανοοῦντες ἐπ' αὐτοῖς, ἐπιστρέψουν εἰς τοὺς κόλπους τῆς προσφιλοῦς ἡμῖν ἀδελφῆς Σερβικῆς Ὁρθοδόξου

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ: Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΗΣ*

Μακαριώτατε,

Μεταξύ τῶν διαφόρων τίτλων, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἀποδοθῇ τιμητικῶς εἰς τὸν 'Απόστολον Παῦλον, ἀνήκει καὶ ὁ τίτλος τοῦ «μεγάλου ἀπελευθερωτοῦ», τοῦ «πνευματικοῦ ἀπελευθερωτοῦ». Εἰς αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν τίτλον εἶναι ἀφιερωμένοι αἱ ὀλίγαι σκέψεις ποὺ ἀκολουθοῦν. Ὅχι φυσικὰ διὰ νὰ καλύψουν τὸ ὅλον θέμα, τὸ ὅποιον εἶναι τεράστιον. Ἀλλὰ διὰ νὰ τὸ ἐπισημάνουν. Διὰ νὰ δείξουν ὅτι ὁ ἅγιος Ἀπόστολος Παῦλος ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἓνας ἀπελευθερωτὴς συνειδήσεων καὶ ψυχῶν ἀσύγκριτος καὶ ὑπέροχος τόσον διὰ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἐποχῆς του, ὅσον καὶ διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον.

Ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶναι ἀπελευθερωτὴς διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον; Ἐπιτρέψατέ μου νὰ παρουσιάσω ἐνδεικτικῶς τρία βασικὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, εἰς τὰ ὁποῖα καταφαίνεται αὐτὸς ὁ ἔξοχος ἀπελευθερωτικὸς ρόλος τοῦ μεγάλου

* Ομιλία λεχθεῖσα κατὰ τὸν πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου, τὴν 29ην Ἰουνίου 1973.

Ἀποστόλου. Τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν εἶναι ἴσως τὰ σπουδαιότερα οὔτε τὰ μόνα. Εἶναι ἀπλῶς ἐνδεικτικά, χαρακτηριστικά. Τὰ ἀναφέρω ὡς παραδείγματα.

I

Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀβεβαιότητος. Ἑκατομύρια ἀνθρώπων ζοῦν σήμερα κάτω ἀπὸ ἓνα ἀπροσδιόριστον αἶσθημα φόβου, τὸ ὁποῖον ἐμφωλεῖ εἰς τὰ βάθη των. Αἰσθάνονται ὅτι ἡ ζωὴ των ἐξαρτᾶται καὶ ἐλέγχεται ἀπὸ σκοτεινὰς δυνάμεις, ὅτι τὸ μέλλον των εἶναι παιγνίδι εἰς τὰ χέρια δαιμονικῶν στοιχείων. Εἰς τὰς ἀσφαλοστρωμένας λεωφόρους τῶν μοντέρνων μεγαλοπόλεων, κάτω ἀπὸ τὰ γιγάντια οἰκοδομήματα ἢ τὴν φαντασμαγορίαν τῶν φωτεινῶν διαφημίσεων κυκλοφοροῦν ἀναρίθμητοι αἰχμάλωτοι τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀβεβαιότητος.

Ἐνα παράλληλον αἶσθημα φόβου ἐδέσποζε καὶ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Εἶχαν τὴν ἰδίαν αἶσθησιν ὅτι ἡ ζωὴ των ἐξαρτᾶται ἀπὸ δαιμονικὰς ἢ τυφλὰς δυνάμεις, ἀπὸ τὴν τύχην, τὴν εἰμαρμένην ἢ τοὺς ἀστερισμοὺς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὰς πρὸς Κολοσσαεῖς καὶ πρὸς Ἐφε-

Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας οὕτως ἀντικανονικῶς, αὐθαιρέτως καὶ πραξικοπηματικῶς ἀπεσπάρσθησαν.

Εἰς δὲ τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἰπεκίου, Μητροπολίτην Βελιγραδίου καὶ Καρλοβίκου καὶ Πατριάρχην τῶν Σέρβων, ἀγαπητὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν κύριον Γερμανόν, καὶ πάντας τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀδελφούς, τοὺς συγκροτοῦντας τὴν περὶ αὐτὸν Ἀγίαν καὶ Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας, ἐκφράζομεν τὴν ἐγκάρδιον ἡμῶν συμπάθειαν διὰ τὴν θλίψιν των καὶ τὴν ὁμόθυμον ἡμῶν συμμετοχὴν εἰς τὴν δοκιμασίαν, τὴν ὁποίαν διέρχονται, ὡς ἀνήκοντες εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Σῶμα, τὸ μυστικὸν σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου λεχθέν: «εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α' Κορ. ιβ', 26). Εὐχόμεθα δὲ εἰς σύμπαντα τὸν εὐσεβῆ ὀρθόδοξον Σερβικὸν λαὸν ταχεῖαν ὑπερνίκησιν τῆς ἡν διέρχονται δοκιμασίας καὶ ἄμεσον ἐπάνοδον τῶν ἀπολωλότων εἰς τὴν μάνδραν τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ἐνδόξῳ Χώρᾳ τῶν

Σέρβων ἔχουν καθαγιάσει οἱ ποταμοὶ τῶν αἱμάτων τῶν ἐνδόξων μαρτύρων τῆς καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν ὁσίων καὶ θεοφόρων Πατέρων, ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ὁσίων προεξάρχει ὁ ἅγιος Ἀββάς, ὁ καὶ πρῶτος αὐτῆς Ἀρχιεπίσκοπος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Σεπτεμβρίου 1967

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ταυτοχρόνως, ἐστάλησαν Συνοδικὰ Γράμματα εἰς ἀπάσας τὰς ἀδελφὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας, δι' ὧν ἐγνωστοποιεῖτο εἰς αὐτὰς ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τοῦ ἐγερθέντος θέματος.

Εἰς τὰς ἐπιστολάς μας ἀπήντησαν, ἐκφράζοντες τὴν συμφωνίαν αὐτῶν οἱ: Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Βενέδικτος, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Μακάριος, Μακαριώτατος Μητροπολίτης Πράγας κ. Δωρόθεος, καὶ ὁ τότε Τοποτηρητὴς τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Ἀλεξανδρείας Σεβ. Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως κ. Κωνσταντῖνος.

(Συνεχίζεται)

σίους ἐπιστολάς του ὀνομάζει τὰς δυνάμεις αὐτάς «κυριότητα», «ἀρχάς», «ἐξουσίας», «κοσμοκράτορας τοῦ σκότους», «πνευματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις» (Ἐφεσ. 1,21. 6,12. Κολοσ. 2,15). Γνωρίζει πολὺ καλὰ ὁ ἅγιος Ἀπόστολος ὅτι αἱ δυνάμεις αὐταὶ ἀποτελοῦν μέρος τῆς πραγματικότητος καὶ ὅτι γεννοῦν ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου μίαν ἔντονον καὶ παράδοξον κατάστασιν φόβου. Καὶ προχωρεῖ ἀποφασιστικὰ πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν. Τονίζει ὅτι «ὑπεράνω πάσης... δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι» (Ἐφεσ. 1,21) εἶναι ὁ Θεὸς ποῦ ἔγινεν ἄνθρωπος, ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ θριαμβευτὴς ἐπὶ οἰασδήποτε δυνάμεως (Κολ. 2,15) «ἐπουρανίου καὶ ἐπιγείου καὶ καταχθονίου» (Φιλ. 2,11), ἡ ὁποία ἀπειλεῖ ἢ θέλει νὰ ἐξουσιάζῃ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.

Δι' αὐτὸ καὶ διαμαρτύρεται ἐντονότατα πρὸς τοὺς Γαλάτας, οἱ ὁποῖοι ἐξακολουθοῦν νὰ παρουσιάζουν συμπτώματα φόβου καὶ ὑποταγῆς εἰς τὰς τυφλὰς σκοτεινὰς δυνάμεις ποῦ δροῦν ἐντὸς τοῦ κόσμου (Γαλ. 4,3,9). Τὸ πνεῦμα ποῦ ἐλάβομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι πνεῦμα «δουλείας εἰς φόβον» (Ρωμ. 8,15). Ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ, τοῦ παθόντος καὶ ἀναστάντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, θὰ κάμψουν, τονίζει ὁ Ἀπόστολος, ὅλα τὰ γόνατα τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων δυνάμεων, διότι αὐτὸς εἶναι τελικῶς ὁ μόνος Κύριος (Φιλ. 2,10-11). Μέσα εἰς ἓνα παρόμοιον κλίμα ὁ ἄνθρωπος ἤμπορεῖ νὰ ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ τὸν σκοτεινὸν φόβον ἔναντι οἰασδήποτε τρομακτικῆς δυνάμεως. Καὶ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἄνθρωπον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος γίνεται πνευματικὸς ἀπελευθερωτὴς ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀβεβαιότητα. Τὸ ἐμπληκτικὸν εἶναι ὅτι ὁ Ἀπόστολος δὲν ἀπελευθερώνει μὲ τὸ νὰ ἀποκαλύπτῃ ἀπλῶς τὴν ὑπεροχὴν καὶ προτεραιότητα τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ ἔναντι οἰασδήποτε δυνάμεως. Ἀπελευθερώνει μὲ τὸ νὰ εὐαγγελίζεται τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ εἶναι μία δύναμις ἀγάπης, μία ἔκφρασις τῆς πανισχύρου ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον. Μὲ ἀφάνταστον ἔντασιν μέσα εἰς μίαν πλήμμυραν χαρᾶς θὰ διατυπώσῃ ὁ Ἀπόστολος εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν τὴν ἀλήθειαν αὐτήν: «πέπεισμαι ὅτι οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε δυνάμεις οὔτε ὕψωμα οὔτε βάθος οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρὶς ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. 8,39).

II

Τὸ δεῦτερον πρόβλημα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Ἀπό-

στολος Παῦλος ἐνεργεῖ ὡς πνευματικὸς ἀπελευθερωτὴς, εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ταυτότητος, τοῦ ὀνόματος, τοῦ προσώπου τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ὑποφέρει πολὺ, διότι αἰσθάνεται ὅτι εἶναι χαμένος καὶ ἀνώνυμος μέσα εἰς ἓνα ἀνώνυμον πλῆθος. Ἐχει συχνὰ τὴν συνείδησιν ἐνὸς ὄντος χωρὶς ταυτότητα, χωρὶς ὄνομα, χωρὶς πρόσωπον, χωρὶς οὐσιαστικὴν ὑπαρξιν. Πρόκειται διὰ μίαν ὀδυνηρὰν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι κατήντησαν νὰ εἶναι ἄχρωμοι ἀριθμοί, ψυχρὰ στατιστικὰ δεδομένα.

Τὸ φαινόμενον δὲν εἶναι νέον. Συνέβαινε, εἰς μικροτέραν φυσικὰ κλίμακα, ἐντὸς τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κόσμου κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ὁ μεγάλος Ἀπόστολος καὶ ἄνθρωπος διεπίστωσε ταχύτατα τὸ γεγονὸς καὶ ὠμίλησε μὲ ἐπιμονὴν καὶ σαφήνειαν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν διὰ τὴν μοναδικότητα καὶ ἱερότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Εἶναι μὲν Ἀπόστολος Ἐθνῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι Ἀπόστολος τοῦ κάθε ἀνθρώπου, τοῦ συγκεκριμένου ἀνθρώπου. «Νουθετεῖ ἓνα ἕκαστον» (Πράξ 20,31), συμπάσχει μὲ ἓνα ἕκαστον, ἀγωνιᾷ δι' ἓνα ἕκαστον, ἀσθενεῖ μὲ ἓνα ἕκαστον (Β' Κορ. 11,29). Μέσα εἰς τὰς ἐπιστολάς του τονίζει τὴν θεμελιώδη ἀλήθειαν τῆς πίστεως ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι πλῆθος ἀνωνύμων ἀνθρώπων, ἀλλὰ κοινωνία ἀδελφῶν μὲ ὄνομα καὶ πρόσωπον ἀνεπανάληπτον. Καὶ ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος εἶναι συγκεκριμένος ἀδελφός, διὰ τὸν ὁποῖον «Χριστὸς ἀπέθανε» (Ρωμ. 14,15). Μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ Παῦλος βλέπει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀποκτᾷ πρόσωπον καὶ ὄνομα.

Ὁ μεγάλος Ἀπόστολος θὰ κάμῃ ἓνα ἀκόμη βῆμα, διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπελευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν τῆς ἀνωνυμίας. Εἰς τὴν πρὸς Γαλάτας ἐπιστολὴν του θὰ εἰπῇ «νῦν δὲ γρόντες Θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ Θεοῦ» (Γαλ. 4,9). Ὁ καταπληκτικὸς αὐτὸς στίχος ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ οὐσία τῆς πίστεως δὲν εἶναι τόσον τὸ ὅτι ἡμεῖς γνωρίζομεν τὸν Θεόν, ὅσον τὸ ὅτι ὁ Θεὸς γνωρίζει ἡμᾶς, δηλ. μᾶς ἀναγνωρίζει ὡς συγκεκριμένα καὶ μοναδικὰ πρόσωπα, εἰς τὰ ὁποῖα θέτει τὴν σφραγίδά Του καὶ δίδει τὸ ὄνομά Του. Αὕτῃ ἡ ἀναγνώρισις τοῦ κάθε πιστοῦ ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀποτελεῖ ἓνα θρίαμβον τοῦ προσώπου καὶ μίαν ὑπερνίκησιν τῆς ἀνωνυμίας. Ἀποτελεῖ μίαν τεραστίαν πνευματικὴν ἀπελευθέρωσιν. Κάτι περισσότερο ἀκόμη: Τὴν στιγμὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πίστεως καὶ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δὲν ἀπελευθερώνεται ἀπλῶς. Δὲν ἀποκτᾷ μόνον ἓνα μοναδικόν, προσωπικόν, θεόδοτον ὄνομα. Γεννᾶται καὶ καθιερώνεται εἰς μίαν νέαν ζωὴν καὶ ὑπαρξιν.

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Α'

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

Ἀγαπητὲ ἀδελφὲ ἐν τῷ Ἀναστάντι Χριστῷ,

Ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ μετὰ μιᾶς ἀγίας χαρᾶς ἀπευθύνομεν Ὑμῖν πασχάλιον χαιρετισμόν:

Χριστὸς Ἀνέστη!

Τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως ἡ Ἐκκλησία καλεῖ ἡμᾶς ἀλαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει καὶ ἀλλήλους περιπτωξόμεθα. Εἴπωμεν ἀδελφοὶ καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς συγχωρήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει καὶ οὕτω

βοήσωμεν: Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασιν ζῶν ἡμῶν χαρισάμενος» (Ὕμνος τῆς Ἀναστάσεως).

Διὰ σύμπασαν τὴν χριστιανοσύνην, ὁ πανηγυρισμὸς τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου εἶναι λοιπὸν μία εὐκαιρία φωτισμοῦ, καθ' ὅσον «Ὁ Λόγος ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 1,9).

Ὁ πανηγυρισμὸς εἶναι κατόπιν μία ὑποκίνησης πρὸς ἐκδήλωσιν ἀπείρου ἀγάπης, ἱκανῆς νὰ σβύσῃ πᾶν μῖσος καὶ νὰ ἐνώσῃ τοὺς ἄνθρώπους εἰς μίαν ἀδελφότητα, στηριζομένην ἐπὶ πλήρους συγχωρήσεως, ὅρου ἀναγκαίου διὰ νὰ δυνηθῶμεν νὰ κηρύξωμεν τὸν σωτήριον θρίαμβον τοῦ Σωτῆρος ἐπὶ τοῦ θανάτου καὶ τὴν

III

Τὸ τρίτον πρόβλημα ἀναφέρεται εἰς τὸ φαινόμενον τοῦ ἀπομονωτισμοῦ, ὃ ὁποῖος βασανίζει τὸν μοντέρνον ἄνθρωπον. Ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἔτσι, πολὺ περισσότερον, σήμερον ποικίλοι κοινωνιολογικοί, ψυχολογικοὶ ἢ μεταφυσικοὶ λόγοι ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπομονώνεται οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸ σύνολον καὶ νὰ κἀν ἀποκλειστικὸν κέντρον τῆς ζωῆς καὶ τῆς σκέψεώς του τὸ ἄτομόν του. Παρὰ τὴν συσσώρευσιν ἑκατομμυρίων ψυχῶν εἰς μεγάλα κέντρα τοῦ κόσμου, οἱ ἄνθρωποι γίνονται ὅλον ἐν καὶ περισσότερον μοναχικοί, ἀπομονωτικοὶ καὶ ἀτομοκεντρικοί. Ὁ ψυχικὸς ἀπομονωτισμὸς εἶναι τόσο προχωρημένος, ὥστε εἰς πολλὰς περιπτώσεις νὰ ὀδηγῇ τὸν ἄνθρωπον εἰς μίαν τρομακτικὴν ἀποξένωσιν ἐναντὶ τῶν ἄλλων, εἰς μίαν ἀδιαφορίαν διὰ τὴν κοινότητα, τὴν πόλιν, τὴν χώραν, τὸν κόσμον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῇ. Πρὸκειται διὰ μίαν πνευματικὴν ἀπομόνωσιν εἰς τὸν ἀσφυκτικὸν κόσμον τοῦ ἐγῶ, διὰ μίαν αἰχμαλωσίαν ἐντὸς τοῦ παγετοῦ χώρου τῆς μοναξιάς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ὑπῆρξε καὶ εἰς τὸ θέμα αὐτὸ ἕνας ὑπέροχος ἀπελευθερωτής. Δὲν ἀναφέρομαι μόνον εἰς τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάλλακτον πολεμικὴν του ἐναντίον οἰασθήποτε μορφῆς κοινωνικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ ἀπομονωτισμοῦ. Οὐτε ἐννοῶ μόνον τὸν ἀκατάπαυστον ἀγῶνά του ἐναντίον πάσης μορφῆς διακρίσεως πού χωρίζει καὶ ἀποξενώνει. Ἐννοῶ περισσότερον τὴν θεμελιώδη ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐκήρυξε με δύναμιν καὶ πειστικότητα, ὅτι ἀληθινὰ χριστιανὸς ἄνθρωπος εἶναι κάτι ἀνυπαρχτικὸν ἐκτὸς κοινότητος, ἐκτὸς οὐσιαστικῆς ζωῆς μετὰ τῶν ἄλλων· ὅτι, ἐνῶ ἡ σωτηρία εἶναι προσωπική, εἶναι προσ-

ωπική με τὴν ἐννοίαν προσώπων πού συνιστοῦν σῶμα, σύνολον, κοινότητα, Ἐκκλησίαν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔφθασε μέχρι τοῦ ἀπιστεύτου σημείου νὰ διατυπώσῃ εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολὴν του τὴν ἀποψιν ὅτι προτιμᾷ ἀκόμη καὶ νὰ χάσῃ ὁ ἴδιος τὸν Χριστὸν καὶ τὴν αἰωνιότητα, ἂν με αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸκειται νὰ σωθοῦν οἱ ἀδελφοὶ του Ἰσραηλῖται (Ρωμ. 9,3). Ἐδῶ ἔχομεν ἕνα θρίαμβον ἐναντίον οἰασθήποτε μορφῆς ἀπομονωτισμοῦ, ἀτομοκεντρισμοῦ, ἀτομικιστικῆς σωτηρίας. Ἐδῶ ὁ Ἀπόστολος σπάζει ὅλα τὰ δεσμὰ πού κρατοῦν τὸν ἄνθρωπον δέσμιον εἰς τὸν φοβερὰ στενὸν χώρον τοῦ ἐγῶ καὶ τὸν ἐπαναφέρει εἰς τὸ ἀληθινόν του ἐπίπεδον: τὴν κοινωνίαν με τοὺς ἄλλους, τὴν ζωὴν με τοὺς ἄλλους. Ἔτσι ὁ ὑπέροχος Ἀπόστολος, διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν γίνεται διὰ τὸν ἄνθρωπον κάθε ἐποχῆς ἀπελευθερωτής. Ἀπελευθερωτής ἀπὸ τὸν ἐκφυλιστικὸν μαρασμὸν τοῦ ἀπομονωτισμοῦ καὶ τοῦ ἀτομοκεντρισμοῦ.

***

Μακαριώτατε,

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ μέγας ἅγιος καὶ ἄνθρωπος, ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἕνας μέγας πνευματικὸς ἀπελευθερωτής. Καὶ τοῦτο διότι ἐπίστευσε καὶ ἐκήρυξεν ἕνα Θεὸν πού ἐγένεν ἄνθρωπος διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀνωμυίαν, ἀπὸ τὴν μοναξιάν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον. Μακάριοι οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν Θεὸν αὐτόν, τὸν Ἰησοῦν, τὸν Κύριον, τὸν Ἐλευθερωτήν.

† Ὁ Ἐπίσκοπος Βρεσθένης
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΤΡΑΚΑΤΕΛΛΗΣ
Διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφίας

μετάδοσιν τῆς ζωῆς εἰς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἔκειντο ὑπὸ τὴν καταδίκην τῆς ἁμαρτίας.

Ἡ πρόσκλησις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς πανηγυρισμὸν κατὰ τοιοῦτον τρόπον τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου ἀπευθύνεται συγχρόνως εἰς ὅλους τοὺς χριστιανούς, εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς των. Χάρις εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ ὁ χριστιανικὸς κόσμος ἔλαβε τὰ πάντα· τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν συνδιαλλαγὴν μετὰ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς, τὴν ἐξουδένωσιν τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἐχέγγυον τῆς κληρονομίας τῆς αἰωνίου ζωῆς.

Καθῆκον τῶν χριστιανῶν εἶναι νὰ ζητοῦν ἀδιακόπως νὰ τηροῦν ζωηρὰν τὴν συνειδήσιν τῆς εὐγνωμοσύνης των διὰ τὰ ἀποκτηθέντα μεγάλα δῶρα χάρις εἰς τὴν σταυρικὴν θυσίαν καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ συνειδήσις αὕτη τῶν χριστιανῶν τῆς ἀδελφότητος ὅλων καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν τῶν ἀρχιερέων των, δύναται νὰ ἐπιφέρει μίαν συμβολὴν μεγάλης ἀξίας διὰ τὴν καλὴν συνεννόησιν καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν λαῶν, ἄνευ διακρίσεως.

Σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης χρειάζεται ν' ἀναπτύξῃ τὴν συνειδήσιν τῆς ἀλληλεγγύης της, διὰ νὰ καταπολεμήσῃ ὅλας τὰς προσπαθείας ποὺ ἀποβλέπουν εἰς χωρισμὸν της εἰς ἐχθρικά στρατόπεδα, διὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ ὅλα τὰ αἷτια, τὰ προκαλοῦντα τὴν ἐξασθένησιν τῶν πνευματικῶν καὶ φυσικῶν δυνάμεων της, ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἀποτελεσματικῶν προσπαθειῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς σταθεροποιήσεως τῆς ἰσορροπίας της, βασιζομένης ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς δημιουργίας καλυτέρων συνθηκῶν βίου καὶ προόδου πνευματικῆς, πολιτιστικῆς καὶ ὁλικῆς.

Οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ἐκκλησιῶν ὀφείλουν νὰ συνεργάζωνται στενῶς μετὰ τῶν Κυβερνητῶν τῶν λαῶν τοῦ κόσμου, διὰ νὰ σώσουν τὴν νεολαίαν ἀπὸ τὰς παγίδας τῆς χρησιμοποιήσεως ναρκωτικῶν καὶ διεγερτικῶν, τὰ ὁποῖα καταστρέφουν τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν σωματικὴν ὑγείαν των καὶ διὰ νὰ τοὺς ἀπαλλάξουν ἀπὸ πρᾶξεις καὶ καταχρήσεις ἐξεντελιζούσας τὸ ἀνθρώπινον ὄν.

Μεταδίδοντες Ὑμῖν τὰς ὡς ἄνω σκέψεις μας, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας εὐχόμεθα Ὑμῖν νὰ ἐορτάσητε τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου ἐν καλῇ ὑγείᾳ, πνευματικῇ χαρᾷ καὶ εἰρήνῃ, ἐν μέσῳ τῶν ἀρχιερέων, τῶν ἱερέων καὶ τῶν πιστῶν τῆς καθ' Ὑμᾶς Ἀγίας Ἐκκλησίας καὶ ἀσπάζόμεθα Ὑμᾶς φιλήματι ἀγίῳ ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι.

† ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ
Πατριάρχης Ρουμανίας.

B'

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Πρὸς

Τὸν Μακαριώτατον κ. Ἰερώνυμον,
Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Ἀθῆναι

Χριστὸς Ἀνέστη!

Τὰ εὐσεβῆ ποιμήνιά μας, συνδεδεμένα μεθ' ὅλων τῶν χριστιανῶν τοῦ κόσμου, ζωογονούμενα ὑπὸ παλλομένης πίστεως, ὑπὸ σταθερότητος ἐν τῇ ἐλπίδι καὶ τοῦ σθένους ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου ἡμῶν, τοῦ Ἀναστάντος Κυρίου ἡμῶν, προετοιμάζονται νὰ ἐορτάσουν τὴν ἡμέραν τὴν πλέον φαινήν εἰς τὰς χριστιανικὰς ψυχὰς, τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι χαρὰ διὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀποτελεῖ τὸν θρίαμβον τῆς δυνάμεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς τοῦ θανάτου, τὴν νίκην τοῦ φωτὸς τοῦ θριαμβεύοντος ἐπὶ τοῦ σκοτοῦς τοῦ κακοῦ, τὴν ἀποκάλυψιν τῶν οὐρανίων θρωῶν πρὸς τὴν βασιλείαν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς χαρᾶς, ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, προοριζομένην διὰ τὰς ἀναγεννημένας ψυχὰς.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ ἐχέγγυον τῆς ἰδικῆς μας, διότι «ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται» (Α' Κορ. 15,22). Ἡ λάμψις τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἀναγεννᾷ τὸ πνεῦμα, μεταμορφώνει τὰς καρδίας, στηρίζει τὰς συνειδήσεις καὶ κατευθύνει τὴν ἀνθρωπίνην βούλησιν πρὸς τὰς ὁδοὺς τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης.

Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος οἱ λαοί, οἱ ὅποιοι τελευταίως ἀκόμη ἔζων ἐν τῷ πόνῳ τοῦ ἀγῶνος μέχρις ἐσχάτων, θὰ μετᾶσχουν τῆς χαρᾶς μας. Ἀρκεῖ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως νὰ φρονηματίσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς ἀντικείμενον ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς (Ψαλμ. 117,24). "Ὅπως οἱ ἄγγελοι ὕμνου τὴν δόξαν τῆς Ἀναστάσεώς Του εἰς τοὺς οὐρανοὺς, δεηθῶμεν τοῦ Θεοῦ, ἵνα καθάρῃ τὰς καρδίας μας, ὥστε καὶ ἡμεῖς ὡσαύτως νὰ ὑμνήσωμεν, ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν δόξαν Του καὶ νὰ εὐχόμεθα διὰ τῶν λυτρωτικῶν τούτων λόγων: Χριστὸς ἀνέστη!

Καὶ αὐθις χαιρετίζομεν τὴν λίαν ἀγαπητὴν ἡμῖν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐορτῇ ἐορτῶν καὶ σνυστῶντες ἡμᾶς εἰς τὰς ἀγίας προσευχὰς Ὑμῶν, διατελοῦμεν ἐν τῷ ἐκ νεκρῶν Ἀναστάντι Χριστῷ ἀδελφός καὶ συλλειτουργός Ὑμῶν.

† ΜΑΞΙΜΟΣ
Πατριάρχης Βουλγαρίας

Γ'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΒΑΡΣΟΒΙΑΣ

Μακαριώτατον κ. 'Ιερώνυμον,
'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος

'Αθῆναι

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Χριστὸς ἀνέστη!

'Επὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Λαμπροφόρου 'Αναστάσεως τοῦ Χριστοῦ παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε, Μακαριώτατε, ἀπ' ἐμοῦ καὶ τῶν συμποιμένων-ἐπισκόπων τῆς καθ' ἡμᾶς 'Εκκλησίας ἐγκάρδιον ἀσπασμὸν ἐν τῷ 'Αναστάντι Κυρίῳ ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστῷ.

Αὐτόν, τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἔδει πολλὰ παθεῖν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ (Λουκ. 24, 26), διὰ νὰ ἐλκύσῃ πάντας πρὸς 'Εαυτόν ('Ιωάν. 12, 32).

'Ο Λόγος Του ἐξεπληρώθη. Τώρα πάντα τὰ ὁρθόδοξα τέκνα τοῦ Θεοῦ ἐλκύονται πρὸς Αὐτόν, τὸν 'Αναστάντα ἐκ νεκρῶν, ὅπως αἱ ἅγιοι Μυροφόροι γυναικες, Μαρία ἡ Μαгдаληνή, οἱ ἅγιοι 'Απόστολοι... Πολλοί, πολλοὶ βιοῦν τὴν σωτήριον αὐτὴν χαρὰν κατ' ἴδιον τρόπον. Οἱ μὲν ἐν πνευματικῇ θεωρίᾳ τοῦ ἐρήμου Τάφου Του, οἱ δὲ «ἐν τῇ κλάσει τοῦ 'Αρτου» (Λουκ. 24, 35), ἄλλοι ἐν ταῖς πασχαλίοις ἀκολουθίαις καὶ ψαλμοδαίαις, εἰς ἄλλους δὲ ἤρκει ἐν: Χριστὸς 'Ανέστη, καὶ εἰς μερικοὺς μόνον τὸ κόκκινον ἀγρόν... Μετ' αὐτῶν ἡμεῖς πιστεύομεν καὶ ὁμολογῶμεν ὅτι ὁ Χριστὸς 'Αληθῶς 'Ανέστη. 'Εν τούτῳ πᾶσα ἡ εὐτυχία μας, πᾶσα ἡ ἐλπίς μας.

Μετὰ τοιούτων σκέψεων καὶ συγκινούντων τὴν καρδίαν αἰσθημάτων πνευματικῆς χαρᾶς ἀπευθύνω προσευχητικὰς εὐχὰς διὰ τὴν 'Υμετέραν Μακαριότητα, τοὺς ἀδελφοὺς ἐπισκόπους καὶ τὰ πιστὰ Τέκνα τῆς καθ' 'Υμᾶς 'Αγιωτάτης 'Εκκλησίας. Εἴθε ὁ Κύριος νὰ χαρίσῃ τὴν εἰρήνην του εἰς τὴν 'Ορθόδοξον 'Εκκλησίαν καὶ τὴν εὐλογίαν εἰς τὴν Χώραν Σας.

Τῆς 'Υμετέρας Μακαριότητος ταπεινὸς ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς καὶ πρῶτος εὐχέτης.

† ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Μητροπολίτης Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας

Πάσχα Χριστοῦ 1973

Βαρσοβία.

Δ'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΡΑΓΑΣ

Μακαριώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος κ. 'Ιερώνυμον.

Μακαριώτατε,

Χριστὸς 'Ανέστη!

Τὸ χαρμόσυνον τοῦτο μήνυμα φλογίζει τὰς καρδίας μας, ὅπως ἐφλόγιζε τὰς καρδίας τῶν δύο ἀποστόλων πορευομένων εἰς 'Εμμαούς, ὅταν συνήντησαν τὸν 'Αναστάντα Κύριον καὶ ἤκουσαν Αὐτὸν διερμηνεύοντα τὰς Γραφὰς (Λουκ. κεφ. 24). 'Η συνάντησις μετὰ τοῦ 'Αναστάντος Κυρίου κατὰ τὸ Πάσχα παρέχει ἡμῖν ἐμπειρίαν τοῦ ἐδλογημένου μυστηρίου τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.

'Επὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ ὁ Σωτὴρ ἐπάτησε τῷ θανάτῳ τὸν θάνατον, ὥστε ἡ ζωὴ νὰ μένῃ ἐν Αὐτῷ καὶ μετ' Αὐτοῦ. Τὸ φῶς τῆς 'Αναστάσεως εἶναι μία ἀστείρευτος πηγὴ εἰρήνης καὶ διαλλαγῆς καλεῖ πάντας ἡμᾶς εἰς ἀδελφосύνην καὶ εἰρήνην ἐν τῷ κόσμῳ.

'Απευθύνω 'Υμῖν τὰς καλύτερας μου εὐχὰς ἐπὶ τῇ ἀποκτήσει τῶν δώρων τούτων τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὧν καὶ πάλιν ἐδγνωμόνως θὰ μνησθῶμεν κατὰ τὸ ἐφετεινὸν Πάσχα.

'Αληθῶς 'Ανέστη!

Μετ' ἀδελφικῆς ὑπολήψεως

† ΔΩΡΟΘΕΟΣ

'Ορθόδοξος Μητροπολίτης Πράγας
καὶ πάσης Τσεχοσλοβακίας.

Πράγα, Πάσχα 1973

Ε'

ΤΟΥ ΣΕΒ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΙΝΛΑΝΔΙΑΣ

Μακαριώτατον κ. 'Ιερώνυμον,
'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος

'Αθῆναι

Μακαριώτατε,

«Οὕτω γέγραπται καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ κηρυθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ 'Ιερουσαλήμ. 'Υμεῖς δὲ ἔστε μάρτυρες τούτων» (Λουκ. 24, 46-48).

Οὕτω συνεχίζοντες τὴν εἰς τοὺς 'Αποστόλους δοθεῖσαν ἀποστολήν ἡ Χριστιανοσύνη καὶ τώρα ἀκόμη μαρτυρεῖ μὲ τὴν ὁρθὴν πίστιν:

Χριστὸς 'Ανέστη! 'Αληθῶς 'Ανέστη!

Α' ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤ' ΑΝΑΤΟΛΑΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ*

7. 'Ανακοινωθὲν τῆς 'Επιτροπῆς

Συνῆλθεν ἐν τῷ ἐν Σαμπεζὺ Γενέως 'Ορθοδόξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀπὸ 16-28 'Ιουλίου τρ. ἔτους, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσόστομου, ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ 'Επιτροπὴ τῆς 'Αγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου, ὑπὸ τὴν ἀκόλουθον αὐτῆς σύνθεσιν:

1. Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον:
  - α) Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων Χρυσόστομος, Πρόεδρος.
  - β) Πανοσ. 'Αρχιμ. Παντελεήμων 'Ροδόπουλος, Καθηγητῆς.
2. Πατριαρχεῖον 'Αλεξανδρείας:
  - α) Σεβ. Μητροπολίτης 'Αξώμης Μεθόδιος.
  - β) 'Ελλογιμ. Καθηγητῆς Γεράσιμος Κονιδάρης.
3. Πατριαρχεῖον 'Ιεροσολύμων:
  - α) Σεβ. 'Αρχιεπίσκοπος Σεβαστείας Γερμανός.
4. Πατριαρχεῖον Μόσχας:
  - α) Σεβ. Μητροπολίτης Λένινγκρανδ καὶ Νόβγκοροδ Νικόδημος.
  - β) 'Ελλογιμ. Καθηγητῆς Γρηγόριος Σκομπέη.
5. Πατριαρχεῖον Σερβίας:
  - α) Σεβ. 'Επίσκοπος Ζίτσης Βασίλειος.
  - β) 'Ελλογιμ. Καθηγητῆς Στογιάν Γκόσεβιτς.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 309 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

'Εν τῇ ἰδίᾳ πίστει καὶ χαρᾷ τοῦ ἀναστάντος Κυρίου χαιρετίζω τὴν 'Υμετέραν Μακαριότητα καὶ τὸ ποίμνιόν Σας κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τοῦ Πάσχα, καὶ εὐχομαι 'Υμῖν τὴν εἰρήνην ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἄφησεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς πιστεύοντας εἰς Αὐτόν.

'Ασπάζόμενος τὴν 'Υμετέραν Μακαριότητα «φιλήματι ἀγίῳ» διατελῶ ταπεινὸς ἀδελφὸς 'Υμῶν ἐν Χριστῷ.

† ΠΑΥΛΟΣ

'Αρχιεπίσκοπος Κροατίας καὶ πάσης Φινλανδίας

6. Πατριαρχεῖον 'Ρουμανίας:

- α) Σεβ. Μητροπολίτης Μολδαβίας καὶ Σουτσιάβας 'Ιουστίνος.
- β) Σεβ. 'Επίσκοπος Πλοϊεστίου 'Αντώνιος.

7. Πατριαρχεῖον Βουλγαρίας:

- α) Σεβ. Μητροπολίτης Στάρας καὶ Ζαγόρας Παγκράτιος.
- β) 'Ελλογιμ. Καθηγητῆς Ν. Σιβάρωφ.

8. 'Εκκλησία Κύπρου:

- α) Σεβ. Μητροπολίτης Πάφου Γεννάδιος.
- β) Πανοσιολ. 'Αρχιμ. Κωνσταντῖνος Λευκωσιᾶτης.

9. 'Εκκλησία 'Ελλάδος:

- α) Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης 'Ιάκωβος.
- β) 'Ελλογιμ. Καθηγητῆς 'Ιωάννης Καρμίρης.

10. 'Εκκλησία Φιλανδίας:

- α) Σεβ. 'Επίσκοπος 'Ελσινκίου 'Ιωάννης.

Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς 'Επιτροπῆς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τρανουπόλεως Δαμασκηνός.

Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ 'Επιτροπὴ εἶχεν ὡς ἔργον αὐτῆς τὴν διατύπωσιν τῆς ἐνιαίας ὀρθοδόξου ἀπόψεως ἐπὶ τῶν ἐξ ὀρισθέντων ἀκολουθῶν θεμάτων:

- α. Ἡ Θεία 'Αποκάλυψις.
- β. Πληρεστέρα συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καὶ τῇ ἄλλῃ ζωῇ τῆς 'Εκκλησίας.
- γ. 'Αναπροσαρμογὴ τῶν περὶ νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, συμφώνως ταῖς ἀπαιτήσεσι τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.
- δ. Κωλύματα γάμου.
- ε. Ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Μελέτη τοῦ ζητήματος ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὴν περὶ Πασχαλίου ἀπόφασιν τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἐξεύρεσις τρόπου πρὸς ἀποκατάστασιν συμπράξεως μεταξὺ τῶν 'Εκκλησιῶν ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ, καὶ
- ς. Ἡ οἰκονομία ἐν τῇ 'Ορθοδόξῳ 'Εκκλησίᾳ.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΓΡΑΦΗΝ*

β'. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἱστορίας.

Κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, δὲν ὑπάρχει ἐκ πρώτης ὄψεως τι τὸ ἄσχετον πρὸς τὸ νόημα τῆς ἱστορίας, ἀφοῦ οὔτε ἐν στρουθίον (οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἡριθμημέναι εἰσίν) (Ματθ. 10, 29-30). "Ὅθεν τὸ νόημα τῆς ἱστορίας πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ὅπισθεν πάντων τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ πολυμορφία τοῦ σύμπαντος ἀναποκρίνεται πλήρως εἰς τὴν πολυμορφίαν τῆς ἱστορίας. Θὰ ἦτο μάλιστα δυνατόν νὰ λεχθῇ, ὅτι ἡ ἱστορία ἐπαυξάνει κατὰ γεωμετρικὴν πρόδοον τὴν πολυμορφίαν τοῦ σύμπαντος. Ὡς δὲ ἡ ὑπόστασις τοῦ σύμπαντος δὲν παρουσιάζεται αὐτόνομος, οὕτω καὶ ἡ ἱστορία δὲν εἶναι οὔτε αὐτόνομος οὔτε τυφλή, διότι τὰ δύο ἄκρα τῆς, ἡ ἀρχὴ δηλαδὴ καὶ τὸ τέλος τῆς²³, γάνονται εἰς τὴν προεδρικὴν ἀδιότητα ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὴν αἰωνίαν μεθιστορίαν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἑτέρου²⁴, ὡσαύτως διότι καὶ ἡ

ἱστορία ἔχει τοὺς ἰδικούς της νόμους. Δι' αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ νέαν σκοπιὰν θεωρήσεως τῶν παντοειδῶν ἐκφράσεων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Φύσις καὶ ἱστορία συνιστοῦν τὰς δύο πολυδιαστάτους καὶ πολυμόρφους ὁψεις τῆς ὑπὸ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀνθρώπων ἀποκτωμένης θεωρήσεως τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκφράζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας διαγράφεται μεταξὺ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς ἱστορίας. Τὸ μεταφυσικὸν ὑπόβαθρον τῆς φύσεως τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς ἱστορίας προσδίδει εἰς αὐτὰ τὰς διαστάσεις τοῦ μυστηρίου. Τοῦ μυστηρίου τούτου ὁ ἄνθρωπος διακρίνει μόνον τὰς ἐπὶ μέρους ἐνότητας, χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀποκτήσῃ καθολικὴν περὶ αὐτοῦ παράστασιν, ἐφ' ὅσον οὔτε τοῦ σύμπαντος οὔτε τῆς ἱστορίας καθίσταται δυνατόν νὰ ἔχῃ πλήρη γνῶσιν, τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον ἀμφοτέρω ταῦτα συνεχῶς ἀλληλοπλουτίζονται καὶ πέραν τῶν ὁμμάτων τῶν ἀνθρώπων. Οὕτω κατανοεῖται, ὅτι ἡ θεώρησις τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ἀποβαίνει κατ' ἐξοχὴν δύσκολος, ἄνευ τῆς διακρίσεως καὶ τῆς ὑποδιαϊρέσεώς της εἰς τὰς ἐπὶ μέρους ἐνότητάς της. Ἡ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 308 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

23. "Ὁρα Π. Εὐδοκίμοφ, μν. ἔργ. 427 ἐξ.

24. Αὐτόθι 417.

Ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ

1. Διεύθυνσεν — ἐπὶ τῇ βάσει τῆς θεολογικῆς ἐρεῦνης καὶ ἐπεξεργασίας τῶν θεμάτων, πᾶ ὅποια ἀνέλαβον κατὰ σειράν, τοῦ μὲν πρώτου ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ δευτέρου ἡ Ἐκκλησία Βουλγαρίας, τοῦ τρίτου ἡ Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, τοῦ τετάρτου καὶ τοῦ πέμπτου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥωσίας καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, κεχωρισμένως, καὶ τοῦ ἕκτου ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥουμανίας (πρὸς ἃς ἐξεφράσθη ἡ εὐαρέσκεια τῆς Ἐπιτροπῆς) καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν γενομένων παρατηρήσεων καὶ σχολίων διαφόρων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν — τὴν ἐνιαίαν ὀρθόδοξον ἐπ' αὐτῶν ἄποψιν, κατόπιν ἐπισταμένης μελέτης καὶ ἀνταλλαγῆς ἐπ' αὐτῶν ἀπόψεων, προκειμένου ἵνα ὑποβάλῃ τὸν ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν θεμάτων καταρτισθέντα φάκελλον τῇ Α' Προσυνοδικῇ Πανορθοδόξῳ Διασκέψει, διὰ τὰ περαιτέρω.

2. Ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἡ Γραμματεία Προπαρασκευῆς τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου προβῇ, μετὰ τὴν 1ην Νοεμβρίου ἐ.ε., εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν ὑπὸ τῆς Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς καταρτισθέντων εἰσηγητικῶν κειμένων καὶ τὴν ἐν μεταφράσει κυκλοφορίαν αὐτῶν, καὶ ἀναζητήσῃ τρόπους ἐκφράσεως ἐνδεχομένων ἐπ' αὐτῶν σκέψεων, ἐφ' ὧν ὀφείλει αὕτη νὰ ἐνημερώσῃ τὰ μέλη τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς.

3. Ἀπεφάσισεν, ὅπως ἐκφράσῃ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ τὴν εὐχὴν, ὅπως οὗτος, τῇ συνεννοήσει μετὰ τῶν Προκαθημένων τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν,

μεριμνήσῃ διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον τοῦ Ἰουλίου τοῦ προσεχοῦς ἔτους 1972.

4. Ἀπεφάσισεν, ὅπως συνέλθῃ ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς Προσυνοδικῆς Διασκέψεως ἡ Διορθόδοξος Προπαρασκευαστικὴ Ἐπιτροπὴ, προκειμένου ἵνα προβῇ εἰς τὴν ἐνδεχομένην ἀξιολόγησιν τῶν γενησομένων ἐν τῷ μεταξὺ παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν κειμένων τούτων καὶ εἰσηγηθῇ, εἰ ἤθελε δεήσει, τὰ προσήκοντα τῇ Προσυνοδικῇ Διασκέψει.

5. Ἀπεφάσισεν ὡσαύτως, ὅπως ἐκφράσῃ ἀρμόδιως ταῖς Ἐκκλησίαις τὴν εὐχὴν τηρήσεως τῶν ὑπὸ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως προβλεπομένων χρονικῶν ὁρίων ἐν τῷ ὅλῳ σταδιακῷ προπαρασκευαστικῷ τῆς Συνόδου ἔργῳ, καὶ

6. Ἐξέφρασε ὁμοφώνως τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἡ Α' Προσυνοδικὴ Πανορθόδοξος Διάσκεψις προβῇ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ὑπὸ τῆς Α' Πανορθοδόξου Διασκέψεως Ῥόδου (1961) καταρτισθέντος καταλόγου θεμάτων τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ ἐν Σαμπεζὺ Γενεύης Ὁρθόδοξῳ Κέντρῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1971.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαί).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ
Καθηγητῆς Παν/μίου

ὑπὸ τῆς 'Αγίας Γραφῆς προβαλλομένη ἐνότης τῆς παγκοσμίου ἱστορίας παρουσιάζεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὡς ἐνότης σύμπαντος καὶ ἱστορίας, καθόσον ἡ μὲν θεία δημιουργία τοῦ σύμπαντος περικλείει ἐν ἑαυτῇ πάντας τοὺς φυσικοὺς παράγοντας τῆς ἱστορίας, ἐν οἷς καὶ ὁ ἄνθρωπος,²⁵ ἡ δὲ ἱστορία ἐκφράζει τὰς ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ τάσεις καὶ ἐνεργείας τῶν φυσικῶν παραγόντων τῆς.

Ἡ 'Αγία Γραφή, παρὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς εὐρυτέραν θεώρησιν τοῦ περιεχομένου τῆς ἱστορίας, περιορίζεται κατ' οὐσίαν εἰς τὴν ἀπὸ περὶωπῆς προβολῆς τοῦ πνευματικωτέρου μέρους τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, τοῦ ἀφορῶντος δηλαδὴ εἰς τὰς προσωπικὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν συνιστᾷ τὸ περιεχόμενον τῆς 'Αγίας Γραφῆς, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ, ἔργον καθαρᾶς ἱστοριογραφίας²⁶, παρὰ ταῦτα παρέχει τὰς μοναδικὰς αὐθεντικὰς ἱστορικὰς διηγήσεις καὶ πληροφορίας περὶ τῶν προδηλωθεισῶν προσωπικῶν σχέσεων Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Ὡς γνωστὸν, ἡ θύραθεν ἱστοριογραφία περιορίζεται εἰς τὴν διακρίβωσιν τῶν περιστατικῶν τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς παρακμῆς τῶν πνευματικῶν ἰδίων δυνάμεων καὶ ἐπιτευγμάτων τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ σύμπαντι διακινήσεων καὶ δραστηριοτήτων τῶν ἀνθρώπων²⁷. Ἡ θύραθεν ἱστοριογραφία παρουσιάζεται οὕτως ὡς τὸ κάτοπτρον τοῦ τε ψυχικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ περιεχομένου τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἡ εἰκὼν ὅμως τῆς ἱστορίας, ἡ ἀποκτωμένη διὰ τῶν πληροφοριῶν τῆς 'Αγίας Γραφῆς, ἐκφράζει τὸ δρᾶμα τοῦ ἀπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἀπομακρυνθέντος ἀνθρώπου καὶ πλανωμένου μακρὰν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας. Ἡ ἀρχὴ τοῦ δράματος τούτου ἀνάγεται εἰς τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐμφάνισης τοῦ ἀνθρώπου, ἔγκειται δὲ εἰς τὴν κακὴν χρῆσιν τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας τῶν πρωτοπλάστων. Ἡ πρώτη αὕτη κατάχρησις τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας προσέλαβεν ἀποφασιστικὴν σημασίαν διὰ τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, καθόσον αὕτη ἀπέβη ὁ οὐσιαστικώτερος συντελεστὴς τῶν μετὰ ταῦτα συμβαινόντων ἐν τῷ κόσμῳ. Εἶχε δὲ ἡ κατάχρησις αὕτη ὡς ἄμεσον τραγικὴν συνέπειαν τὴν διατάραξιν τῆς φυσικῆς τάξεως τοῦ σύμπαντος, τὴν διατάραξιν δηλαδὴ τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου καὶ πρὸς τοὺς παράγοντας τῆς ἰδίας αὐτοῦ προσωπικότητος καὶ πρὸς τὸν ἔξω αὐτοῦ φυσικὸν κόσμον, κυρίως δὲ πρὸς τὸν Θεόν. Διὰ τῆς διατάραξεως τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεὸν παρεγνώριζετο τὸ θεῖον Αὐτοῦ θέλημα, ὅπερ

ἄλλως καθίστατο φανερόν διὰ τῶν νόμων τῆς φύσεως, διὰ τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ 'Αγίᾳ Γραφῇ μαρτυρουμένων θείων ἀποκαλύψεων.

Τὰ οὐσιαστικώτερα στιγμιότυπα τοῦ δράματος τούτου τῆς παγκοσμίου ἱστορίας εἶναι ἡ ἀέναντος ἀνανέωσις τοῦ ἀνθρώπινου γένους διὰ τῶν γεννήσεων καὶ τῶν θανάτων, τὸ ἐφήμερον, ἡ παροδικότης καὶ ὁ διαρκὴς ἀγὼν τῆς ζωῆς, ἡ βευστότης καὶ τὸ πρόσκαιρον τῶν πάντων, ἡ ταχεῖς ἐναλλαγὴ χαρᾶς καὶ πόνου, εὐημερίας καὶ θλίψεων, τὸ ἀνικανοποίητον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς καθημέραν δραστηριότητός των, τὸ ἀξανάμενον συνεχῶς ἄγχος τῆς ζωῆς καὶ τέλος ἡ πανανθρώπινη νοσταλγία τῆς λυτρώσεως ἀπὸ τῶν παντοίων δεινῶν. Τὴν ἐκ πάντων τούτων προβαλλομένην ἀγωνίαν συμπίπτει τῆς ἀνθρωπότητος ἐκφράζει κατὰ τὸν πλέον τραγικὸν τρόπον τὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου. Διὰ τῶν στιγμιότυπων τούτων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας τὸ περιεχόμενον αὐτῆς προσλαμβάνει στερεοτυπὸν χαρακτῆρα, παρὰ τὴν συνεχῆ ἐναλλαγὴν καὶ τῶν περιστατικῶν καὶ τῶν περιπτώσεων τῆς ἐκφράσεως τῶν στιγμιότυπων τούτων. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὰ στιγμιότυπα ταῦτα συνιστοῦν βασικὸν τρόπον ἐκφράσεως τῆς ἐνότητος καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἱστορίας²⁸. Τὸ περιεχόμενον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας πάντως παρέχει τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς δραματικῆς προσπάθειας τῶν ἀνθρώπων, ὅπως οὕτως ὑπερβοῦν τὰς δυσκολίας τῆς ζωῆς καὶ ὁδεύουσιν πρὸς τὴν πνευματικὴν τελειότητα. Ὡς συμβαίνει προκειμένου περὶ τῶν κινηματογραφικῶν προβολῶν, τὴν ὑπόθεσιν τῶν ὁποίων παρέχει ἡ κίνησις τῶν μεμονωμένων εἰκόνων, οὕτω καὶ τὸ νόημα τῆς ἱστορίας ἔγκειται εἰς τὴν προσπάθειαν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ὑπερβοῦν ἢ μεταθέσουν τὰ δραματικὰ στιγμιότυπα τῆς ἱστορίας. Ἡ 'Αγία Γραφή δὲν κάμνει βεβαίως συστηματικὸν λόγον περὶ τοῦ νόημα τῆς ἱστορίας, πλὴν ὅμως αὕτη, ὡς ἀποκάλυψις τοῦ Θεοῦ, παρέχει τὴν περὶ τῆς ἱστορίας εἰκόνα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἄλλοθεν δὲν εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ ἀποκομίσῃ. Ἡ εἰκὼν δὲ αὕτη εἶναι ὁρατὴ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου μόνον ὑπὸ τὸ φῶς τῆς αὐθεντικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐρμηνείας τῶν περὶ τῆς ἱστορίας σχετικῶν ἐκφράσεων τῆς 'Αγίας Γραφῆς.

Κατὰ τὴν 'Αγίαν Γραφήν, ὁ Θεὸς ἀναλαμβάνει τὴν λύσιν τοῦ δράματος τῆς ἱστορίας. Πλοκὴ καὶ λύσις τοῦ δράματος τούτου παρουσιάζονται χρονικῶς συγκεχυμένοι, ἀφ' ἑνὸς διότι ἡ λύσις αὐτοῦ προτυπῶνται ἐνωρίτατα διὰ τῶν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἱστορικῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἡ λυτρωτικὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, ἡ παραγματοποιούσα τὴν λύσιν ταύτην, διακρίνεται τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ προσωπικῆς βιώσεως ὑπὸ ἐνὸς ἐκάστου τῆς οὕτω παρεχομένης εἰς πάντας ἐν Χριστῷ σωτηρίας.

25. "Ora R. Bultmann, Der Mensch zwischen den Zeiten nach dem Neuen Testament, ἐν «Man in God's Design», ἐν «Glauben und Verstehen», III Tübingen 1960, 35 ἐξ.

26. "Ora M. Noth, Geschichtsschreibung im A.T. ἐν RGG³, II, 1498-1501 καὶ O. Cullmann, Geschichtsschreibung im N.T. ἀπὸ 1501-1503. G. von Rad, Der Anfang der Geschichtsschreibung im alten Israel, ἐν «Gesammelte Studien zum A.T.» 1958, 148-188.

27. Προβλ. Ernst Fuchs, Antike Geschichtsschreibung als Beitrag zum Verständnis der Geschichte, ἐν 12 ἐξ.

28. Ἡ ἐνότης τῆς παγκοσμίου ἱστορίας προεβλήθη ἀπὸ τοῦ Αὐγουστίνου μέχρι τοῦ Ἐγγέλου διὰ τῆς καθολικῆς περὶ τῆς ἱστορίας ἀντιλήψεως. Προβλ. Karl Löwith, μν. ἔργ. 148 ἐξ. Μάρκου Α. Σιώτου, Ἡ ἐνότης τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν Ἀγίων Γραφῶν (Εἰσηγήσεις εἰς τὸ Α' Συνέδριον Ὁρθόδοξου Ἐρμηνευτικῆς Θεολογίας), Ἀθήναι 1973.

Κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, αἱ ἔννοιαι τοῦ «λαοῦ», τῆς «πατρίδος» καὶ τοῦ «ἔθνους» καταλαμβάνουν κεντρικὴν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λύσεως τοῦ δράματος τῆς ἱστορίας²⁹. Κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἔννοιαι εὐρίσκουν τὴν οὐσιαστικωτέραν προβολήν των διὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ³⁰. Διὰ τῆς ἐννοίας τοῦ λαοῦ καθίσταται δυνατὴ ἡ ἐνότης τοῦ θελήματος τῶν πολλῶν ἐναντι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, διὸ καὶ ἡ ὑπόστασις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ διαδραματίζει σοβαρώτατον πρόσωπον εἰς τὰς σχέσεις πάντων τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν Θεόν³¹. Ὑπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς προβάλλονται ὡς ὑποδείγματα τῆς ἐνότητος ταύτης, τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ Ἰσραὴλ καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ³². Ἡ ἐνότης αὕτη στηρίζεται ὑπὸ μὲν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῶν θείων ἐπαγγελιῶν, τῶν δοθεισῶν πρὸς τὸν Ἀβραάμ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν διατάξεων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου καὶ τῶν κηρυγμάτων τῶν προφητῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ περιουσίου λαοῦ ἐπὶ τῆς πίστεως καὶ ἐμπιστοσύνης αὐτοῦ εἰς τὸν Θεόν. Ἡ ἐννοια τοῦ περιουσίου λαοῦ προσλαμβάνει κατὰ μὲν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην θεοκρατικὸν γενικῶς, κατὰ δὲ τὴν Καινὴν Διαθήκην καθαρῶς χριστολογικὸν χαρακτήρα. Ἡ παρουσιαζομένη ἐν τῇ Π.Δ. προβολὴ τοῦ περιουσίου λαοῦ τοῦ Θεοῦ ἀντιστοιχεῖ πλήρως πρὸς τὴν διὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξαγγελιομένην καθολικότητα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας³³.

Ἡ ἐννοια τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ παρουσιάζεται ἐν τῇ Ἀγίᾳ Γραφῇ στενῶς πάντοτε συνδεδεμένη πρὸς τὴν ἐννοιαν τῆς πατρίδος³⁴. Αὕτη ἐκφράζει τὴν ὑπὸ τοῦ

Θεοῦ ἐγκατάστασιν τοῦ περιουσίου λαοῦ εἰς τὴν «γῆν τῆς ἐπαγγελίας» πρὸς ἐκπλήρωσιν ἐν αὐτῇ τοῦ θείου θελήματός Του. Ὅθεν κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν ἡ ἐννοια τῆς πατρίδος ἀποβαίνει κατ' ἐξοχὴν ἐννοια ἱερά. Ἡ ἱστορία τῶν διαφορῶν λαῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ θεοκρατικῶς παρὰ μόνον διὰ τῆς ὑπάρξεως ἰδιοκτητοῦ δι' ἕκαστον ἐξ αὐτῶν γῆς ἐγκαταβιώσεως καὶ ἐλευθέρως πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Πᾶς λαὸς δύναται νὰ ἀναπτύξῃ ἐλευθέρως τὴν ὑπόστασιν του καὶ τὴν κατὰ Θεὸν εἰς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν ἀποστολήν του μόνον ἐντὸς τοῦ χώρου τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος. Διὰ τοῦτο οἱ περιπλανώμενοι λαοὶ εὐρίσκονται οὐ μόνον ἐκτὸς τῆς ἰδίας αὐτῶν πατρίδος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ περιθώριον τῆς ἱστορίας (Βαρούχ 3,9-4,37). Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπολύτως ἐκφράζει καὶ τὴν ἐννοιαν τῆς πατρίδος, καθόσον οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ παύουν νὰ αἰσθάνονται ξένοι καὶ παρεπίδημοι, ὅπου γῆς καὶ ἂν εὐρίσκωνται, ἔχοντες δὲ πάντες κοινὴν πατρίδα τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ζοῦν καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὡς «συμπολῖται τῶν Ἀγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ» (Ἐφεσ. 2,19-22). Οὕτω θεμελιούται ἡ διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἀξίας τῆς ἐννοίας τῆς πατρίδος ἐπὶ τῆς δι' αὐτῆς προτυπώσεως καὶ προδηλώσεως τῆς ἐπουρανίου κοινῆς πάντων πατρίδος (πρβλ. Φιλίπ. 3,20, Κολοσ. 3,1-4). Συμφώνως πρὸς τὴν διδασκαλίαν ταύτην θὰ ἐπετρέπετο νὰ λεχθῇ, ὅτι ὁ ἔχων Θεὸν ἔχει καὶ πατρίδα καὶ ἀντιστρόφως, ὁ μὴ ἔχων Θεὸν δὲν ἔχει οὔτε πατρίδα, ὡς καὶ ἀντιστρόφως.

Ἡ ἐν ἀγάπῃ, δικαιοσύνῃ καὶ ὁμονοίᾳ θεοκρατικὴ ἀνάπτυξις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ὁργανώσεως παντὸς λαοῦ ἐκφράζει τὴν ἐθνότητα αὐτοῦ. Ἡ ὁργάνωσις αὕτη προσδίδει εἰς πάντα λαὸν τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα, τὰ ὅποια τὸν προβάλλουν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς «ἔθνος»³⁵. Τοῦτο ἐπροσωπεῖται θεοκρατικῶς ὑπὸ τοῦ «Βασιλέως»³⁶ ἢ ὑπὸ τῶν κατασταθέντων θείῳ βουλήματι πολιτικῶν αὐτοῦ ἀρχόντων (Ρωμ. 13,1 ἐξ.). Ἡ πολιτικὴ ὁργάνωσις παντὸς ἔθνους προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν θρησκευτικὴν ἀξίαν, ὁσάκις καὶ ὅπου αὕτη προσεγγίζει περισσότερον πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὅπου ἡ ὁργάνωσις τοῦ ἔθνους βασιίζεται ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ζωὴ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὡς συμβαίνει προκειμένου περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, τοῦ ὁποίου ἡ βυζαντινὴ περίοδος τῆς μακραίωνος ἱστορίας του εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς πνευματικότητός του. Ὅσον μεγαλύτερα εἶναι ἡ συμμετοχὴ τῶν ὑπηκόων ἐνὸς ἔθνους εἰς τὴν συγκρότησιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τόσον μεγαλύτερα εἶναι καὶ ἡ κατὰ Θεὸν ἀξία του³⁷.

35. A. von Harnack, Mission und Ausbreitung des Christentums, 4. Aufl., Leipzig 1924, I, 259-288. E. Seeberg, Kirche u. Nation, ἐνθ' ἄν. 200 ἐξ.

36. Ὁρα Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐρμηνεία εἰς Α' Βασιλειῶν, Migne E.P. 69, 680 B'. Πρβλ. E. Fäschner, Gottes Königtum im Urchristentum, ἐν τόμῳ «Sokrates und Christus», Leipzig 1959, 309-350.

37. Πρβλ. E. Seeberg, ἐνθ' ἄν. 201-205.

29. Ὁρα παρὰ G. Kittel's, Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament, II, 362 ἐξ., IV, 29 ἐξ., L. Coenen, E. Beyreuther u. H. Bitenhard, Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament, Wuppertal 1971, II/2, 1317-1330: s. v. «Volk».

30. Πρβλ. A. Oepke, Das neue Gottesvolk, Gütersloh 1950. J. Ratzinger, Das neue Volk Gottes, Düsseldorf 1970.

31. Ὁρα 1 Πέτρον 2,9-10, πρβ. Γαλ. 6,15-16, Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον 5, 1-8,11, Ἰουστινίου, Διάλογος πρὸς Τρύφωνα 124, Τερτυλλιανοῦ, Adversus Marcionem 4,35, Migne P.L. 2, 447, Ἰππολύτου, Ἀπόστασμα IX ἐρμηνείας εἰς Ψαλμ. 58 (59), 12 παρὰ BEΠΕΣ 6, 169.

32. Πρβλ. Adolf von Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums, 4. Aufl. Leipzig 1924, I, 259-299. E. Seeberg, Menschwerdung und Geschichte. Aufsätze, Stuttgart 1938, 203 ἐξ.

33. Ὁρα K. Löwith μν. ἔργ. 178: «Die Möglichkeit beruht auf diesem Glauben an ein heiliges Volk von universaler Bedeutung, denn nur Völker, nicht Individuen, sind das eigentliche Subjekt der Geschichte, und nur ein heiliges Volk steht mit dem Herrn des Heilsgeschehens unmittelbar in Verbindung».

34. Ὁρα J. Reumann, ἄρθρον «Vaterland» ἐν »Bo Reice - Leonhard Rost, Biblisch-Historisches-Handwörterbuch, Göttingen 1966, III, 2072. Πρβλ. H. Lesêtre ἄρθρον «Patrie» ἐν «F. Vigouroux, Dictionnaire de la Bible», Paris 1908, vol. IV 2184-2186. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Λόγοι, Ἀθήναι 1971, τόμ. Α', 333-365, ἐκδ. Θεοδόσιου Κ. Σπεράντζα.

Ούτω θά ἦτο δυνατόν νά ὑποστηριχθῇ, ὅτι πᾶσα σκέψις περὶ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὡς καὶ περὶ διακρίσεως τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἐκφράζει παρὰ τὴν σφαιερὰν περὶ τούτων ἀντίληψιν. Τὸ σύστημα τῆς συναλληλίας διττῶς ἐκφράζει ὡς πρὸς τὰς σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας τὴν συνείδησιν τῶν συγκροτούντων αὐτάς, ἥτοι ὡς ὑπηκόων τοῦ ἔθνους καὶ ὡς πληρώματος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Οἱ λαοὶ πάντως, οἱ ὁποῖοι μεγάλως συνέβαλον καὶ συμβάλλουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καθόλου τῆς ὑποστάσεως καὶ τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, εἶναι εὐλογημένοι καὶ ἐνδοξοί. Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (Ἐφ. 1,3-14), ἡ κλήσις τῶν ἐθνῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀναλήψιν τοῦ βαθυτέρου νοήματος τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, διὰ τῆς διερευνήσεως τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ³⁸.

Κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ μὲν ἔννοια τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ» ἔχει ἰδιαιτέραν ἀξίαν διὰ τὴν ἐνότητα καὶ τὸν συντονισμόν τῆς σωτηρίας πάντων, ἡ δὲ ἔννοια τῆς «πατριδος» διὰ τὴν ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ βίωσιν ὑπὸ ἐκάστου τῶν πιστῶν τῆς μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ προσωπικῆς του συναντήσεως, τέλος πάλιν ἡ ἀξία τῆς ἔννοιας τοῦ ἔθνους ἐγκρίεται εἰς τὴν δι' αὐτῆς ἐκφρασίαν τῆς πλεον θεοκρατικῆς ὁργανώσεως τοῦ «λαοῦ τοῦ Θεοῦ» πρὸς σωτηρίαν αὐτοῦ. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς νέα διάστασις τῆς ἱστορίας καὶ ὡς κατὰ Θεὸν ὁργάνωσις τῆς ζωῆς τοῦ πληρώματός της (Ἐφ. 4,11-16), παρουσιάζει τὸ πνευματικώτερον κεφάλαιον τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, λόγῳ δὲ τοῦ μυστηριακοῦ χαρακτήρος της ἐκφράζει καὶ τὴν ἐν αὐτῇ προσωπικὴν βίωσιν ὑπὸ τῶν πιστῶν πασῶν τῶν φάσεων τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας³⁹. Ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὸ «σήμερον» τοῦ Θεοῦ, τὸ ὅποῖον βιοῦται δι' αὐτῆς καὶ ὑπὸ τῶν πιστῶν (Ἐβρ. 3,7-4,11). Διὰ τῆς Ἐκκλησίας πᾶς πιστὸς βιοῖ τὴν ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ ἀνακαίνισιν πασῶν τῶν φάσεων τῆς παγκοσμίου ἱστορίας (Ρωμ. 13,12· 2 Κορ. 5,17)⁴⁰. Οὕτως εἶναι ὅλως προνομιακὴ, ἐξ ὁλοκλήρου τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, ἡ περίοδος τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν διαρκῆ παρουσίαν καὶ δρᾶσιν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἐν αὐτῇ.

γ'. Σχέσεις ἱστορίας καὶ χρόνου⁴¹.

Ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου προσδιορίζει πληρέστερον τὴν ἔννοιαν καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἱστορίας. Πρωτί-

στως ὑπογραμμίζεται, ὅτι κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν, ἡ ἔννοια τοῦ χρόνου συνδέεται ἀμέσως πρὸς τὴν πράξιν τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὴν περὶ αὐτῆς συνείδησιν τῶν πρωτοπλάστων. Ἡ δημιουργία τοῦ σύμπαντος νοεῖται οὕτως διὰ τῆς ἔννοιας τοῦ χρόνου ὡς μία creatio continua. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ χρόνου, τοῦ διηνεκῶς προεκτεινομένου διὰ τῆς ἱστορίας, συμπίπτει ἀπολύτως πρὸς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, ἐκφράζει δὲ αὕτη τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ Δημιουργοῦ συντήρησιν καὶ διακυβέρνησιν τῶν πάντων⁴². Ὅθεν ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεός, καὶ τὸ περὶ τῆς ἱστορίας προαιώνιον σχέδιόν Του, προβάλλουν ὅπισθεν τοῦ χρόνου καὶ τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος. Οὕτω θά ἦτο δυνατόν ὁ χρόνος νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ὁ παλμὸς τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ λειτουργίας τοῦ σύμπαντος.

Κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὁ χρόνος εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ παρασχεθὲν μέτρον πρὸς ἐναρμόνισιν τῆς προσωπικῆς ζωῆς ἐκάστου ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ συντελουμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ λειτουργίαν καθόλου τοῦ σύμπαντος (ἔρα Ἐκκλ. 3, 7-8· Ψαλμ. 30,16, 36,18-20· Ἠσ. 49,8· πρβ. 2 Κορ. 6,2). Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων εὐρίσκει οὕτω τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἐκφρασίαν της μόνον διὰ τῆς παραστάσεως τοῦ χρόνου. Ἀλλωστε καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον γίνεται μόνον ἐν χρόνῳ (πρβλ. Ψαλμ. 21, 10 ἐξ. 68, 14· Ἠσ. 49,8· Ἰερ. 18,23· Γαλ. 4,4). Αἱ ἔννοιαι τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἱστορίας εἶναι μὲν ἀλληλένδετοι, πλὴν ὅμως δὲν ταυτίζονται. Ἐνῶ δηλαδὴ ἡ ἔννοια τῆς ἱστορίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ ἄνευ τῆς ἔννοιας τοῦ χρόνου, ἡ τελευταία αὕτη ὑφίσταται καὶ ἀσχέτως πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἱστορίας. Πάντως εἰς τὴν σφαῖραν τῆς μεταφυσικῆς ἡ σχέσις αὕτη δὲν ἔχει θέσιν, καθόσον εἰς αὐτὴν χρόνος καὶ ἱστορία ὑποκαθίστανται διὰ τῆς ἀχρόνου καὶ

115-140. G. Dellling, Das Zeitverständnis des Neuen Testaments, Gütersloh 1940. W. Vollborn, Studien zum Zeitverständnis des Alten Testaments, Göttingen 1951. M. Rissi, Zeit und Geschichte in der Offenbarung des Johannes, Zürich 1952. H. Echter nach, Zum Problem der Zeit, ἐν «Theologische Literatur Zeitung», Berlin 80, 1955, 727-732. W. Eichrodt, Heilserfahrung und Zeitverständnis im Alten Testament, ἐν «Theologische Zeitschrift», Basel 12, 1956, 103-125. Σάββα Ἀγουρίδου, Χρόνος καὶ αἰωνιότης (ἐσχατολογία καὶ μυστικοπάθεια) ἐν τῇ Θεολογικῇ διδασκαλίᾳ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Θεσσαλονίκη 1959. M. Sekine, Erwägungen zur hebräischen Zeitauffassung, Leiden 1963, 66-82. N. H. Sneath, Time in the Old Testament (Festschrift Hooke), Edinburgh 1963, 175-186. G. Ebeling, Zeit und Wort, (Festschrift für R. Bultmann), Tübingen 1964, 341-356. Δ. Κουτσογιαννοπούλου, Τὸ πρόβλημα τοῦ χρόνου ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, Ἀθήναι 1965.

42. Ὁρξ Μ. Βασίλειου, Κατὰ Εὐνομίου 1,2, Migne E.P. 29, 560: «...χρόνος δ' ἐστὶ τὸ συμπαρατεινόμενον τῇ συστάσει τοῦ κόσμου διάστημα». Πρβλ. Stoicorum Veterum Fragmenta, ἐκδ. Joannes ab Arnim, τόμ. I', 26,11 καὶ 15, τόμ. II, 164, 16 καὶ 33· 165,1: «Χρόνος γὰρ οὐκ ἦν πρὸ κόσμου ἄλλ' ἢ σὺν αὐτῷ γέγονεν ἢ μετ' αὐτόν», πρβλ. αὐτόθι II, 165,5. Ἀύγουστίνου, Confessiones XI, 14, Migne P.L. 32, 815 ἐξ.

38. Πρβλ. Henri de Lubac, μν. ἔργ. 175 ὑποσ. 213 καὶ 177 ὑποσ. 253.

39. Πρβλ. Heinz-Dietrich Wendland μν. ἔργ. 81.

40. Πρβλ. Π. Εὐδοκίμου, μν. ἔργ. 425.

41. Ὁρξ H. Bergson, Zeit und Freiheit, Jena 1911. F. Böhm, μν. ἔργ. 52-72. M. Heidegger, Sein und Zeit, Tübingen 1929, 12. Aufl. 1972. Oscar Cullmann, Christus und die Zeit, Zürich 1946, 3. Aufl. 1962. G. Guispel, Zeit und Geschichte im antiken Christentum, ἐν «Eranos Jahrbuch», Zürich 20, 1951

ἀνιστορήτου αἰωνιότητος τοῦ πληρώματος τῆς θείας μεγαλωσύνης (πρβλ. Κολοσ. 3,4).

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου εἶναι πλουσιώτατον, διὸ καὶ παλαιόθεν χαρακτηρίζεται προσφυῶς ὡς «χρῆμα», ὅπερ πᾶς ἐχέφρων ὀφείλει νὰ τὸ διαθέτῃ μετὰ πολλῆς φειδοῦς. Ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῆς φύσεως τοῦ χρόνου εἶναι ἀδύνατος, ὡς ἐπιτυχῶς παρατήρησε πρῶτος ὁ «Ἅγιος Αὐγουστίνος»⁴³, ὑπογραμμίζεται δὲ καὶ διὰ τῆς θεωρίας τῆς σχετικότητος⁴⁴. Κατὰ τὴν «Ἀγίαν Γραφήν», ἡ ἀξία τοῦ χρόνου ἐγκτεται εἰς τὴν ἀποκτωμένην δι' αὐτοῦ συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου περὶ τῆς θέσεώς του ἐντὸς τοῦ σύμπαντος καὶ τῆς ἱστορίας. Ἡ συνείδησις αὕτη ἔχει καθαρῶς σωτηριολογικὸν χαρακτήρα, καθόσον νοεῖται αὕτη ὡς ἡ ἐκφρασις τῆς προσωπικῆς πάντων προσπαθείας πρὸς ἐναρμόνισιν τῆς ζωῆς αὐτῶν εἰς τὴν ὑπόστασιν καὶ τὰ δεδομένα τοῦ σύμπαντος. Ὁ ἄνθρωπος κατατείνει διὰ τῆς ἐναρμόνισεως ταύτης εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ τελειώσιν του ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Οὕτω λαμβάνει πᾶς ἄνθρωπος προσωπικὴν θέσιν ἐναντι τῆς θείας δημιουργίας καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν τροχίαν τῆς ἱστορίας διὰ τῶν πρὸς αὐτὴν προσβάσεων τοῦ χρόνου. Ὅσον περισσότερον περιορισμένη παρουσιάζεται ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀνθρώπου περὶ τῆς θέσεώς του μέσα εἰς τὸ σύμπαν καὶ τὴν ἱστορίαν, τόσον στενότερα καὶ ὑποτυπώδης εἶναι καὶ ἡ περὶ τοῦ χρόνου ἀντίληψις αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι κατὰ τὴν «Ἀγίαν Γραφήν» ἡ ἀντίληψις τοῦ ἀνθρώπου περὶ τῆς ἀξίας τοῦ χρόνου εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν προσωπικὴν του πνευματικότητα. Διὰ τοῦτο ἡ ἐννοία τοῦ χρόνου εἰς μὲν τὰ ἔλογα ζῶα δὲν ὑπάρχει, εἰς δὲ τοὺς πρωτογόνους λαοὺς παρουσιάζεται λίαν ὑποτυπωδῶς, περιοριζομένη μόνον εἰς τὴν παράστασιν τοῦ «σήμερον» καὶ τοῦ «τώρα»⁴⁵. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ χρονικὴ παράστασις τοῦ «νῦν» καὶ τοῦ «τώρα» ἐκφράζει ἀνεξαιρέτως δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τὴν πλέον ἀπλὴν καὶ τὴν πλέον βασικὴν ἐννοιαν τοῦ χρόνου, καθόσον δι' αὐτῆς προσδιορίζεται ἀποκλειστικῶς ἡ προσωπικὴ σχέσις παντὸς ἀνθρώπου καὶ πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ πρὸς τὸ μέλλον. Ὡς δὲ προσελέχθη, ἡ ἀπὸ τοῦ «νῦν» ἐπέκτασις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὴν προσωπικὴν του πνευματικότητα. Ὡς διδάσκεται διὰ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ⁴⁶, ὑπογραμμίζεται δὲ

καὶ ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας τοῦ ὑπαρξισμού⁴⁷, τὰ χρονικὰ δεδομένα τῆς γεννήσεως, τοῦ θανάτου καὶ τῶν ἄλλων συμβάντων τῆς προσωπικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων συνιστοῦν τὰ βασικώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὑποστάσεώς των. Αἱ δι' αὐτῶν παραστάσεις τοῦ χρόνου προσλαμβάνουν καθαρῶς προσωπικὸν χαρακτήρα, διὸ καὶ ἀποβαίνουν οἱ μόνιμοι συνοδοὶ τῆς καθημέραν ζωῆς ἐκάστου, μάλιστα εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ παρουσιάζωνται ἀκόμη καὶ ὡς οἱ παράγοντες τοῦ ἄγχους καὶ τῆς αγωνίας πάντων τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ περὶ τοῦ χρόνου διδασκαλία τῆς «Ἀγίας Γραφῆς» εἶναι πλουσιώτερα πάσης ἄλλης περὶ αὐτοῦ ἀντιλήψεως. Οὕτω προσλαμβάνει ἡ ἐννοία τοῦ χρόνου ἐν τῇ «Ἀγίᾳ Γραφῇ» ἐκτὸς τοῦ κοσμολογικοῦ, κοινοῦ καὶ διὰ τὰ ἄλλα κοσμοθεωριακὰ συστήματα, καὶ τοῦ ἱστορικοῦ περιεχομένου αὐτῆς, καὶ σωτηριολογικὸν ἅμα περιεχόμενον. Τοῦτο ἀκριβῶς εἶναι καὶ τὸ οὐσιαστικώτερον. Τὸ κοσμολογικὸν περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου, τὰς παραστάσεις καὶ ὑποδιαίρεσεις τοῦ ὁποίου ἀντιπαρέρχόμεθα χάριν συντομίας⁴⁸, προβάλλει τὸν χρόνον ὡς τὸ ἀσφαλὲς μέτρον τῆς ἐν τῇ θεῇ δημιουργίᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ ἀκριβοῦς θέσεως προσώπων, πραγμάτων, φαινομένων, ἐνεργημάτων, ἀποτελεσμάτων καὶ ἐπιτευγμάτων. Τὸ μέτρον τοῦτο βασιίζεται εἰς τὴν σταθερὰν ἐναλλαγὴν μεταξὺ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ σκότους τῆς νυκτός. Παρατηρεῖται γενικώτερον, ὅτι ἐν τῇ «Ἀγίᾳ Γραφῇ» προβάλλουν ὡς βασικά στοιχεῖα τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου τὰ δύο ἄκρα αὐτοῦ, ἡ ἀρχὴ δηλαδὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ χρόνου. Ἀμφότερα ταῦτα παρουσιάζονται στενωδὲς συνυφασμένα πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ πρὸς τὸ τέλος τοῦ σύμπαντος, διὸ καὶ βασιίζεται ἡ κοσμολογικὴ παράστασις τοῦ χρόνου εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν κίνησιν τοῦ σύμπαντος μέσα εἰς τὸν κοσμικὸν χώρον, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐν αὐτῷ ἀκτινοβολίαν τοῦ κοσμικοῦ φωτός (Γεν. 1,14· ἐξ.). Αἱ ἐπτά πρῶται ἡμέραι τῆς θείας δημιουργίας (Γεν. 1,5·14·8,22) παρέχουν τὰς βασικὰς μονάδας μετρήσεως τοῦ χρόνου, ἐκφράζουν δὲ αὗται τὴν ἐλευθέραν βούλησιν τοῦ θεοῦ Δημιουργοῦ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ σύστασιν τοῦ σύμπαντος, ὡς καὶ τὴν τελειότητα συμπάσης τῆς δημιουργίας. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἀντελαμβάνοντο τὰς πρώτας ἐκεῖνας ἐπτά ἡμέρας τῆς θείας δημιουργίας ὡς συμβολιζούσας τὰς μακρὰς περιόδους τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ⁴⁹. Διὰ τῶν ὥρων, τῶν ἡμερῶν, τῶν ἐβδομά-

43. «Ὁρα Αὐγουστίνου, Confessiones XI, 14, Migne P.L. 32, 815-816.

44. «Ὁρα R. Eisler, Wörterbuch der philosophischen Begriffe, Berlin 1924, 4. Aufl. Bd. 2 686-687 s. «Relativitätstheorie». Walter Brugger, Philosophisches Wörterbuch, 4. Aufl., Freiburg 1951, 286-287. Κατὰ τοὺς περισσότερους ἐκ τῶν Στωϊκῶν φιλοσόφων, ἡ «κίνησις» ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ χρόνου. «Ὁρα Stoicorum Veterum Fragmenta, ἐκδ. J. Arnim, II 165, 15. «Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ἀποκρούει τὴν γνώμην ταύτην, ὅρα ἐνθ' ἂν. XI, 14, Migne P.L. 32, 815-816. Πρβλ. Πλάτωνος, Τιμαιος 37 d. 5. Ἀριστοτέλους, Φυσικὰ Δ'. 11, 219b. 1 ἐξ.

45. «Ὁρα Martin Heidegger, μν. ἐργ. 420-422.

46. «Ὁρα Ἐκκλησιαστικῆς 3,1-2: «...καὶρός παντὶ πράγματι τῷ ὑπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶρός τοῦ τεκεῖν καὶ καὶρός τοῦ ἀποθανεῖν...».

47. Martin Heidegger, μν. ἐργ. 252-266.

48. «Ὁρα παρὰ G. Kittel, Theologisches Wörterbuch I, 167 ἐξ., 197-208, 209 ἐξ., II, 945-956, III, 456-465, IV, 899-904, 1099-1117, 1117-1120, V, 713-717, VI, 767-768, 866-883, VII, 269-274, IX, 232-240, 576 ἐξ. J. Barr, Biblical Words for Time, London 1962, 2d. ed. 1969. R. Ch. Trench, Synonyma des Neuen Testaments, übersetzt von H. Werner, Tübingen 1907, 125-128, 240. M. Rissi μν. ἐργ. 27-57. Σ. Ἀγουρίδου μν. ἐργ. 41-48. L. Coenen, E. Beyreuther und H. Bietenhard, Theologisches Begriffslexikon zum N.T. II, 2, 1457-1478.

49. «Ὁρα Εἰρηναίου, Ἐλεγχος 5,30 ἐξ. Πρβλ. Ἱ. Καραβιδόπουλου, μν. ἐργ. 29. Δημητρίου Γ. Τσάμη, Ἡ ὀγδόη ἡμέρα, Θεσσαλονίκη 1973, 52 ἐξ.

Η ΜΟΝΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΝ*

Γνωρίζω καὶ μίαν ἄλλην ἱστορίαν, ἐξ ἴσου ἀληθῆ, ὅσον καὶ ἡ προηγουμένη, σχετικὴν μὲ κάποιον ἐπίσκοπον, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὴν Μονὴν Suceava, καὶ ὅστις ἦτο πολὺ πνευματικὸς ἄνθρωπος.

Μίαν ἡμέραν ἐφθασεν εἰς τὴν Μονήν, προερχόμενος ἐκ Βουκουρεστίου, ὁ ἀπεσταλμένος ἐνὸς Ὑ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 311 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

δων, τῶν σεληνιακῶν μηνῶν καὶ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν, ὁ χρόνος προσλαμβάνει ἀφ' ἐνὸς κυκλικὴν παράστασιν καὶ ἀφ' ἐτέρου ἰσότητά ὑπερχόσιμον. Ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἐκφράζονται ἡμερολογιακῶς καὶ ἐορτολογικῶς διὰ τῶν νομιγιῶν, τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, τῶν διαφόρων ἐπετείων καὶ τῶν ἰωβηλαίων.

Τὸ κοσμολογικὸν περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου προσδιορίζεται ἀκριβέστερον διὰ τῶν κοσμοϊστορικῶν γεγονότων, δι' ὧν καὶ πλουτίζεται ἐτι περισσότερον. Ἡ βοή δηλαδὴ τοῦ χρόνου καθίσταται περισσότερον συνειδητὴ διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας. Ταῦτα προβάλλουν ὡς τὰ πλέον ἔντονα χαρακτηριστικὰ ὁρόσημα τοῦ πρὸς τὸ τέλος τῆς ἱστορίας κατατείνοντος χρόνου. Καὶ ἡ προοδευτικὴ τελείωσις τῶν διαφορῶν πολιτισμῶν νοεῖται μόνον διὰ τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ροῆς τοῦ χρόνου⁵⁰. Οὕτως ἐκφράζουν λ.χ. τὴν χρονολογικὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου τὰ χρονολογικὰ συστήματα Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων⁵¹, τὰ ὁποῖα βασιζονται, ὡς γνωστὸν, μόνον ἐπὶ καθαρῶς ἱστορικῶν γεγονότων. Κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην (Ματθ. 24, 3· 6· 14· 30-31· 33· 36· 25, 14· 31· Πράξ. 1, 6-7), μάλιστα δὲ κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον (1 Κορ. 7, 29), ἡ ἔκτασις τοῦ χρόνου εἶναι ἀκριβῶς καθωρισμένη. Αὕτη μάλιστα σμικρύνεται συνεχῶς. Τὸ προαιώνιον σχέδιον τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας πάντων προσδιορίζει ἐπακριβῶς τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν ἀκόμη καὶ τῆς βραχυτέρας στιγμῆς τοῦ χρόνου δι' ἓνα ἑκάστον τῶν ἀνθρώπων, ὡς καὶ πάσης στιγμῆς τοῦ χρόνου, σχετιζομένης πρὸς τὴν προσωπικὴν θέσιν αὐτῶν ἐναντι τοῦ σχεδίου τῆς θείας προνοίας. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου, τὸ τε κοσμολογικὸν καὶ τὸ ἱστορικόν, ἔχει ὑποκειμενικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν ἀξίαν. Ἀντικειμενικὴν μὲν καθόσον τοῦτο ἀποβαίνει τὸ μέτρον συσχέτισεως τῶν μεμονωμένων γεγονότων πρὸς τὴν παγκόσμιον ἱστορίαν, ὑποκειμενικὴν δὲ καθόσον τοῦτο συμβάλλει εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατανόησιν τῆς ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσεώς των.

(Συνεχίζεται)

ΜΑΡΚΟΣ ΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητῆς Παν/μίου Ἀθηνῶν

50. Ηρβλ. K. Löwith, μν. ἔργ. 62 ἐξ. E. A. Carr, Was ist Geschichte? Stuttgart 1963, 107-138.

51. Ὁρσ Hans Lietzmann, Zeitrechnung der römischen Kaiserzeit des Mittelalters und der Neuzeit für die Jahre 1-2000 nach Christus, Berlin 1934, 5 ἐξ.

πουργείου, καὶ συναντήσας κάποιον μοναχὸν εἰς τὸν αὐλόγυρον, τοῦ ἐζήτησεν ἓνα δωμάτιον καὶ ὀλίγον ὕδωρ διὰ νὰ πλυθῇ. Ὁ μοναχὸς τοῦ ἔδωσε δωμάτιον, ἔφερε νερὸ καὶ μίαν μικρὰν λεκάνην — διότι δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὴν οἰκίαν τότε ὑδραυλικὴ ἐγκατάστασις, οὔτε καὶ νερὸ διαρκοῦς ροῆς — καὶ τὸν ἐβοήθησε νὰ πλύνῃ τὰς χεῖράς του, χύνοντας τὸ νερὸ καὶ κρατῶν τὸ προσόψιον.

—«Ξέρετε, σεβαστέ Πάτερ, θέλω νὰ συναντήσω τὸν Ἐπίσκοπον καὶ πρέπει νὰ εἶμαι εὐπρεπής», εἶπεν ὁ ἐπισκῆπτος.

—«Λοιπόν, ἀπήντησεν ὁ ἡλικιωμένος μοναχός, ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἐπίσκοπος. Καλῶς ἤλθατε!».

—«ὦ! Συγγνώμην, Σεβασμιώτατε» κ.λπ., εἶπε γεμάτος ἀπὸ ἐντροπὴν ὁ ξένος.

Ἄς ἐπανέλθωμεν τώρα εἰς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας τῶν μοναστηρίων. Εἶπον ὅτι οἱ πιστοί, οἱ ὁποῖοι ἐπισκέπτονται τὰς Μονάς, εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πραγματικῶς τοὺς ἀνακαλύπτουν. Μὲ τὸ νὰ συζητοῦν μὲ πολλοὺς πατέρας, μὲ τὸ νὰ δέχωνται τὴν καθοδήγησιν των (εἰς τὰ προβλήματα των) καὶ τὴν εὐλογίαν των, ἰδιαίτερος μάλιστα εἰς τὴν ἐξομολόγησιν, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀνακαλύπτουν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶναι προικισμένοι ἀπὸ τὸν Θεὸν μὲ ἐξαίρετα πνευματικὰ χαρίσματα. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀνακαλυφθῇ ἡ πνευματικὴ προσωπικότης τοῦ α' ἢ β' πνευματικοῦ πατρὸς καὶ θὰ ἀναγνωρισθῇ εἰς τὴν συνείδησιν πολλῶν ἄλλων πιστῶν, οἱ πνευματικοὶ οὗτοι πατέρες καθιερώνονται ὡς σοφοὶ πνευματικοὶ καθοδηγηταί. Ἐκαστος ἐξ αὐτῶν γίνεται τοιοῦτοτρόπως ἓνας σοφὸς σύμβουλος ἐνὸς τοπικοῦ Φροντιστηρίου πνευματικῶν. Ἀποκτοῦν μαθητάς, ἀποκτοῦν μιμητάς καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον προετοιμάζεται μία νέα γενεὰ πνευματικῶν πατέρων. Ἡ στάθμῃ τῆς ἠθικῆς εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς Χώρας, ὅπου ὑπάρχουν οἱ πλέον πεπειραμένοι πατέρες, εἶναι πολὺ ὑψηλὴ. Αὐτοὶ οἱ πατέρες δίδουν ἐν ἄρωμα πνευματικότητος εἰς ὅλας τὰς δραστηριότητάς μας, εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις, τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζομεν εἰς τὴν ζωὴν.

Οἱ πιστοὶ καθημερινῶς, καὶ μάλιστα καθ' ἑκάστον Σάββατον καὶ Κυριακὴν, καθὼς καὶ κατὰ τὰς ἐορταίους ἡμέρας, βαδίζουν ἐπάνω εἰς τὰ μονοπάτια τῶν ὁρέων, προκειμένου νὰ συναντήσουν κάποιον πατέρα διὰ νὰ συζητήσουν μαζί του, ἢ διὰ νὰ προσευχηθοῦν εἰς τὸν Κύριον καὶ νὰ ξεκουρασθοῦν ψυχικὰ ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡμέρας μέσα εἰς τὴν ἡρεμίαν καὶ τὴν περισυλλογὴν. Ἡμπορεῖτε νὰ τοὺς συναντήσετε καθ' ὁδὸν πρὸς τὴν Sihastia, τὴν Sihla τὴν Frasiniei, τὴν Putna, τὴν Stanisoara, τὴν Simbata τῆς Sus, κ.λπ. Ἡ Ῥουμανία εἶναι ἡ χώρα τῶν μοναστηρίων. Ὑπάρχουν περισσότερα ἀπὸ διακόσια μοναστήρια, μεγάλα καὶ μικρά—μεγάλα νοοῦνται, ὅταν ἔχουν 100,

150, 300, 400 μοναχούς ή μοναχάς—(τὸ μεγαλύτερον εἶναι καλογραιῶν), μικρά δὲ τὰ ἔχοντα 2, 3 ἢ 10 μοναχούς. Ὅλοι μαζί εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες. Δὲν γνωρίζομεν τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸν τῶν, διότι καθημερινῶς αὐξάνονται.

4. Ἡ τετάρτη πτυχὴ αὐτῆς τῆς ἀνανεώσεως, ἡ ὁποία νομίζω ὅτι πρέπει νὰ συζητηθῇ, ἀφορᾷ τὰς προσδοκίας καὶ τὰς μελλοντικὰς τῆς προεκτάσεις. Θὰ ὑποχρεωθῇ ἄρα γε νὰ διαφοροποιηθῇ κάποτε ἐξ αἰτίας τῆς φυσικῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνίας, τῆς διανοήσεως καὶ τῶν κλήσεων, θὰ ἐπηρεασθῇ τάχα ἀπὸ τὴν ἀναγέννησιν, θὰ ἀπορριφθῇ ἡ μοναχικὴ ἀμφίεσις; Θὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐπὶ τέλους τὰ ἴδια ἐκεῖνα προβλήματα προσαρμογῆς, τὰ ὁποῖα ὁ Μοναχισμὸς τῆς Δύσεως ἔχει ἀρχίσει νὰ ἀντιμετωπίζῃ ἤδη;

Δὲν εἶμαι προφήτης, καὶ ὥς ἐκ τούτου θὰ χρησιμοποιήσω τὰ φυσικὰ μόνον δεδομένα τοῦ προβλήματος, προκειμένου νὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς τὰ τεθέντα ἐρωτήματα.

Ἐφ' ὅσον καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ εἶναι, ὅπως ἔχει σήμερον ὁ Ῥουμανικὸς Μοναχισμὸς, ἔχει τὰς καλυτέρας προοπτικὰς διὰ τὸ μέλλον. Τί θέλω νὰ εἶπω μὲ τοῦτο; Ἐννοῶ ὅτι ἡ ἀληθινὴ καὶ δυνατὴ θρησκευτικὴ πίστις, ἡ ὁποία εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τὰς καρδίας, θὰ φέρῃ πάντοτε καρπὸν. Ἐννοῶ ὅτι, ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχουν μαθηταί, ἡ παράδοσις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ ἡ παράδοσις τῶν πνευματικῶν πατέρων θὰ συνεχισθοῦν. Ἐφ' ὅσον θὰ συνεχίσῃ νὰ ἔχῃ καλὴν διοργάνωσιν καὶ εὐπρεπῆ κτίρια, θὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα οἱ μοναχοὶ νὰ συνεχίζουσιν εὐτυχεῖς τὴν ζωὴν τῶν. Ἐφ' ὅσον πάλιν θὰ κλλιεργοῦν μὲ συνέπειαν τοὺς τομεῖς κοινῆς δραστηριότητος καὶ θὰ διατηροῦν συγχρόνως ἐξ ἴσου καλῶς τοὺς πνευματικούς τῶν προσανατολισμούς, θὰ συνεχίσουν ἀσφαλῶς νὰ εἶναι χρήσιμοι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἐφ' ὅσον θὰ παραμένουν ταπεινοί, δὲν θὰ εὐρεθοῦν ποτὲ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ κάμουν συμβιβασμούς εἰς τὴν πνευματικὴν τῶν ζωὴν.

Ἐχὼ τὴν γνώμην, ὅτι ἡ παρούσα γενεὰ θὰ ἀφήσῃ τὴν σφραγίδά της εἰς τὴν ἐπερχομένην. Θὰ ἀποκτήσῃ συνεχιστάς. Οἱ Ἀνατολικοὶ ἔχουν μίαν δυνατὴν συναίσθησιν τῆς παραδόσεως. Θέλουν νὰ ζοῦν εἰς μίαν κοινωνίαν ζωῆς, πίστεως, ἐθίμου. Ὅταν κατευθύνωνται πρὸς νέα πράγματα, εἰς τὴν πραγματικότητα τὰ ἔχουν ἀφομοιώσει μέσα εἰς τὴν παράδοσιν τῶν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν ἔχουν καμμίαν σύγκρουσιν, οὔτε μὲ τὸ παρελθόν, οὔτε μὲ τὸ παρόν, καὶ καθὼς πράγματι πιστεύω (δὲν θὰ ἔχουν) οὔτε καὶ μὲ τὸ μέλλον.

5. Ἐν κατακλείδι — καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πέμπτον ἀπὸ τὰ προαναγγελθέντα σημεῖα — θὰ εἴχετε ἐνδεχομένως νὰ μοῦ ὑποβάλετε τὴν ἐρώτησιν: «Τί θὰ ἠδύνατο νὰ εἶπῃ σήμερα ὁ Μοναχισμὸς μας εἰς τὸν Δυτικὸν Μοναχισμόν;». Εἶναι δυνατόν ἡ ἰδικὴ μας πείρα νὰ ἀποβῇ ὠφέλιμος εἰς ἐκεῖνον.

Πρῶτα ἀπὸ ὅλα ὀφείλω νὰ κάμω τὴν παρατήρησιν ὅτι ἐδῶ εἰς τὴν Δύσιν παρατηρεῖται μία κίνησις ἀντίθετα πρὸς τὸν χρόνον. Χρησιμοποιῶν ἀκρι-

βεστέραν ἀγγλικὴν ἑκφρασιν θὰ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ εἶπω (ὅτι ὑπάρχει) μία κίνησις εἰς μίαν ἐσφαλμένην στιγμὴν. Ὑπάρχει ἀφ' ἑνὸς μὲν μία κίνησις πρὸς τὴν παράδοσιν — παραδόξως συναντᾶται ταυτοχρόνως καὶ εἰς τὸν Ἀγγλικανικὸν καὶ εἰς τὸν Προτεσταντικὸν Μοναχισμόν — καὶ ἀφ' ἑτέρου μία κίνησις πρὸς τὸν κόσμον, ἴσως ὅχι παντοῦ, πάντως ὅμως εἰς πλείστας Καθολικὰς περιοχάς. Ὅμιλῶ δι' ἐκεῖνας ἐκ τῶν ομάδων, αἵτινες φαίνονται, ὅτι ἐνδιαφέρονται περισσότερο διὰ τὸν κόσμον παρὰ διὰ τὴν παράδοσιν καὶ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εὐρίσκονται εἰς μίαν κατάστασιν κάποιας συγχύσεως.

Πρέπει βεβαίως νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι διαφορετικαὶ εἶναι αἱ ἀντιλήψεις εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ διαφορετικαὶ εἰς τὴν Δύσιν, ὅπως ἐπίσης ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν χρονικὴν περίοδον συνετελέσθη μία διαφορετικὴ ἐκατέρωθεν ἀνάπτυξις ὥς πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τοὺς τύπους τοῦ Μοναχισμοῦ. Τόσον ἡ Ἀνατολή, ὅσον καὶ ἡ Δύσις ἔχουν τὴν προσωπικὴν τῶν παραδόσιν καὶ ἰδιαίτερα ἔθιμα, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως καὶ τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων, πλὴν ὅμως ἡ βάσις δι' ἀμφοτέρας παραμένει ἡ ἴδια.

Αἱ ρίζαι τοῦ Μοναχισμοῦ πηγάζουσιν ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγὴν καὶ ἐν ἀρχῇ ἦτο μία. Ἐνδεχομένως, σήμερα θὰ ἦτο δύσκολον νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ Μοναχισμὸς εἰς τὸ σημεῖον ἐκκινήσεώς του, ἀλλ' ὅμως καὶ οὐδεὶς θὰ ἐπεθύμει μίαν τοιαύτην ἐπιστροφὴν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν ἐποχὴν μας, καθ' ἣν ἔχομεν συνηθίσαι πλέον νὰ εἴμεθα πρακτικοί. Θὰ ἠδυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ ἐπηρεασθῶμεν ὁ εἰς ἐκ τοῦ ἄλλου. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐννοίαν θὰ ἦτο ἐνδεχομένως χρήσιμον εἰς τὴν Δυτικὴν παράδοσιν νὰ ἐστρεφε τὸ βλέμμα τῆς πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν τοιαύτην, καὶ διατὶ ὅχι καὶ πρὸς τὸν Ῥουμανικὸν Μοναχισμόν ἰδιαίτερος, ὁ ὁποῖος σήμερον εὐρίσκεται εἰς τὴν πλέον ἀνθηρὰν κατάστασιν ἐξ ὅλων τῶν περιοχῶν τοῦ Ὁρθόδοξου κόσμου. Ἡμεῖς δὲ παραλλήλως θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα πρὸς τὸν Δυτικὸν Μοναχισμόν.

Ὁ Μοναχισμὸς ὀφείλει παντοῦ νὰ ἀνακαλύπτῃ — εἰς τὴν πραγματικότητα νὰ ἐπανακαλύπτῃ — τὸ στοιχεῖόν του τῆς σταθερότητος. Ἐὰν τὸ στοιχεῖον αὐτὸ εἶναι ἀκόμη ζωηρόν, τότε ὁ Μοναχισμὸς δύναται νὰ ἀντικρύξῃ πᾶσαν ἀλλαγὴν τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ τῆς σταθερότητος ἔχει ἐξ ἑαυτῆς τὴν ἰκανότητά νὰ προσαρμόζεται πρὸς πᾶν νέον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον φθάνει εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ἐδράζεται εἰς τὴν πίστιν, καθὼς καὶ εἰς τὴν πιστότητα τῆς ἀρχετύπου παραδόσεως, ὅπως ἐπίσης καὶ εἰς τὸ εἰδικὸν μήνυμα τοῦ εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖον συνιστοῦν αἱ τρεῖς μοναχικαὶ ἀρεταὶ — ὑποσχέσεις τῆς παρθενίας, πτωχείας καὶ ὑποταγῆς —, καὶ ἐπὶ πλέον εἰς ἕνα ἰδιότυπον τρόπον πιστότητος πρὸς τὴν καθολικὴν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν ὑπέχουν ὅλοι οἱ Χριστιανοί, ἥτοι νὰ διακονοῦν καὶ νὰ εὐρίσκωνται εἰς μίαν κοινωνίαν μετὰ τῶν ἄλλων, μίαν κοινωνίαν διακονίας.

† Ἐπισκόπου Πλοῖεστίου ΑΝΤΩΝΙΟΥ
(Μετάφρ. Ἀρχ. Ἀμβρ. Λενη).

ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΚΑΛΛΙΓΑΣ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ (1889 - 1896)

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΤΑΛΟΙΠΩΝ ΤΟΥ

Τὴν 5ην 'Ιουλίου ἐ.ἐ. συμπληρώθησαν ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ ὡς Μητροπολίτου 'Αθηνῶν. Ὁ Γερμανὸς Καλλιγᾶς ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Καλλιγᾶτα τῆς Κεφαλληνίας τὴν 4ην Μαρτίου 1844, ἐκ πατρὸς 'Ιωάννου Καλλιγᾶ καὶ μητρὸς Διαμαντούλας Καλλιγᾶ, τὸ γένος 'Αλιμπράντη, πρώτης ἐξαδέλφης τῶν εὐπαιδευτῶν καὶ σεβασμίων 'Αρχιμανδριτῶν Θεοκλήτου καὶ 'Ηλία 'Αλιμπράντη, βαπτισθεὶς δὲ ἔλαβε τὸ ὄνομα Γεράσιμος. Μορφωθεὶς καὶ ἀριστεύσας εἰς τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον τῶν Μεταξάτων καὶ εἰς τὸ Κολλεγίον τοῦ 'Αργοστόλιου ἐν Κεφαλληνίᾳ ἠκολούθησεν, ἐφηβὸς ὢν, τὸ ναυτικὸν ἐπάγγελμα, καὶ ἀπεβίβασθη τοῦ πλοίου του, λόγῳ σφοδρᾶς θαλασσοταραχῆς εἰς τὴν νῆσον Πάτμον, ἐνθα καὶ παρέμεινεν εὐρὼν ἐκεῖ τὸν ἄλλοτε ἐφημέριον τοῦ χωρίου του καὶ διδάξαντα τοῦτον τὰ ἱερὰ γράμματα, προηγούμενον τῆς 'Ι. Μονῆς 'Ιωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν Πάτμῳ, Παρθένιον Καλλιγᾶν. Εἰς τὸ προσωπικὸν ἡμερολόγιον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου ἀναγινώσκομεν.

«Ὁ νεαρὸς ἡλικίας εἰς τὰ ἀγαπητὰ τοῦ Κυρίου σκηνώματα ἀνατραφεὶς, περιεβλήθη τὸν μοναχικὸν μανδύαν εἰς τὴν ἐν Πάτμῳ σεβασμίαν καὶ βασιλικὴν Μονὴν τοῦ Ἀγίου 'Ιωάννου τοῦ Θεολόγου τῇ τρίτῃ Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ἐξηκοστοῦ δευτέρου (1862) ἔτους, κατὰ τὴν εἰκοστὴν δὲ ἐννάτην Αὐγούστου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, προεβίβασθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἱεροδιακόνου ἐν τῇ αὐτῇ 'Ιερᾷ Μονῇ παρὰ τοῦ 'Επισκόπου Λέρνης 'Ιγνατίου χειροτονηθεὶς...».

Εἰς ἡλικίαν εἰκοσιν ἐτῶν ὁ Γερμανὸς μετέβη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐνθα ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, βοηθηθεὶς εἰς τὰς σπουδὰς του καὶ εἰς τὴν ἐφεξῆς ἐξελίξιν του ὑπὸ τοῦ Κεφαλληνίου Μητροπολίτου Σελευκείας 'Ανθίου Μαζαράκη καὶ τοῦ Ἀνδρέου Βαλλιάνου. Ἀριστεύσας εἰς τὰς σπουδὰς του προσελήφθη ὡς ἀρχιδιάκονος καὶ γραμματεὺς τοῦ πατριάρχου 'Αλεξανδρείας Σωφρονίου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐχειροτονήθη πρεσβύτερος καὶ προεχειρίσθη εἰς ἀρχιμανδρίτην.

Τὸ ἔτος 1880 ἀνευρίσκομεν τὸν Καλλιγᾶν ἐφημέριον τῆς ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος ἐν Μασσαλίᾳ, ἐνθα ἀνέπτυξεν ἐξαίρετον ποιμαντικὴν καὶ κοινωνικὴν δράσιν. Ἐκεῖ ἐδρισκόμενος ἐξελέγη ὑπὸ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας χειροτονηθεὶς τὴν 17ην Μαρτίου 1884. Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὁ Γερμανὸς εἰργάσθη μεθ' ὑποδειγματικῆς ἀφοσιώσεως εἰς τὰ ποιμαντικά καθήκοντά του, ἐμφανίσας ἐντὸς μιᾶς

πενταετίας, ἓνα τεράστιον ἔργον εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος. Ἡ φήμη του δι' ὅλην αὐτοῦ τὴν βιοτὴν καὶ τὴν δύναμιν τῆς προσωπικότητός του ἐξῆλθε τῶν ὁρίων τῆς νήσου, μετ' ἀποτελεσματὸς τὸσον ἡ κυβέρνησις τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, ὅσον καὶ πλείστοι ἀρχιερεῖς καὶ ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες νὰ ἀποβλέψουν εἰς τὸν Γερμανὸν, ὡς τὸν πλέον κατάλληλον διὰ νὰ ἀναδειχθῇ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Προκοπίου Α' Γεωργιάδου τὴν 30ὴν 'Ιανουαρίου 1889.

Οὕτω τὴν 5ην 'Ιουλίου 1889 ἡ 'Ιερὰ Σύνοδος ἐξελέξατο διὰ τεσσάρων ψήφων ὡς Μητροπολίτην Ἀθηνῶν τὸν ἀπὸ Κεφαλληνίας Γερμανὸν Καλλιγᾶν. Ἡ ἐκλογή ἤγειρε πολλὰς ἀμφισβητήσεις, καθ' ὅσον πολλοὶ ἐμέμφθησαν τὸν Γερμανόν, ὅτι ἐνήφισεν ἑαυτόν, ἂν καὶ τοῦτο εἶχε προηγηθῇ καὶ εἰς προγενεστέρας ἐκλογὰς ὡς τοῦ Θεοφίλου (1862) καὶ Προκοπίου Α' (1874). Τὰς ἐναντίον του ταύτας αἰτιάσεις ὁ Γερμανὸς ἐκάλυψε διὰ μιᾶς ἀσυνήθους διὰ τὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν δραστηριότητος, ἀποβλέψας ἀρχικῶς εἰς τὴν διοργάνωσιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου, τὴν ἀνύψωσιν τοῦ μορφωτικοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου καὶ τὴν πάταξιν ἠθικῶν παρεκτροπῶν τῶν κληρικῶν. Τὸ ἔργον τοῦ Γερμανοῦ εἰς τοὺς λοιποὺς τομεῖς διοικήσεως, ὡς εἶναι ἡ μισθοδοσία τοῦ κλήρου, ἡ πλήρωσις τῶν ἐπισκοπικῶν ἐδρῶν, ἡ ἀξιοποίησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἡ ἀνοικοδόμησις ἰδρυμάτων, ἡ ἀνέγερσις τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ἀνέγερσις συνοδικοῦ καὶ μητροπολιτικοῦ μεγάρου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἀγίας Φιλοθέης, ὑπῆρξεν ὁμολογουμένως τόσον μέγα, ὥστε ἐπὶ τῆς ποιμαντορίας του τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀναδείξεως τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου ἐξήρθη εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας. Παρὰ τὴν ὁμοθυμαδὸν ὁ Γερμανὸς ἀπέβλεψεν εἰς τὴν διοργάνωσιν καὶ ἐξάπλωσιν τοῦ θείου κηρύγματος ὑποστηρίξας μετὰ πολλῆς ἀγάπης τὸ ἀναληφθὲν κηρυκτικὸν ἔργον ὑπὸ τῶν Κωνσταντίνου Διαλησμᾶ, Μιχαὴλ Γαλανοῦ, Εὐσεβίου Ματθοποῦλου, Τιμοθέου Ἀναστασίου καὶ Γεωργίου Μακρῆ.

Ὁ Γερμανὸς συναντήσας πλείστας ὅσας ἀντιδράσεις εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ ὑψηλοῦ καὶ πολυσχιδοῦς ἔργου του ἀπεβίωσε τὴν 18ην 'Ιανουαρίου 1896 εἰς ἡλικίαν πενήκοντα δύο ἐτῶν καὶ ὁ ἀειμνήστος Χρυστόστομος Παπαδόπουλος γράφει: «τότε μόλις ἐσίγησαν καὶ οἱ μοχθηροὶ κατήγοροι καὶ οἱ ἀπαίσιοι συκοφάνται τοῦ ἀνδρός, τότε πάντες ἐνόησαν ὅποιαν ἀληθῶς ἐξαιρετικὴν φυσιογνωμίαν ἀπώλεσεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος». Αἱ ἀποδοθεῖσαι εἰς τὸν Γερμανὸν κατὰ τὴν κηδεῖαν του τιμαὶ ὑπῆρξαν πρωτοφανεῖς. Παρέστη σύμπασα ἡ Βασιλικὴ

Οικογένεια, ὁ Πρωθυπουργὸς μετὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἅπασαι αἱ Ἀρχαί, τὸ διπλωματικὸν σῶμα, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δογμάτων καὶ πλήθι λαοῦ. Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης καὶ κατόπιν Ἀθηνῶν Θεόκλητος Μηνόπουλος, τὸν δὲ ἐπιτάφιον ὁ Μαντινείας Θεόκλητος Βίμπος.

Χαρακτηριστικὸν δεῖγμα τῆς περὶ τοῦ Γερμανοῦ διαμορφωθείσης κοινῆς γνώμης, ἅμα τῷ θανάτῳ του, εἶναι ἡ δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἑστία» νεκρολογία τοῦ νομομαθοῦς Ἑμμανουὴλ Λυκούδη, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτος μεταξὺ ἄλλων γράφει τὰ ἑξῆς:

Ἔπρεπε νὰ θρασυθῇ ὡς χορδὴ λύρας ἡ ἀρμονικὴ αὐτὴ ὑπαρξίς ἡ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ, αἰσθήματος φιλαλληλίας, ἀγάπης καὶ ἐλέους, ἔπρεπε νὰ σβεσθῇ ἡ προῃ αὐτὴ ἡ ἱερά, ὡς σβέννεται ἀναπεπταμένη ἡ φλόξ ἱεροῦ τριτοῦδος, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καθ' ὅλα ὅποιον ἀπόλεσεν ἡ θρησκεία, ἡ κοινωνία, οἱ πάσχοντες, οἱ θρηνοῦντες, οἱ ἀπόκληροι. Ἐχρειάσθη τὸ σκοτεινὸν πλαίσιον τοῦ τάφου διὰ νὰ λάμπῃ ἐτι μᾶλλον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων ἡ φωτεινὴ ἄλως, ἡ ὁποία περιέβαλλε τὸν ὑπέρροχον Ἱεράρχη.

Καὶ ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐν τοῖς ἄρθροις αὐτοῦ περὶ ἀνορθώσεως τοῦ κλήρου, μολοντί ἀνωμολόγει ὅτι ὁ ἀοίδιμος Γερμανὸς «εἶναι ποιμενάρχης ὑπὲρ πάντα, ρέκτης ποιμεναρχίης ὅλως ἀμέτοχος τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ῥύπων, ὃν ἐμπνέει ἡ αὐτοθεσία καὶ ἡ ἀφιλοκέρδεια», ἐν τούτοις κατέκρινεν ἐξ ἀγαθοῦ συνειδότης τὰς πρὸς ὑπέρβασιν τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τεταγμένων ὁρίων τάσεις αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐὰν ψυχραιμότερον καὶ ψυχολογικώτερον ἐστάθμωζον αὐτὰς, ἀντὶ μελετημένου σχεδίου πρὸς ἐπέκτασιν τῆς ἐξουσίας τῆς Ἐκκλησίας, ἤθελον ἀνέυρει ταύτας φυσικὰς καὶ εὐεξήγητα ὀλισθήματα καὶ δὲν θὰ ἀπέδιδον εἰς αὐτὰς τὴν πεπλανημένην ἐρμηνείαν ἣν ἀπέδωκα καὶ δὲν θὰ ἐχάραττα τὰς ἀνωτέρω γραμμὰς, δι' ἃς συνέχεται σήμερον ὑπὸ ἀφορήτον ἄλγος ἡ ψυχὴ μου. Θὰ διέβλεπον ὅτι εἶναι φυσικὸν ὅλως νὰ ὑπερπηδῇ τὰ τεταγμένα ὅρια ὁ πάντοτε ἀγωνιζόμενος, ὁ ἐν διαρκεῖ μέθῃ ἐνθέου ζήλου ὑπὲρ τοῦ σεμνοῦ ἀγῶνος σταδιοδρομῶν. Θὰ ἠννόουν ὅτι ἀντὶ νὰ ἀγωνίζεται διαρκῶς τὸν ἀτελείωτον ἀγῶνα τοῦ καθήκοντος, τὸν ἀγῶνα τῆς ἀφνίσεως θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ἐν χρονίᾳ λιποθυμίᾳ διατελοῦντος, τὸν ἀγῶνα ἀνορθώσεως κλήρου ἐν καταπτώσει, ἀνορθώσεως ἠθικῆς, ἀνορθώσεως πνευματικῆς, ἀνορθώσεως ὕλικῆς, ἀν' αὐτὴ νὰ μοχθῇ ἐν συνεχεῖ διαβρωτικῇ ἐργασίᾳ διδάσκων, νοσητῶν, προστρέφων, τιμωρῶν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ὁποίου ἔταξεν ἑαυτόν, ἀν' αὐτὴ πάντων τούτων ὑπελάμβανε καὶ αὐτὸς προορισμὸν τῆς ἀρχιερωσύνης του νὰ χειροτονῇ, νὰ χοροστατῇ, νὰ παχύνεται ἐν τῷ νοσηρῷ τέλεματι τῆς φιλοχρηματίας καὶ τῆς ραστώνης, τότε οὐδεὶς θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος τῶν ὑπερβασίων τούτων. Διότι μόνον οἱ ὑπερήφανοι ἀετοὶ τανύουν πτέρυγας ἰσχυρὰς πρὸς τολμηρὰν καὶ ἀδάμαστον πτήσιν, ἐν ᾧ αἱ χῆνες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ

ὑπερπηδήσωσι ποτὲ τὸν φραγμὸν τοῦ περιορίζοντος αὐτὰς τοιχώματος. Ἄν ταῦτα ἐστάθμίζα, θὰ ἡρμήνευα τὰς παρεκβάσεις του καὶ τὰς ὑπερβολὰς ὡς ἀπαραίτητον ἐκδήλωσιν τῆς στενοχωρίας ψυχῆς, τὴν ὁποίαν κατέκλυζεν ἄσβεστος ὁ πόθος τοῦ πράττειν τὸ ἀγαθόν, ψυχῆς τὴν ὁποίαν ὁ θερμὸς ἔρως τοῦ καθήκοντος ἠνάγκασε νὰ ζητῇ νὰ παρασύρῃ τὰ προσχώματα τῶν τύπων, ἅτινα ἐπιπρόσθουν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ. Οὕτω μόνον δέον νὰ ἐξηγηθῶσιν αἱ ὑπερβάσεις αὐτοῦ αἱ τυπικαί, αἵτινες τόσον αὐστηρῶς ἐκρίθησαν καὶ αἵτινες ἦσαν ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ εὐγενοῦς, τοῦ θείου αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὸ πράττειν πᾶν τὸ γενναῖον καὶ τὸ ἀγαθόν. Καὶ ἂν ἡδύνατο αἱ τάσεις αὐτοῦ νὰ καταλογισθῶσιν ὡς ὑπερβασία, ἀλλ' ἔδει νὰ μὴ λησμονῶνται αἱ εὐεργεσίαι καὶ τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα ἀφειδῶς ἐσκόρπισεν ἡ δρᾶσίς του, καὶ ἀπέναντι τῶν ὁποίων θὰ ἦσαν ὡς ἀδιόρατοι κηλίδες ἐν τῷ παμφασί τοῦ Ἥλιου δίσκου.....

Τίς θὰ διαδεχθῇ τὸν Γερμανόν, ἀγνοοῦμεν. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχῃ πολὺ ὑψηλὸν τὸ ἀνάστημα διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ θρόνου, τὸν ὅποιον ἐκένωσεν ὁ θάνατος τοῦ Γερμανοῦ. Αἱ ὑψηλαὶ θέσεις προσομοιάζουν ὑψηλὰ βάθρα ἀνδριάντων. Πρέπει νὰ εἶναι μεγαλύτερος τοῦ φυσικοῦ διὰ τὸ μὴ φαίνεται ἐπ' αὐτῶν πολὺ μικρός. Καὶ τὸ βάθρον τοῦτο κατέστησε πολὺ ὑψηλότερον ὁ μεταστὰς Ἱεράρχης. Δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὁ Γερμανὸς καὶ νεκρὸς εὐεργετεῖ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν. Ἔταμε νέαν ὁδὸν εἰς ἣν δὲν εἴμεθα ἐξοικειωμένοι, καὶ τὴν ὁποίαν ἄκοντες ὀφείλουν νὰ παρακολουθήσουν οἱ διάδοχοί του. Ἐπίσκοπος φιλοχρήματος, τῶν χειροτονιῶν ἀδιάφορος, Ἐπίσκοπος τῶν ἀνεψιῶν, τῆς κοιλίας, τῆς ραστώνης καὶ τῶν μοναστηριακῶν ἐπιδρομῶν, δὲν δύναται νὰ σταθῇ πλέον ἐπὶ τοῦ Μητροπολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν θρόνου. Naί, καὶ ἀπὸ τοῦ βάθρου τοῦ τάφου εὐεργετεῖ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν κοινωνίαν ὁ ἀοίδιμος Γερμανός.

* * *

Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ στοιχεῖα, ὡς καὶ ἐκτίμησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς του παραθέτουν εἰς γενικωτέρας ἢ καὶ αὐτοτελεῖς μελέτας πολλοὶ συγγραφεῖς, θεολόγοι κληρικοὶ καὶ ἱστορικοὶ, ἐν οἷς ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ Μητροπολίτης Μεσσηνίας Πολύκαρπος, ὁ Μητροπολίτης πρ. Λήμνου Βασίλειος Ἀτέσης, ὁ ἱστορικός καὶ πολιτικός Σπυρίδων Μαρκεζίνης, ὁ Ἡλίας Τσιτσέλης καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν ἐδημοσιεύθησαν δύο νέαι μελέται περὶ τοῦ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ, τοῦ ὑφηγητοῦ κ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου εἰς τὴν «Θεολογίαν» (1970) καὶ τοῦ κ. Νικολάου Τ. Μεταξᾶ εἰς αὐτοτελεῖ ἐκδοσιν τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας». Ὁ κ. Νικόλαος Μεταξᾶς, ἀνεψιὸς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου, κατέχει ἐν ἰδιόγραφον ἡμερολόγιον τοῦ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ, ὡς καὶ ἄλλα χειρόγραφα, ἐπίσημα κείμενα ἢ ἐπιστολάς, τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ὁποίων ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν διὰ τὸ παρὸν ἄρθρον, μὲ τὴν παρὰ-

κλησίν του δὲ ὅπως ταῦτα δωρηθῶν ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν στεγαζόμενον Μουσεῖον τῆς Ἐκκλησίας.

Οὕτω τὸ πρῶτον ἀξιόλογον ἰδιόγραφον χειρόγραφον ἀνήκει εἰς τὸν Χαρίλαον Τρικούπην. Ἀπαντῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 Ὀκτωβρίου 1887 εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Γερμανοῦ, ὡς Μητροπολίτου Κεφαλληνίας, ὁ Πρωθυπουργὸς Χαρίλαος Τρικούπης γράφει·

Σεβασμιώτατε,

Ἄσμενος ἔλαβον τὴν ἀπὸ ἧ' τρέχοντος ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος, μετ' ἐπιστασίας δ' ἀνέγνω τὰς ἐν αὐτῇ σκέψεις. Ἡ κυβέρνησις ἀποδίδουσα τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὸ περὶ οὗ ἡ ἐπιστολὴ ὑμῶν ζήτημα, ἀπὸ πολλοῦ ἀσχολεῖται μελετῶσα τὰ κατ' αὐτό, τὰ μάλιστα δὲ θέλουσι διευκολύνει τὴν μελέτην τούτων αἱ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος ἐκτιθέμεναι πληροφοροὶαι καὶ σκέψεις καταδεικνύουσιν τὴν μέριμναν ὑμῶν εἰς ἀνόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

Ἀσπαζόμενος τὴν δεξιάν τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος διατελῶ

Ὁλως πρόθυμος
Χαρίλαος Τρικούπης

Ἴδου ἡ ἰδιόγραφος ἐπιστολὴ τοῦ μεγάλου Ἑλληνος πολιτικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13 Δεκεμβρίου 1887.

Σεβασμιώτατε,

Ἐκ μέρους ἔλαβον τὴν ἀπὸ ἧ' τρέχοντος ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος, μετ' ἐπιστασίας δ' ἀνέγνω τὰς ἐν αὐτῇ σκέψεις. Ἡ κυβέρνησις ἀποδίδουσα τὴν δέουσαν σημασίαν εἰς τὸ περὶ οὗ ἡ ἐπιστολὴ ὑμῶν ζήτημα, ἀπὸ πολλοῦ ἀσχολεῖται μελετῶσα τὰ κατ' αὐτό, τὰ μάλιστα δὲ θέλουσι διευκολύνει τὴν μελέτην τούτων αἱ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος ἐκτιθέμεναι πληροφοροὶαι καὶ σκέψεις καταδεικνύουσιν τὴν μέριμναν ὑμῶν εἰς ἀνόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.

μάξιμα δὲ δίδουσι διευκολύνει
τὴν μελέτην τούτων αἱ ὑπὸ τῆς
ὑμετέρας σεβασμιότητος ἐκτιθέμεναι
πληροφοροὶαι καὶ σκέψεις καταδεικνύουσιν
τὴν μέριμναν ὑμῶν εἰς ἀνόρθωσιν
τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.
Ἐκ μέρους ἔλαβον τὴν ἀπὸ ἧ' τρέχοντος
ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας σεβασμιότητος,
μετ' ἐπιστασίας δ' ἀνέγνω τὰς ἐν αὐτῇ
σκέψεις. Ἡ κυβέρνησις ἀποδίδουσα τὴν
δέουσαν σημασίαν εἰς τὸ περὶ οὗ ἡ
ἐπιστολὴ ὑμῶν ζήτημα, ἀπὸ πολλοῦ
ἀσχολεῖται μελετῶσα τὰ κατ' αὐτό,
τὰ μάλιστα δὲ θέλουσι διευκολύνει τὴν
μελέτην τούτων αἱ ὑπὸ τῆς ὑμετέρας
σεβασμιότητος ἐκτιθέμεναι πληροφοροὶαι
καὶ σκέψεις καταδεικνύουσιν τὴν μέριμναν
ὑμῶν εἰς ἀνόρθωσιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν
πραγμάτων.

Ὁλως πρόθυμος
Χαρίλαος Τρικούπης

Τὴν 23ην Ἰουνίου 1889 ὁ ὑπουργὸς Γ.Ν. Θεοτόκης ἀπέστειλε τὸ εἰς τὴν ἐπομένην σελίδα ἐν φωτοτυπία παρατιθέμενον ἔγγραφον, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Γερμανὸς ἐκαλεῖτο νὰ συμμετάσχῃ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὡς τακτικὸν μέλος αὐτῆς, ἀφοῦ θὰ ἔδιδε τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην διαβεβαίωσιν. Ἡ Σύνοδος αὕτη ἐξέλεξε τὸν Γερμανὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α' ἐπὶ τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἀθηνῶν διαβεβαίωσιν, ὁ Μητροπολίτης Γερμανὸς προσεφώνησε τὸν Βασιλέα ὡς ἀκολουθῶς·

Μεγαλειώτατε,

Προτάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐγκρίσει τῆς ὑμετέρας Μεγαλειότητος κληθεὶς ἐκ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὴν ἀγιωτάτην Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, πρὸ παντός ἄλλου ὑποβάλλω πρὸ τοῦ θεοσώστου Θρόνου Σου σὺν τῇ διαβεβαίωσει τῆς πίστεώς μου εἰς τὴν ὑμετέραν Μεγαλειότητα, καὶ τὰς ἀμέτρους εὐχαριστίας μου ἐπὶ τῇ Βασιλικῇ ἐπικεικίᾳ μεθ' ἧς ἡ ὑμετέρα Μεγαλειότης εὐμενῶς ἐπ' ἐμὲ ἐπιβλέψασα ἐνέγκρινε τὴν ἐμὴν μετάθεσιν εἰς τὸν μητροπολιτικὸν τῆς Πρωτευούσης Σου θρόνον, διαβεβαίων ἐν ταύτῃ ὅτι ὡς μακρόθεν τῆς πρωτευούσης, οὕτω καὶ ἐντεῦθεν οὐ παύσω καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου θερμὰς ἀναπέμπων πρὸς τὸν Ὑψίστον δεήσεις ὑπὲρ τῆς ἀμεταπτώτου εὐημερίας τῆς ὑμετέ-

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ 23 Ιουλίου 1889

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.

8094.

ΑΠΗΛ.

Προς

τον Σεβασμιώτατον Αρχιεπισκοπικόν
Κεραυνιανόν κύριον Γερμανόν.

Διό Β. Διατάγματος ἐνσφδέντος μὲν τῇ 21 τοῦ
παρόντος μηνὸς δημοσιευθέντος δ' ἐπὶ 22 τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ νῷ
ἀριθ. 163 γύγῳ τῆς ἑφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως κατέσθε
κατὰ τὸ Ε' ἄρθρον τοῦ ΕΛ' νόμου ἐνυπόστατος ἐνέδρος
εἰς ἀνασκήρως τοῦ Σεβασμιωτάτου Αρχιεπισκοπικοῦ Κο-
ρυθαίου κυρίου Σωυράτου ἀποσχόντος τῆς ἐπιτελείας τῶν
τοῦ ἐνέδρου χρεῶν καὶ μὴ ἀναμενόντος ἀντὶ οὗτε μετὰ
τὴν ἐπαυξημένην πόσιν τῆς Σερᾶς ἐνυπόστατον.

Τοῦτο γνωστοποιῶντες ὑμῶν εὐμένως, παραινεοῦμεν
ἵνα προσέλθῃτε εἰς Ἀθήνας ἀντὶ ἀναβολῆς καὶ ἀναμέθης
τῆς ἐπιτελείας τῶν παρὰ τῇ Σερᾷ ἐνυπόστατῳ ἐμβριδῶν καὶ δι-
κόντων καὶ χρεῶν ὑμῶν, εἰς οὗ δώσῃτε ἀρμοδίως τὴν ἐπὶ τοῦ
Ε' ἄρθρου τοῦ ΕΛ' νόμου ὀριζομένην διαβεβαίωσιν.

ὁ Υπουργός.

Κ. Μ. Παπαγιάννης

Κ. Μ. Παπαγιάννης

ρας Μεγαλειότητος καὶ πάσης τῆς Βασιλικῆς οἰκογενείας Σου.

Βεβαίως, Μεγαλειότατε, ἡ θέσις εἰς ἣν ἐπιεικῶς καλοῦμαι, λίαν ὑψηλὴ τυγχάνουσα, ἐδέετο ἀνδρὸς πολλὰ ἔχοντος τὰ προσόντα, καὶ ἐκ τῶν προτέρων διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἱκανότητος ὑπισχνουμένου τὴν τε ἀπόρ-θωσιν τοῦ ἱεροῦ κλήρου εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν θέσιν, καὶ τὴν ἀνύψωσιν τῆς θρησκείας εἰς τὴν προσήκουσαν περιωπὴν· καίτοι δ' ἐγὼ καλῶς τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν συναισθάνομαι, εὐελπίζομαι ὅμως ὅτι ἡ τε προδεδηλωμένη μοι εὐλάβεια τῆς Ὑμνέρας Μεγαλειότητος πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ ἡ πατρικὴ Σου ἀγάπη πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὑπαγορεύουσιν εἰς τὴν ἔμφρονα Κυβέρνησίν Σου, ὅπως αὕτη ἐνισχύσῃ τὴν ἐμὴν ἀσθένειαν ἐν τῇ ἐξασκήσει τῶν καθηκόντων μου, καὶ ἐν τῷ προσήκοντι χρόνῳ συντελέσῃ, ἵνα διὰ καταλλήλων νομοθετημάτων ἀνέλθῃ ἡ Ἐκκλησία εἰς ἐκείνην τὴν περιωπὴν, ἣν καὶ ἡ ἐποχὴ ἀπαιτεῖ καὶ ἡ Βασιλικὴ Σου καρδιά πάντως ἐφίεται. Βεβαίως δ' ἡ τοιαύτη τῆς Ἐκκλησίας σφύρων προαγωγή, οὐ μόνον ἀποτελέσει μίαν τῶν λαμπροτέρων σελίδων τῆς ἱστορίας τῆς Βασιλείας Σου, ἀλλ' ἐν ταύτῃ ἀποβήσεται καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ Θρόνου Σου ἔρεισμα, καὶ ὁ κρατίστος τῆς νομιμότητος διδάσκαλος εἰς τοὺς λαοὺς Σου.

Θεωρῶν δ' ἐμαντόν, Μεγαλειότατε, εὐτοχῇ, ὅτι ὁ Ὑψιστος ἐν τῇ ἀνεξιχνιάστῳ αὐτοῦ συγκатаβάσει, μετὰ τοσοῦτους μακροὺς αἰῶνας ἠδδόκησεν, ἵνα ἐγκαινιάσω πρῶτος τὰς πρῶτας τοῦ νέου σταδίου μοι ἡμέρας διὰ τελετῶν πρὸ αἰῶνων μὲν ποθουμένων, εὐδοκῶν δὲ καὶ χαρμωδῶν τῷ τε Βασιλικῷ οἴκῳ Σου καὶ σύμπαντι τῷ Ἑθνῷ τῷ στηρίζοντι γλυκείας ἐλπίδας ἐπὶ ταῖς τελεταῖς ταύταις, καθικετεύω αὐτὸς τὴν Ὑμνέραν Μεγαλειότητα, ἵνα μὴ παύσῃ περιβάλλουσα διηλεκτικῶς διὰ τῆς βασιλικῆς Αὐτῆς εὐνοίας ταπεινὸν εὐχέτην, ἐνθέρμως ἐν τῇ καρδίᾳ του εὐχόμενον καὶ λέγοντα ζήτω ὁ Βασιλεὺς· ζήτω ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια.

Ἴδου καὶ ἡ ἰδιόγραφος πρώτη σελὶς τοῦ ἐνθρο-νιστηρίου λόγου τοῦ Γερμανοῦ Καλλιγᾶ, ὡς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, ὅστις διασφάζεται ὁλόκληρος εἰς δέκα ὀκτῶ σελίδας (φωτοτυπία 2ας στήλης).

Ὁ γνωστὸς λογοτέχνης καὶ σατιρικὸς ποιητὴς Ἀνδρέας Λασκαράτος, γνήσιον τέκνον τῆς νήσου Κεφαλληνίας, γνώριμος εἰς τὸν Γερμανὸν Καλλιγᾶν, ἀπ' οὗτο ἦτο ἀρχιεπίσκοπος Κεφαλληνίας, ἀπέστειλεν εἰς τοῦτον τὴν 2αν Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1889 τὴν κάτωθι ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας ἀφ' ἐνὸς μὲν συμπαρίσταται εἰς τὸν βαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου Μητροπολίτην, ἀφ' ἑτέρου ἐμμέσως ζητεῖ τὴν μεσολάβησίν του, προκειμένου νὰ δημοσιευθοῦν κείμενά του εἰς ἐφημερίδας τῆς πρωτευούσης. Ἴδου ἡ ἐπιστολή, τηρουμένης τῆς ὀρθογραφίας τοῦ συντάκτου τῆς.

Ἐγὼ ἔχων ἀπὸ ἐμᾶς, ἀδελφοί, ἦλθον οὐ κατ' ἐσπερότην χρόνῳ ἢ σορίᾳ καλαγγῆ-χην ὑμῖν ἐμαρτύρουν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔ-μυνα τοῦ εἰδέσθαι ἡ ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ ἴη-σοῦν Χριστόν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν πόθῳ καὶ ἐν ἰσχυρῇ ἀσπρῇ ἐγενόμην ἀπὸ ὑμᾶς. Α' Κορινθ. β' 1-3

Εἰς ἀγαπᾷ ἐν Κυρίῳ ἀδελφοί, καὶ εἶναι ἐν Χριστῷ δευσιδύνα, το σκεῖτο εἰ μεῖο ἡς ἐμμερῆς, ἰ. οὐρανὸν βάμμεν Παῖον ἀποσυμφέρμενοι οὕτω ἔγραψε ἀπὸ τοῦ ἐν Κορινθῶν Χριστιανοῦν. ἡ τοῦτον προσγο-ρᾶτερον καὶ δύναιται ἵνα ἀπὸ ἐμᾶς εἶσω ἐ' ἀπὸ τὸν λαὸν ἱερὰ τοῦ ἱεραρχικῶ τοῦτον. ὁρῶντο βάμμεν, ἀνερχόμενοι, καὶ ἀναγαμβαῖν ἐ' ἐμμερῆ ἡς σκευμαλιν, δαυοντά μου καὶ δύναι, ἀπὸ μαρμολα

Κεφαλληνία 2 Σεπτεμβρίου 1889

Πανερῶτατε,

Εἶδα σήμερον εἰς τὸν «Σύλλογον» τῶν 20 Αὐ-γούστου ἓνα ἄρθρον—κυκεῶνα, ἀπὸ τὸν ὁποῖον κυκεῶ-να ἠμπόρεσα νὰ καταλάβω ὅτι σᾶς ὑβρίζουν, ἐπεὶ δὲ ἀποβραδὶς ἐφῆς ὁ φίλος Αἰλῆχος μου εἶχε εἰπεῖ κατὰ. Εἶδα ὅθεν ὅτι ὁ Διάβολος ἐξακολουθεῖ νὰ μανί-ζῃ, καὶ τοῦτο μοῦ ἐφάνηκε καλὸ σημεῖον· ἐπεὶ δὲ ὅταν ὁ Διάβολος μανίζῃ, θὰ πῇ πῶς βλέπει νὰ μὴν πηγαί-νοννε καλὰ ἡ δουλειὰς του. Μοῦ κατοφαίνεται ὅτι ὁ ποτὲ φίλος μου Γαβριηλίδης δὲν δέχεται πλέον δια-τριβὰς μου καὶ ἄρθρα μου. Ἄλλως, καὶ σὲ τούτην τὴν περίστασιν ἤθελε τοῦ στείλω τέσσερα λόγια. Δὲν γνω-ρίζω ἄλλην ἐφημερίδα, ἐπεὶ δὲ δὲν λαβαίνω παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὴν Ἐφημερίδα, ἡ ὁποία τούτῃ ὅτερον εἶναι ἐναντία σας, καὶ δὲν ἤθελε μοῦ δεχθεῖ βέβαια ἓνα ἄρθρο γραμμένο μὲ τὸ τσεκούρι. Ἄκουσα ὅμως ὅτι ἐστειλανε στὰς Ἀθήνας ἐδῶθε ἓνα τηλεγράφημα πολὺ καθὼς πρέπει, καὶ εὐχαριστήθη-κα. Ἐγὼ ἤμουν ὅλως ἀνίδεος τῶν διατρεχόντων, ἐπει-δὴ ἤμουν πάντοτε στὴν ἐξοχὴν, καὶ δὲν ἦλθα παρὰ μόνον ἐφῆς τὸ ἀπόγευμα.

Μὲ ὅλον τὸ σέβας λέγομαι
ἐδικός σας

Ἀνδρέας Λασκαράτος

Εν Αλεξανδρείᾳ, τῇ 6/12 Ὀκτωβρίου 1894

Σεβασμιώτατε,

Μετ' ἀσχεμνάτης ἀνέμου τὸ γότος, ὃν εὐχεσθὴτε νὰ ἐνθενήσῃτε παρα' τὴν ἐννομήσιν τῶν νῦν, μετὰ τὴν ἀφαιρέσιν τῆς ἀγίας, ἀπ' ἐξουδ' εἰς ἐπὶ ἐπιουσιώδης εἶναι τὸ πῦρον δέμα τὸ γότος, ὅτι μὴ εἶναι ἐννομαρμένον νὰ εἶ ἐκεῖ πόσον ἐφύμνησεν καὶ ἱλαρίσας αὐτοῖς.

Ὡς ἀνευρέμεθα σάνης, Σεβασμιώτατε, τὸ ἐπὶ ἀγία τῇ ἐννομήσιν τῇ Πατριᾷ, ἐπαινεῖ ἐν ἐπὶ ἐννομήσιν μετὰ καὶ γότος, γοήτῃς δ' ἐννομήσιν ἐννομήσιν, ὅτι ἐννομήσιν τῆς νῦν καὶ σπασθῇ ἐν ἐννομήσιν Σεβασμιώτατε, ἐπὶ τῇ ἐννομήσιν μετὰ τῇ σπασθῇ τῇ ἐπὶ τῇ ἐννομήσιν σπασθῇ, τὸ εἶναι. Ὡς ἀνευρέμεθα μετὰ καὶ σπασθῇ σπασθῇ.

Ὡς ἀνευρέμεθα μετὰ τῇ ἐννομήσιν τῇ ἐννομήσιν καὶ σπασθῇ καὶ σπασθῇ, ὅτι σπασθῇ τῇ ἐννομήσιν, ἐπὶ τῇ νῦν καὶ τῇ ἐννομήσιν, ἐν σπασθῇ σπασθῇ.

Καταστάσῃς ἐννομήσιν τῇ ἐννομήσιν τῇ ἐννομήσιν Σεβασμιώτατε καὶ σπασθῇ τῇ ἐννομήσιν.

Ὡς ἀνευρέμεθα μετὰ τῇ ἐννομήσιν

καὶ σπασθῇ

Ὡς ἀνευρέμεθα μετὰ τῇ ἐννομήσιν

τῇ Σεβασμιώτῃ Πατριᾷ
Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ ἐννομήσιν.

μετὰ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ.

9536

ΑΝΚΗ.

9598

Προς
Εντ. Γερμ. Συνόδου
της Ουνιοσίας της Ελλάδος

Εις ανάντησιν προς τὴν 1034 Συνεδριάζον ἔγγραφον
τῆς 5 τοῦ παρόντος μηνὸς κοινωσασάμεν ἐκαστοῦ
γράμμι τὸ κατὰ τὴν 11 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐμβόλῃ. Ὁ δὲ
μὲν Διάγραμμα περὶ τῆς μελαδένου τοῦ γράμμι εἰσὶν
τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Κεραυραίας καὶ τοῦ Γερμανοῦ
εἰς τὴν ἀνεκδοκίαν Μετρώσων Ἀδελφῶν καὶ καποδιστῶν
αὐτῆς Μετρώσων καὶ ἅμα Προέδρου τῆς Γερμ.
Συνόδου κατὰ τὸ Γ. ἄρθρον τοῦ Σ.Κ. Νόμου

Ὁ Ὑπουργός

Κ. Κ. Καραγιάννης

Κ. Ν. Παπαγιάννης

18 'Ιουλίου 1889

1132

ΕΝ Τῇ ΚΟΙΝΩΝΙΑ Τῆς 17 'Ιουλίου 1889

Πρὸς 24 'Ιουλίου 89

Γεώργιος Α.
Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων

Μετὰ γραμμοδόησιν· ἡς Ἱερὰς Συνόδου· τῆς
Εὐμνησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ πρότασιν τοῦ Ἡμετέρου
ἐπὶ τῶν Εὐμνησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Εὐνοσιδυνῶν
Υπουργοῦ ἐντεταλόμεν ἡνὶ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Κεφα-
λληνίας μετὰ τὸν μέχρι τούτου Σ. Ἀρχιεπισκοπὸν Κε-
φαλληνίας κυρίου Γερμανοῦ εἰς τὴν Ἀνωτάτην Μετρώ-
αρχον Ἀθῶναι, ὡς κανονικῶς ταύτης. Μετὰ τὸν ἡμετέ-
ρον Πρωτότυπον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὸ Π. ἄρθρον
τοῦ Σ. Α. Κόμου τῆς 9 Ἰουλίου 1852

Εἰς τὸν Ἀντὶ τῶν Ἡμετέρων Υπουργὸν ἀνατίθεμεν
ἡνὶ δημοσιεύσιν καὶ εὐλέσιν τὸν παρόντος Διατάγματος

Ἐν Ῥωμανίῳ τῇ 11 Ἰουλίου 1889

Γεώργιος

Ὁ ἐπὶ τῶν Εὐμνησιαστικῶν καὶ
Υπουργός
Γ. Ν. Θεοτόκος

Πανιερώτατε,

Εἰδοποιήσατε τὸν χορὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Βασιλείας νὰ ψάλλῃ σήμερον εἰς τὴν Μητρόπολιν,
διότι ἐγὼ δὲν εἶπα τίποτε εἰς κανένα.

Ὅπως ὑμέτερος
Γεώργιος

31 Μαρτίου Τετάρτη

* * *

Ἡ πρώτη σκληρὰ δοκιμασία τοῦ Γερμανοῦ Καλ-
λιγᾶ, ἃμα τῇ ἀναρρήσει του εἰς τὸν θρόνον τῶν Ἀ-
θηνῶν, ὑπῆρξεν ἡ ἀμφισβήτησις τοῦ κύρους τῆς ἐκ-
λογῆς του. Ἄλλ' ὁ μεγαλοπράγμων οὗτος ἐκκλησια-
στικὸς ἀνὴρ ὑπερέκτρασε τὰς ἀμφισβητήσεις ταύ-
τας διὰ τῆς ἐκπληκτικῆς δραστηριότητός του εἰς
πάντας τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ
διὰ τῆς νυχθημέρου ἀναλώσεώς του εἰς τὸ λατρευτι-
κὸν καὶ τὸ κηρυκτικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας τῶν
Ἀθηνῶν. Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὰς δύο ὕψεις τοῦ
ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17-7-1889 ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργοῦ
Παιδείας Γ. Ν. Θεοτόκη πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον,

διὰ τοῦ οὗοιου κοινοποιεῖται αὐτῇ ἡ μετάθεσις καὶ
ἐκλογή τοῦ Κεφαλληνίας Γερμανοῦ εἰς Μητροπο-
λίτην Ἀθηνῶν.

Ὁ πρόωρος καὶ ἀδόκητος θάνατος τοῦ Γερμανοῦ
Καλλιγᾶ ὑπῆρξε πλῆγμα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς
Ἑλλάδος. Ἄλλ' ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ
καλῆσας τὸν ἱερὸν ἄνδρα πλησίον του, ἐνίσχυσε τοῦ-
τον διὰ τῆς Χάριτός Του τόσον πλουσίως, ὥστε νὰ
καταστῇ παράδειγμα διὰ τοὺς ἐπιγενομένους διαδό-
χους αὐτοῦ, ἀφοῦ καὶ ἡ ζωὴ του ἑτεροματίσθη ἄνευ
οὐδεμιᾶς κηλίδος, ἡ σταδιοδρομία του ὑπῆρξε τι-
μία, ἀφιλοκερδὴς καὶ φιλόανθρωπος, ἡ δὲ κατὰ τὴν
συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας διαμορφωθείσα ἀγαθὴ
περὶ αὐτοῦ φήμη παραμένει σεμνῶς μεγαλοπρεπὴς
ὡς ὁ ποδῆρης ἀρχιερατικὸς μανδύας αὐτοῦ.

Ἀρχιμ. ΑΝΘΙΜΟΣ Δ. ΡΟΥΣΣΑΣ

Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ ΕΙΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΝ*

ε) 'Η 'Ιερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος ἔθεσε τὰς ἐξῆς ἐπιδιώξεις εἰς τὴν ποιμαντικὴν φροντίδα τῶν ἐφημερίων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης διὰ τὰ θέματα τῆς μεταναστεύσεως.

α) Ἀναχαίτησις τοῦ ρεύματος τῆς μεταναστεύσεως διὰ καταλλήλου διαφωτίσεως.

β) Συμπαράστασις τῶν ἀποδημούντων καὶ παροχὴ πνευματικῶν ἐφοδίων εἰς αὐτοὺς.

γ) Συμπαράστασις τῶν οἰκογενειῶν αὐτῶν.

δ) Μείριμα διὰ τὴν διατήρησιν τῶν δεσμῶν μετὰ τῶν οἰκογενειῶν καὶ τοῦ συγγενικοῦ κύκλου τῶν μεταναστῶν.

«Τὸ μέγα ρεῦμα τῶν μεταναστῶν ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς συμπαράστασεως τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἐνισχύσεως διὰ συμβουλῶν καὶ διαφωτιστικῶν πληροφοριῶν, ὥστε ὁ μετανάστης νὰ δυνηθῇ νὰ κατατοπισθῇ εἰς τοὺς νέους ὅρους τῆς ζωῆς του καὶ νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του τὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας θὰ ἀντιμετωπίσῃ», ἀναφέρει χαρακτηριστικῶς ὁ Σεβασμιώτατος εἰς μίαν Ἐγκύκλιον τοῦ ἔτους 1962 πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους ἐφημερίους τῆς Μητροπόλεως Μυτιλήνης.

Πάντα ταῦτα θὰ ἔμενον ἀπλαῖ διαπιστώσεις, ἐὰν δὲν ἐλαμβάνετο πρόνοια, ὥστε νὰ δυνηθοῦν οἱ ἐφημέριοι νὰ βοηθήσουν οὐσιαστικῶς εἰς τὸν τομέα αὐτόν.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ κάθε ἐφημέριος δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς ἓνα τοιοῦτον εἰδικὸν τομέα ποιμαντικῆς ἐργασίας, ὅπως εἶναι ἡ προετοιμασία τοῦ μετανάστου. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Σεβασμιώτατος ἀφιέρωσεν εἰς τὴν μετανάστευσιν ἓν ἰδιαίτερον τεῦχος τοῦ «Ἐβδομαδιαίου Δελτίου Ὁδηγίων» διὰ τὰς «Ἐστίας Ἑνοριακῆς Διακονίας» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης καὶ ἐδημιούργησεν οὕτω τὰς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις διὰ τὴν ποιμαντικὴν ἐπικοινωνίαν ὅλων τῶν ἐφημερίων μετὰ τῶν ὑποψηφίων μεταναστῶν. Τὸ κείμενον αὐτὸ ἀποτελεῖ ὄντως ἀριστον βοήθημα εἰς χεῖρας παντὸς ἐφημερίου, προκειμένου οὗτος νὰ δημιουργήσῃ καὶ νὰ κατευθύνῃ ὀρθῶς μίαν καρποφόρον συζήτησιν μετὰ ἐνοριτῶν του, οἱ ὅποιοι τυχόν σκέπτονται νὰ μεταναστεύσουν³¹.

Πρὸς καλλιτέραν ἐνημέρωσιν καὶ κατάρτισιν τῶν Ἱερέων τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς μεταναστεύσεως ἐπραγματοποιήθησαν εἰδικαὶ ὁμιλίαι εἰς τὰ πλαίσια τῶν ἐβδομαδιαίων συνάξεων τῶν Ἐφημερίων.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 316 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11-12 τεύχους.

31. Ἰδὲ τὸ πλῆρες κείμενον ἐν: Πάροιχοι, 2-3/1962, σελ. 10-13.

Μετὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ταύτην, ἠκολούθησεν εἰδικὴ ἐγκύκλιος τοῦ Μητροπολίτου, διὰ τῆς ὁποίας τίθενται αἱ βάσεις τῆς περαιτέρω συστηματικῆς ὁργανώσεως τῆς ὅλης ποιμαντικῆς μερίμνης ὑπὲρ τῶν μεταναστῶν. Εἰς τὴν ἐν λόγω Ἐγκύκλιον ἀνεφέρετο.

«Ὡς τυγχάνει καὶ εἰς ὑμᾶς γνωστὸν τόσον ἐκ δημοσιευμάτων, ὅσον καὶ ἐκ τῆς γενομένης πρὸ καιροῦ ἐν ἱερατικῇ συνάξει εἰσηγήσεως, ἰδιαίτερον καταβάλλει σήμερον ἡ Ἐκκλησία ποιμαντικὴν μέριμναν διὰ τοὺς μετανάστας.

Ἡ μετανάστευσις οὕτως ἢ ἄλλως ἀποτελεῖ κοινωνικὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον δὲν δυνάμεθα οὔτε νὰ ἐμποδίσωμεν οὔτε νὰ ἐνθαρρύνωμεν. Παρακολουθοῦμεν ἐν τούτοις τοῦτο μετὰ πολλῆς περισκόψεως καὶ θερμοῦ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἀναλογιζόμενοι τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν οἱ μετανάσται καὶ δὴ οἱ νεώτεροι τούτων τῇ ἡλικίᾳ καὶ οἱ κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα μεταναστεύσαντες.

Τὰ προβλήματα ταῦτα σχετίζονται μὲ τὴν πίστιν των, τὸν ἐθνισμόν των, τὴν ἠθικὴν των, τὴν προσήλωσίν των εἰς τὴν οἰκογένειάν των καὶ τόσα ἄλλα πνευματικῆς φύσεως ζητήματα, τῶν ὁποίων ἡ κακὴ ἀντιμετώπισις δημιουργεῖ μεγάλους κινδύνους διὰ τὴν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν των ὑπόστασιν καὶ κατὰ συνέπειαν τὴν υἱείαν των, τὴν οἰκογενειακὴν καὶ οἰκονομικὴν των κατάστασιν.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ ἡ περὶ ἐμὲ Μόνιμος Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας κατέστρωσεν ὁλόκληρον πρόγραμμα ποιμαντικῆς μερίμνης διὰ τοὺς Μετανάστας. Δὲν παραθεωρεῖ μὲν τὸ ἔργον τῶν κατὰ τόπους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὡς τοῦτο ὁργανοῦται ὑπὸ τῶν ἐκασταχοῦ Σεβασμ. Ἱεραρχῶν τῶν Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἀλλ' αὐταί, ὅσον καλῶς καὶ ἂν ἐργάζονται, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας τῶν χριστιανῶν, λόγῳ τῆς μακρᾶς ἐκτάσεως τῶν Ἐπαρχιῶν των, ὡς καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ περιοχῇ αὐτῶν ἐγκατεσπαρμένων μεταναστῶν. Ἐξ ἄλλου οἱ νέοι μετανάσται ὀριζόμενοι εἰς τὴν βιοπάλιν πολλὰκις οὐδὲ κἂν λαμβάνουν γνώσιν ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν των ὑπάρχει Ὁρθόδοξος Ναὸς καὶ Ἱερεὺς.

Διὰ τοῦτο ἡ πρώτη ποιμαντικὴ μέριμνα ἡμῶν εἶναι νὰ δώσωμεν τὰς ἀπαραιτήτους συμβουλὰς εἰς ἐκείνους, οἵτινες πρόκειται νὰ μεταναστεύσουν. Ἐχομεν πολλὰ νὰ τοὺς εἰπωμεν, νὰ τοὺς ἐνημερώσωμεν, νὰ τοὺς κατατοπίσωμεν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξεδώκαμεν εἰδικὸν βιβλίον, τὸ ὁποῖον διανέμεται δωρεὰν εἰς τοὺς προτιθεμένους νὰ μεταναστεύσουν εἰς Ἀντικὴν Γερμανίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Ἀλλὰ ποῖοι εἶναι αὐτοί;

‘Υμείς τούς γνωρίζετε. Καθημερινῶς πληροφορεῖσθε ὅτι ὁ τάδε ἢ ἡ τάδε ἐνορίτης σας πρόκειται νὰ φύγῃ εἰς τὸ ‘Εξωτερικόν. Ἐρωτήσατε τούς ἰδίους διὰ νὰ βεβαιωθῇτε καὶ συμπληρώσετε τὸ συνημμένον πολυγραφημένον φύλλον χάρτου μετὰ ἀκριβείας καὶ προσοχῆς.

Παρακαλοῦμεν, ὅπως ἀναγράψῃτε πάντας καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα αὐτῶν καὶ ὑποβάλλῃτε ἡμῖν τὴν κατάστασιν μέχρι τῆς 10ης Φεβρουαρίου ἀνυπερθέτως καὶ ἄνευ ἐτέρας ὑπομνήσεως. Καὶ ἐὰν ἐκ τῆς ἐνορίας σας δὲν ὑπάρχει οὐδεὶς πρὸς μετανάστευσιν καὶ πάλιν θὰ ἐπιστραφῇ ἡμῖν αὕτη μὲ τὴν ἐνδειξὴν «οὐδεὶς πρόκειται νὰ μεταναστεύσῃ». Μόλις λάβωμεν τὰ στοιχεῖα ταῦτα, θὰ σᾶς ἐνημερώσωμεν διὰ τὴν καλλιτέραν ὁργάνωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης διακονίας καὶ περὶ τοῦ τρόπου, καθ’ ὃν ἕκαστος Ἱερεὺς ἔρχεται εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν μελλόντων νὰ μεταναστεύσων, πρὸς παροχὴν ὁδηγίων βάσει τοῦ ἐντύπου, τὸ ὁποῖον θὰ φροντίσωμεν νὰ ἔχῃτε εἰς χεῖράς σας».

‘Ο Μητροπολίτης Μυτιλήνης χρησιμοποιοῖ ἐπίσης πᾶσαν εὐκαιρίαν ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἀποδήμων Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι προέρχονται ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης.

Οὕτως εἰς μῆνυμα, τὸ ὁποῖον ὁ Σεβασμιώτατος ἀπηρθύνε πρὸς τοὺς λεσβίους μετανάστας ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τῆς «Ἡμέρας τοῦ Λεσβίου Μετανάστου» κατὰ τὸ ἔτος 1964, ἀναφέρεται μεταξὺ ἄλλων: «...Εἰς ὅλους τοὺς Ναοὺς τῆς Λέσβου συνεκεντρώθησαν οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοί, οἱ ὅποιοι εἶναι μέλη τῶν ἐνοριακῶν ἐστίων καὶ ἤκουσαν κατὰλληλον ὁμιλίαν, ἀφιερωμένην εἰς τὸν Λέσβιον μετανάστην. Ἦσαν μεταξὺ αὐτῶν καὶ οἱ συγγενεῖς σας, οἱ γείτονες, οἱ φίλοι σας. Καὶ ὅλοι μὲν ἔψαλαν μὲ κατάνυξιν τὴν παράκλησιν καὶ παρεκάλεσαν τὸν Θεὸν νὰ εἶναι κοντὰ σας καὶ σᾶς βοηθῇ, νὰ σᾶς προστατεύῃ στὸν δύσκολο ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ νὰ σᾶς στέλνῃ πάντοτε τὴν εὐλογίαν Του.

Δὲν σᾶς λησμονοῦμεν καὶ εἰς τὰς ἄλλας προσευχάς μας καὶ πάντοτε παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν «διὰ τὰ ἐγγύς καὶ τὰ μακρὰν πνευματικὰ ἡμῶν τέκνα».

Συγκινητικὸν εἶναι ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1973 τὸ ἀφιερώνει ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης εἰς τοὺς Λεσβίους μετανάστας. Ἰδοὺ πῶς περιγράφονται εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἐν λόγῳ ἡμερολογίου «τὰ κυριώτερα καθήκοντα τοῦ μετανάστου:

— Νὰ διατηρῇ μέσα στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του τὴν φιλόγα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης του στὴν Ἑλλάδα.

— Σὰν χριστιανὸς νὰ ἐκτελῇ τὰ καθήκοντα, ποὺ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἐκτελοῦν.

— Τὴν ἀγάπην του καὶ τὴν ἀφοσίωσίν του εἰς τὴν πίστιν τῶν Πατέρων του νὰ τὴν μεταδίδῃ καὶ στὰ παιδιὰ του, ποὺ ἴσως νὰ μὴ ἐγνώρισαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ζωογόνο πνοὴ τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως.

— Νὰ εἶναι τακτικὸς στὴν ἀλληλογραφία του με τοὺς γονεῖς του, τοὺς συγγενεῖς του, εἰ δυνατόν καὶ φίλους του. Νὰ γνωρίζῃ ὅτι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἀνησυχοῦν γιὰ τοὺς ἰδικούς των, ποὺ βρίσκονται μακριὰ καὶ ἀνυπομονοῦν νὰ πάρουν γράμμα τους, ὅπως καὶ ἐκεῖνος ὁ ἴδιος.

— Νὰ μὴ λησμονῇ τίς ὑποχρεώσεις ποὺ ἔχει στοὺς γονεῖς, τὴν γυναῖκα καὶ τὰ παιδιὰ του, ποὺ ἴσως βρίσκονται στὴν Πατρίδα.

— Νὰ εἶναι εὐληκρὴς, ἐργατικὸς, τίμιος στὴν ἐργασία του καὶ ἠθικὸς στὴν ὅλη συμπεριφορὰ του, ὥστε νὰ προκαλῇ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν προϊσταμένων, τῶν συναδέλφων, τῶν πελατῶν καὶ φίλων του.

— Νὰ εἶναι καλὸς πολίτης, συνεπὴς στὶς ὑποχρεώσεις του πρὸς τὴν χώρα ποὺ τὸν φιλοξενεῖ, νὰ δείχνῃ τὸν ἀπαιτούμενο σεβασμὸ στὴ θρησκεία τοῦ τόπου καὶ στοὺς ἐκκλησιαστικὸς καὶ πολιτικὸς ἄρχοντας».

στ) Ἱε ρ ἂ Μ η τ ρ ὀ λ ι ε Ν ι κ ο π ὀ λ ε ω ς.

Παρομοία πρόνοια ὑπὲρ τοῦ μετανάστου λαμβάνεται καὶ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Νικοπόλεως, Πρεβέζης καὶ Φιλιππιάδος κ. Στυλιανοῦ.

Ἡ ποιμαντικὴ αὐτὴ μέριμνα στρέφεται κυρίως εἰς τὴν παροχὴν ὁδηγίων καὶ πνευματικῆς τροφοδοσίας τῶν ἀποδήμων πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῶν, καθὼς καὶ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις των κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν διακοπῶν.

Εἰς τοὺς μετανάστας διανέμονται βιβλία πνευματικοῦ ἀνεφοδιασμοῦ τόσο πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των, ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἐπισκέψεις των εἰς τὴν Πατρίδα. Ἐπ’ εὐκαιρίᾳ τῶν ἐπισκέψεων αὐτῶν πραγματοποιοῦνται συγκεντρώσεις παρουσίᾳ καὶ τῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως καὶ λαμβάνουν χώραν ποικίλαι ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ συμπαραστάσεως πρὸς αὐτούς.

Ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν περίοδον τῶν Χριστουγέννων καὶ τῆς Διακαινησίμου ἐβδομάδος τελοῦνται ἰδιαιτεράι θεῖαι λειτουργίαι ὑπὲρ τῶν ἀποδήμων καὶ ἐκδηλοῦται δι’ αὐτοῦ τοῦ τρόπου ὁ ἀδελφικὸς σύνδεσμος τῆς ἀγάπης μετ’ αὐτῶν.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς εἰς

τὴν Ξένην ἢ Ἱερὰ Μητρόπολιν ἀναζητεῖ τρόπους ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἀποδήμων τέκνων τῆς περιοχῆς αὐτῆς. Πραγματοποιεῖται ἀλληλογραφία μετ' αὐτῶν καὶ χρησιμοποιεῖται κάθε δυνατὴ ἐπικοινωνία. Ἰδιαίτερος εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκδόσεως ἀδείας γάμου ἀποστέλλονται πρὸς τοὺς μελλονύμφους τὰ ἀπαραίτητα πιστοποιητικά, συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν πλέον πατρικῶν εὐχῶν τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου.

Ἰδοὺ τώρα ἐν ἀπόσπασμα ἐκ μιᾶς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Στυλιανοῦ:

Ἀπευθυνόμεθα διὰ τῆς παρούσης εἰς σᾶς αὐτὴν τὴν μεγάλην στιγμήν τῆς προτοίμασίας σας πρὸς ἀποδημίαν, στρέφοντες συγχρόνως τὰ ὅμματα καὶ εἰς τοὺς ἡδὴ ἀποδημήσαντας, χάριν ἐργασίας εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Πράττομεν δὲ τοῦτο κατὰ καθήκον πατρικὸν καὶ ποιμαντορικόν· ὑπογραμμίζει ὁ Σεβασμιώτατος εἰς εἰδικὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἀποδημοῦντας καὶ τοὺς ἀποδήμους, τοὺς προσερχομένους ἐκ τῆς ἐπαρχίας του.

ζ) Ἱερὰ Μητρόπολις Χίου.

Ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν κ. Χρυσοστόμου ἔχει στραφῇ κυρίως πρὸς τοὺς ναυτικούς μας.

«Εὐρίσκεσθε μακριὰ μας», ἀναφέρεται χαρακτηριστικῶς εἰς ἐν μήνυμα τοῦ Σεβασμιωτάτου. «Σᾶς αἰσθανόμεσθα ὅμως πολὺ κοντὰ στὴν καρδιά μας. Ἔχετε δικαίωμα στὴν ἀγάπη μας. Καὶ ἔχομε καθήκον νὰ σᾶς συμπεριλάβωμε στὴν προσευχή μας».

Καὶ πραγματικὰ, εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τῆς Χίου προσεύχεται ὁ ποιμενάρχης τῆς νήσου ὑπὲρ τῶν ναυτιλλομένων τέκνων του καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀποδήμων. Οἱ συγγενεῖς των δίδουν τὰ ὀνόματα διὰ νὰ μνημονευθοῦν κάθε Τετάρτην ἀπόγευμα. Προσέρχονται δὲ καὶ οἱ ἴδιοι εἰς τὴν εἰδικὴν δέξιν διὰ νὰ προσευχηθοῦν γονατιστοὶ καὶ νὰ ἀκούσουν τὸ εἰδικὸν κήρυγμα.

Συγκινητικὴ εἶναι ἡ εὐχή, τὴν ὁποίαν παραθέτομεν κατωτέρω.

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τοῦ παντός Δημιουργὸς καὶ Κυβερνήτης, ὁ ἀδεσπόζων τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης³², ἡν «μεγάλῃ καὶ εὐρύχωρον» ὁ προφητὰνὰς καλεῖ³³, ὁ συνταράσσων τὸ κύτος αὐτῆς³⁴, τὸν δὲ σά-

λον τῶν κυμάτων καταπραΰνων³⁵, ὁ πάλοι μὲν διασώσας τὴν κιβωτὸν τοῦ δικαίου ἐκείνου Νῶε μετὰ τῶν σὸν αὐτῷ ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ, κατὰ δὲ τὴν ἑνσαρκον πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίαν Σου περιπατήσας ἐπὶ τῶν κυμάτων, ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Τιβεριάδος καὶ θαυμαστῶς βοηθήσας τοῖς μαθηταῖς Σου καὶ συμπλεύσας αὐτοῖς³⁶, ὁ Θεοπρεπῶς «ἐπιτιμῆσας τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ ἅμα, γαλήνῃ μεγάλη»³⁷ καὶ τὸν μέγαν Ἀπόστολόν Σου Παῦλον, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ πλέοντας καὶ τὸ Αἰγαῖον διαπλεύσαντας, καὶ ποτε, ὡς ἱστορεῖ ὁ Θεηγόρος Λουκᾶς, «καταντήσας ἀντικρὺ Χίου» καὶ μετὰ χρόνον τινὰ «ἐπιβαίνοντας πλοίῳ Ἀδραμνηνῶ, εἰτα δὲ Ἀλεξανδρινῶ καὶ πρὸς Ἱταλίαν πλέοντας, ἔχοντας δὲ τοὺς ἀνέμους ἐναντίους», ὅτε «περιηρεῖτο πᾶσα ἐλπίς τοῦ σώζεσθαι αὐτούς»³⁸, θαυμαστῶς καὶ πάλιν διασώσας, εἰς ὃν ἐλπίζουσιν «οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν θάλασσαν ἐν πλοίοις, οἱ ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς»³⁹, Σοῦ δεόμεθα καὶ Σὲ ἱκετεύομεν, ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ, ἐπισκίασον ἐν τῇ κατ' εὐσπλαγχνίᾳ «τοὺς δούλους Σου τοὺς πλέοντας τὴν θάλασσαν»⁴⁰ καὶ μακρόθεν ἐμπορευομένους⁴¹. Γενοῦ Κυβερνήτης καὶ συμπλωτῆρ αὐτῶν, καὶ διαφύλαξον ὑπὸ τὴν Σὴν κραταιὰν σκέπην τὴν ναῦν αὐτῶν στερεὰν καὶ ἀρραγῇ, λύτρωσον αὐτοὺς ἀπὸ κλύδωνος καὶ παντοίων κινδύνων, οὐρίους ἀνέμους αὐτοῖς χαρίζόμενος καὶ αἰσίως ἄραξε εἰς λιμένας εὐδύους καὶ εἰς τὰ ἴδια μετὰ χαρᾶς ἅπαντας, τοὺς τε πλοίαρχους καὶ τὰ πληρώματα σὸν τοῖς ἐπιβάταις κυβερνῶν καὶ τὴν ζωὴν αὐτῶν ἅπασαν καὶ ἀπὸ πάσης ἐπηρείας τοῦ ἀντικειμένου ρυόμενος τὰς ψυχὰς αὐτῶν, μήποτε διασωθέντες ἐν τῷ πελάγει ναυαγῆσωσιν ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι, διαφυλάττων καὶ τοὺς οἰκείους αὐτῶν ἐν ὕγείᾳ κατ' ἄμφω πρεσβείαις τῆς Παναγίας Σου Μητρός, τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Πρωτομάργου τῆς Χίου Ἰσιδώρου, τοῦ καὶ πολιούχου αὐτῆς, καὶ τοῦ ἐν Ἁγίοις Θαυματοουργοῦ Ἱεράρχου Νικολάου, Ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας προστάτου τῶν ναυτιλλομένων, καὶ πάντων Σου τῶν Ἁγίων»⁴².

Ἀλλὰ ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Χίου ὑπὲρ τῶν ναυτιλλομένων κορυφούται διὰ ποικίλων ἐκδηλώσεων συμπαράστασως καὶ

32. Ψαλμ. 88,10.

33. Ψαλμ. 103,25.

34. Ψαλμ. 64,8.

35. Ψαλμ. 68,10.

36. Ματθ. 14,23.

37. Ματθ. 8,26.

38. Πράξ. 27,4-44.

39. Ψαλμ. 106,23.

40. Σειράχ 43,24.

41. Παροιμ. 31,14.

42. Πάροιχοι, 2-3/1962, σελ. 20.

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1973

Πρός

Τους Σεβασμιωτάτους 'Ιεράρχας
της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος.

Κατ' έτος εορτάζεται, ως γνωστόν, ή «Ναυτική 'Εβδομάς», ής βασικός σκοπός έστιν αφ' ενός μὲν ή έντονος προβολή της ανάγκης ομαδικής παρορμήσεως των νέων προς την θάλασσαν, ούσιαστικόν συντελεστήν αναπτύξεως του "Εθνους, αφ' ετέρου δέ ή διατήρησις της αγάπης και ή αναξωπύρησις του ένδιαφέροντος των 'Ελλήνων προς τὸ πολεμικόν και έμπορικόν Ναυτικόν.

Κατά τὸ τρέχον έτος ὁ εορτασμός της Ναυτικής 'Εβδομάδος θά λάβη χώραν ἀπὸ 1-8 'Ιουλίου, μεταξὺ δὲ των προγραμματισθεισών εκδηλώσεων προεβλέφθη ή κατά την πρώτην ή τελευταίαν Κυριακήν της διαληφθείσης 'Εβδομάδος ἀπ' ἄμβωνος έξαρσις της επιδράσεως της θαλάσσης ἐπὶ την εξέλιξιν του 'Ελληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ.

"Οθεν, Συνοδική ἀποφάσει, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς, ἵνα, ὡς και κατά τὸ παρελθόν, πᾶσαν καταβάλλητε μερίμναν διὰ την ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς Θεοσώστῳ 'Επαρχίᾳ εκδήλωσιν της κατά τὸν ὡς ἄνω τρόπον συμβολῆς της αγίας ἡμῶν 'Εκκλησίας εἰς τὸν διαληφθέντα ἐτήσιον Πανελλήνιον εορτασμόν.

- † 'Ο 'Αθηνῶν 'Ιερω ν υ μ ο ς, Πρόεδρος
- † 'Ο Καλαβρύτων και Αἰγιαλείας Γεωργιος
- † 'Ο Πειραιῶς Χρυσόστομος
- † 'Ο Μυτιλήνης 'Ιάκωβος
- † 'Ο 'Ιωαννίνων Σεραφεῖμ
- † 'Ο Μαρωνείας Τιμόθεος
- † 'Ο Σερβίων και Κοζάνης Διονύσιος
- † 'Ο Ναυπακτίας και Εύρυτανίας Δαμασκηνός
- † 'Ο Νικοπόλεως και Πρεβέζης Στυλιανός
- † 'Ο Θήρας Γαβριήλ
- † 'Ο Μεσσηνίας Χρυσόστομος

'Ο 'Αρχιγραμματεὺς
† 'Ο Δέσβης Κοσμάς

αγάπης ἐπ' ευκαιρίᾳ της «Ναυτικῆς εβδομάδος» και κατά την εορτήν του 'Αγίου Νικολάου, προστάτου των ναυτικῶν.

Κατ' έτος ὁργανοῦται εἰς την 'Ιερὰν Μητρόπολιν ή τελετή της κορπᾶς, της «πίττας των Ναυτικῶν», ή ὁποία συνοδεύεται ὑπὸ εκδηλώσεων αγάπης πρὸς αὐτοὺς και τὰς οικογενείας των.

η) Αἱ λοιπαὶ 'Ιερὰὶ Μητροπόλεις.

Καθὼς ἔχει ἤδη αναφερθῇ, τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα παραθέτομεν ένταῦθα, δὲν ἐγείρουν την ἀξίωσιν της πληρότητος, οὔτε καλύπτουν την δραστηριότητα ὅλων των 'Ιερῶν Μητροπόλεων της 'Εκκλησίας μας εἰς τὸν

τομέα της ποιμαντικῆς φροντίδος ὑπὲρ των ἀποδήμων.

Σκοπός μας ἦτο ἀπλῶς νὰ καταδείξωμεν ἐκ των στοιχείων, τὰ ὁποῖα διαθέτομεν, ὅτι οἱ Σεβασμιώτατοι 'Ιεράρχαι της 'Εκκλησίας μας αἰσθάνονται πλήρως την ποιμαντικὴν και πατρικὴν αὐτῶν εὐθύνην, πρὸς ἀντιμετώπισιν των προβλημάτων της μεταναστεύσεως.

Εἰς ἄλλην δὲ περίστασιν ἴσως δοθῇ εἰς ἡμᾶς ή δυνατότης νὰ ὁμιλήσωμεν διεξοδικώτερον ἐπὶ του θέματος αὐτοῦ και νὰ ἐκθέσωμεν την ποιμαντικὴν μερίμναν και των λοιπῶν 'Ιερῶν Μητροπόλεων ὑπὲρ των μεταναστευόντων και των ξενιτευμένων ἀδελφῶν μας.

(Συνεχίζεται) Πρεσβ. ΑΝΤΩΝ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἔτους.

Ἡ συμπλήρωσις ἔτους ἀπὸ τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυροῦ Ἀθηναγόρου τοῦ Α' ἔδωκεν ἀφορμὴν, ἵνα τελεσθῶν πολλὰ ἐπιμνημόσυνοι συνάξεις καὶ ὁμιλῖαι, ἐξ ὧν ἀνεξωπυρήθη ἡ οὐνείδῃς τοῦ μεγαλείου τοῦ μετασπάντος.

Ὅλον ἐν καὶ περισσώτερον καθίσταται κατανοητόν, ὅτι οὗτος, συλλαμβάνων διὰ τῶν πνευματικῶν κεραιῶν του τὰ ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ ἀποκαλυπτικά μηνύματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ βλέπων τὰ ἀνακαινιστικὰ ρεύματα ἐν ταῖς ἐτεροδόξοις Ἐκκλησίαις, δεικνύοντες ἐξεδάπνησεν ἑαυτὸν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἄρσεως τῆς ἐπὶ αἰῶνα ὀφισταμένης ἐχθρότητος μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Διὰ τὴν συμβολὴν του ταύτην ἀσφαλῶς θὰ μνημονεύηται ὑπὸ τῶν μελλουσῶν γενεῶν ὡς μέγας πρωτοπόρος.

Ὅθεν, εἶναι ἀληθῶς παρήγορον, ὅτι καὶ ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημήτριος ὁ Α' συνεχίζει τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἀκολουθεῖ, ὡς ἐπανειλημμένως ἐτόνισε χαρακτηριστικῶς, εἰς τὰ ἔργα «τοῦ αἰοιδίμου καὶ μακαριστοῦ Μεγάλου Προκατόχου».

Ὑποδειγματικὴ ἔκδοσις.

Ἡ εἰς ἀνάπτυκτον κυκλοφορία τῆς ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «Συμπόσιον Πατέρων» δημοσιευθείσης εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἐργασίας τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Διεθνικοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία», «Ἐφημέριος» καὶ «Θεολογία» κ. Κωνσταντίνου Μπόνη ἀποτελεῖ τῷ ὄντι σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πρὸς χάριν τοῦ εὐρύτερου ἀνθρωπίνου κοινῶν προβολῆς τῶν Πατερικῶν θησαυρῶν.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐργασία, ἣτις ἔχει τὸν τίτλον «Κλήμεντος Ρώμης Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Κορινθίους — Εἰσαγωγή, Κείμενον, Σχόλια», — μετὰ τὰ λίαν διαφωτιστικὰ Προλεγόμενα περὶ τῆς πορείας τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας καὶ περὶ τῆς ἀξίας τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων καὶ μετὰ τὴν ἐκτενῆ καὶ πρωτότυπον εἰδικὴν Εἰσαγωγὴν περὶ τῆς Α' ἐπιστολῆς πρὸς Κορινθίους τοῦ Κλήμεντος Ρώμης—, παρουσιάζει διὰ τῆς εἰς ἐξάίρετα σχόλια ἐκφαινομένης κριτικῆς χρήσεως τῶν ἀρίστων σχετικῶν χειρογράφων καὶ ἐκδόσεων ἀφ' ἑνὸς τὸ κείμενον καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν νεοελληνικὴν μετάφρασιν τοῦ Κλήμεντιν τοῦτου ἔργου. Οὕτως, ὡς σημειοῦται ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, «παρέχεται, θεῖα συνάρσει, εἰς τοὺς θεολόγους καὶ κληρικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλομαθεῖς Ἕλληνας Ὁρθοδόξους, τὸ κείμενον τοῦ ἀρχαιότερου Ἀποστολικοῦ Πατρός, ἥτοι τοῦ Κλήμεντος Ρώμης, ὅπερ διανοίγει τὴν ὁδὸν τῆς ἐκδόσεως καὶ τῶν ὑπολειπομένων ἔργων

τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων. Τὰ ἔργα δὲ τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων, πέραν τῆς ἀνυπολογίστου σπουδαιότητος καὶ ἀξίας αὐτῶν, λόγῳ τῆς ἀρχαιότητός των, ἀποτελοῦν ἅμα σ υ ν ἑ χ ε ι α ν τῶν βιβλίων τῶν ἱερῶν συγγραφέων τῆς Κ.Δ. καὶ γ ἑ φ υ ρ α ν τῆς θεοπνεύστου Νεοδιαθηκικῆς γραμματείας μετὰ τῆς ἀρχομένης παλαιοχριστιανικῆς Πατερικῆς γραμματείας».

Εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν εἰς τὸν τόπον μας κατὰ τρόπον ἀξιεπαινον καὶ ἐλπιδοφόρον ἤρξατο παρατηρούμενος ἐκδοτικὸς ὀργασμὸς πρὸς μετάφρασιν πατερικῶν ἔργων, ἡ ἐργασία τοῦ κ. Μπόνη ἔχει τῷ ὄντι ὑποδειγματικὸν καὶ κανονιστικὸν χαρακτῆρα, ὑπομνησκουσα ὅτι ἡ μετάφρασις Πατερικῶν ἔργων δὲν πρέπει νὰ γίνηται μετὰ σπουδῆς εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε, ἀλλὰ δι' ἐπιμελεμένης ἀνιχνεύσεως τοῦ βαθύτερου θεολογικοῦ καὶ πνευματικοῦ νοήματος διαφόρων λέξεων, ὅπερ συχνάκις ποικίλλει ἀναλόγως τῶν συμφραζομένων.

Χριστιανισμὸς καὶ ἑλληνικὴ σοφία.

Ἡ τακτικὴ καθηγήτρια τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κυρία Αἰκατερίνη Χριστοφιλοπούλου εἰς πρόσφατον δημοσίευσμα αὐτῆς εἰς τὸν «Ἐλεύθερον Κόσμον», ἀναφερομένη εἰς τὴν ἑναντι τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σοφίας στάσιν τοῦ Χριστιανικοῦ Βυζαντίου, ἐτόνισεν, ὅτι τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν διάσωσιν «τοῦ πνευματικοῦ πλούτου τῆς ἀρχαιότητος». Τὸ ἔτος 357, «ὡς διδασκόμεθα ἐκ τοῦ Πρὸς Κωνσταντίνον λόγου τοῦ φιλοσόφου καὶ ρήτορος Θεμιστίου, ἀφανασίστον ἐθνικοῦ συνεργάτου τοῦ αὐτοκράτορος», ἰδρύεται Βιβλιοθήκη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. «Μέγα ἀντιγραφικὸν ἐργαστήριον ἐπιχορηγούμενον καὶ ἐλεγχόμενον ὑπὸ τοῦ κράτους» συντηρεῖ παλαιούς καὶ ἐφθαρμένους κώδικας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀντιγράφονται, πάντοτε κατὰ τὸν ἐθνικὸν Θεμιστίου, «ὁ πάνσοφος Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ ρήτωρ ὁ Παιανιεὺς (= Δημοσθένης) καὶ ὁ τοῦ Θεοδώρου (= ὁ Ἰσοκράτης) καὶ ὁ τοῦ Ὀδώρου (= ὁ Θουκυδίδης)». Ὡσαύτως ἀντιγράφονται ὁ «Ὁμηρος καὶ «στῖφος ἀναρίθμητον ἀρχαίας σοφίας». Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια «διὰ τὴν διάσωσιν τῆς πνευματικῆς παραγωγῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἀφ' ἧς ὁ Χριστιανισμὸς ἐπεκράτησεν εἰς τὴν δημοσίαν ζωὴν. Ἡ δευτέρα προσπάθεια θὰ πραγματοποιηθῇ τὸν ἑνῶτον καὶ δέκατον αἰῶνα μετὰ τὴν φιλολογικὴν δραστηριότητα τοῦ πρωτοθρόνου Καισαρεῖος Ἀρῆθα καὶ τοῦ Πατριάρχου Φωτίου».

Ὅθεν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν αἱ ἀρμόδιαι αὐταὶ διαπιστώσεις ὁδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀποτελεῖ παραποίησιν καὶ διαστρέβλωσιν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας ὁ ἰσχυρισμὸς, ὅτι ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς «Ἀναγεννήσεως» ἀθηναίων τῶν κλασσικῶν σπουδῶν ἐπῆρξε δὴθεν ἀποτέλεσμα τῆς ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ χει-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

'Ιερά Σύνοδος

—Τὴν Καθαρὰν Δευτέραν τὸ Γραφεῖον Νεότητος τῆς Μ.Σ.Ε. Χριστιανικῆς Ἀγωγῆς τῆς Νεολαίας ὀργάνωσεν ἐκδρομὴν τῶν ὑποψηφίων Κατηχητῶν καὶ Κατηχητριῶν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ὁσίου Λουκά. Εἰς τὴν ἐκδρομὴν ἔλαβον μέρος 73 ὑποψήφιοι Κατηχηταὶ καὶ Κατηχήτριαι.

—Ὑπὸ τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Μονίμου Συνδικῆς Ἐπιτροπῆς Ὑποθέσεων Ἐξωτερικοῦ ὀργάνωθη μετὰ 18-25 Μαρτίου τ.ῆ. ἡ ἑκτὴ κατὰ σειρὰν «Ἐβδομάς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς», ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ ὡς πρὸς τὰ ἐπιτεύγματα, τὰς προοπτικὰς καὶ τὰ προβλήματα τῆς Ἱεραποστολικῆς προσπάθειας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ πρόγραμμα τῆς «Ἐβδομάδος Ἱεραποστολῆς» περιελάμβανε τὰς ἑξῆς ἐκδηλώσεις:

Τὴν Παρασκευὴν 16ην Μαρτίου καὶ ὥραν 12.05' ῥαδιοφωνικὴν ἐκπομπὴν ἀπὸ τὸν σταθμὸν τῆς Υ.Ε.Ν.Ε.Δ. με θέμα: «Ἡ Ἱεραποστολικὴ συνειδήσις τῆς Ὁρθοδοξίας».

Τὸ Σάββατον 17ην Μαρτίου καὶ ὥραν 5.30' μ.μ. τηλεοπτικὴν Συνέντευξιν Ἐπισκόπων καὶ Φοιτητῶν ἐξ Uganda καὶ KENYA ἀπὸ τὸ δίκτυον τοῦ Ε.Ι.Ρ.Τ. με θέμα «ΠΟΡΕΥΘΕΝ-ΤΕΣ». Ὁραν 6 μ.μ. προβολὰς διαφανειῶν ἐξ Ἀφρικῆς κατὰ τὴν τηλεοπτικὴν ἐκπομπὴν «Μηνύματα τῆς Ἐποχής μας» ἀπὸ τὸ δίκτυον τῆς Υ.Ε.Ν.Ε.Δ.

Τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας, 18ην Μαρτίου καὶ ὥραν 8.30' π.μ. Συνδικὴν Θ. Λειτουργίαν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν.

ραφείας. Ἀντιθέτως ἡ ἄνθρωπος αὕτη ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα, ἡ συνισταμένη καὶ τὸ κορύφωμα τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ μακραίωνος, ὑπὸ τὴν ἐθολογίαν τῆς Ἐκκλησίας συντελουμένης, καλλιέργειας τῶν κλασσικῶν σπουδῶν.

Νοσηρὰ ὑποκατάστατα.

Συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας προσφάτως μετέδωκε τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «Παρί Μάτς», ἡ διάδοσις τῆς δεισιδαιμονίας ἐν Γαλλίᾳ ἔχει προσλάβει τρομακτικὰς διαστάσεις. Δι' αὐτὸ σημειοῖ ἐκλεκτὸς συνεργάτης τῆς ἑφημερίδος «Μακεδονία»: «Ποῖος τοῦλάχιστον θὰ ἠμποροῦσε νὰ φαντασθῇ, ἐὰν δὲν τὸ ἐβεβαίωσε τὸ γαλλικὸν περιοδικόν, ὅτι δέκα ἑκατομμύρια Γάλλων, συμπεριλαμβανομένων καὶ μελῶν τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, καταφεύγουν εἰς τὴν μαγείαν διὰ νὰ ὁδηγηθοῦν εἰς τὸ τί πρέπει νὰ πράξουν εἰς τὴν ζωὴν των; Ὅπως δὲ μᾶς πληροφοροῦν ἀκόμη τὸ γαλλικὸν περιοδικόν, μόνον εἰς τὸ Παρίσι, καθημερινῶς, 2500 ἄτομα καταφεύγουν εἰς χειρομάντιδας, καφεμάντιδας, εἰς ἀστρολόγους, μέντιουμ, εἰς προφήτιδας τῆς μοίρας, διὰ νὰ πληροφορηθοῦν τί πρέπει νὰ ἀναμένουν ἀπὸ τὸ μέλλον, ἑκατομμύρια δὲ πολλὰ φράγκων διατίθενται κατ' ἔτος διὰ τὴν πρόβλεψιν τοῦ μέλλοντος».

Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ἐκδικωκομένης τῆς ζωῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἐκ τῆς ψυχῆς, τὴν θέσιν αὐτῆς καταλαμβάνει συχνάκις ἡ μαύρη μαγεία καὶ ἡ θλιβερά δεισιδαιμονία, ὡς καὶ ἄλλα νοσηρὰ ὑποκατάστατα, οἷα εἶναι ὁ χρυσὸς μόσχος, ἡ τεχνικὴ, ἡ εἰμαρμένη, αἱ βιολογικαὶ ὁρμαὶ κ.τ.τ.

Τὴν Τρίτην 20ὴν Μαρτίου καὶ ὥραν 5.45' μ.μ. τηλεοπτικὴν ἐκπομπὴν ἀπὸ τὸ δίκτυον τοῦ Ε.Ι.Ρ.Τ. με θέμα: «Ἡ Ὁρθοδοξία στὴν Ἀφρική».

Τὴν Τετάρτην, καὶ ὥραν 7 μ.μ. δημοσίαν συζήτησιν εἰς τὴν Αἴθουσαν Τελετῶν τῆς Ἀπ. Διακονίας (Ἱερὰ Μονὴ Πετράκη, Λεωφ. 50) με θέμα «Ἡ σωτηρία σήμερα».

Τὸ Σάββατον, 31ην Μαρτίου καὶ ὥραν 5.15' μ.μ. Ῥαδιοφωνικὴν ἐκπομπὴν ἀπὸ τὸν σταθμὸν τῆς Υ.Ε.Ν.Ε.Δ. με θέμα: «Ἐβδομάδα Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς».

Ἀπὸ τὴν εἰδησεογραφίαν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τύπου

—«Περικοπαὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς μετεφράσθησαν εἰς 899 γλώσσας καὶ διαλέκτους, ἐκ τῶν ὁποίων 43 νέαι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν πλέον προσφάτων στατιστικῶν τοῦ Παγκοσμίου Βιβλικοῦ Συνδέσμου, αἱ ὁποῖαι ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Λωζάννην.

Ἐξ ἄλλου, συμφώνως πρὸς τὰ αὐτὰ στοιχεῖα, τὸ σύνολον τῆς Βίβλου ἔχει μεταφρασθῇ εἰς 255 γλώσσας, ἐνῶ ἡ Καινὴ Διαθήκη εἰς 346».

—«Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρυ δόκτωρ Μάικλ Ράμσεϋ, πνευματικὸς ἡγέτης 65 ἑκατομμυρίων Ἀγγλικανῶν ἀνὰ τὸν κόσμον, θὰ ἀποχωρήσῃ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1974».

—«Δέκα οἰκίας καὶ καταστήματα ἀφῆκε διὰ τῆς διαθήκης τῆς σὲ Ἰδρύματα καὶ ναοὺς τοῦ Βόλου καὶ τῆς Καρδίτσας ἡ Αἰκατερίνη Κοντοπούλου, ἡ ὁποία ἀπεβίωσε τὸν Ἰούλιον τοῦ 1971 σὲ ἡλικία 75 ἐτῶν. Ἡ διαθήκη ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ Πρωτοδικεῖον Βόλου».

—«Δύο Ἀμερικανίδες ἱεραπόστολοι, συνελήφθησαν καὶ ἐκάθησαν ζωντανὰ ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, εἰς τὸ Λάος, ὅπου ὑπηρετοῦν».

'Ιερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

—Ἐπὶ τῇ λήξει τῆς χειμερινῆς περιόδου, τὸ Κέντρον Συμπαραστάσεως Οἰκογενείας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν ἐπραγματοποίησε τὴν 5/6/73 εἰς τὸ Διορθόδοξον Κέντρον ἀπογευματινὴν συγκέντρωσιν, τὴν ὁποίαν παρηκολούθησαν οἱ Πρόεδροι καὶ περὶ τὰ 300 μέλη τῶν Περιφερειακῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Κέντρου. Τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε:

Ἑσπερινόν.

Εἰσήγησιν τοῦ Πρωτοσυγγέλλου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀρχιμ. π. Σωτηρίου Τράμπα.

Ὁμιλίαν τοῦ Αἰδεσ. π. Ἐλευθερίου Χαβάτζα με θέμα: «Ἡ θέσις τοῦ ἱερέως εἰς τὸ μυστήριον τοῦ γάμου».

Ὁμιλίαν τοῦ Αἰδεσ. π. Ἀντωνίου Γαβαλά με θέμα: «Ὁ ἱερεὺς κατὰ τὴν ἀπόπειραν συμφιλίσεως».

Ἀνακοινώσεις ὑπὸ τῆς Ὑπευθύνου τοῦ Κέντρου κυρίας Β. Παπαδημητρίου.

Τὸ ὅλον πρόγραμμα ἐκλείσεν ὁ Μακαριώτατος, ὁ ὁποῖος ἐξέφρασε τὴν χαρὰν τοῦ διὰ τὸ ἐπιτελούμενον ὑπὸ τοῦ Κ.Σ.Ο. ἔργον καὶ ὑπεγράμμισε τὴν ἀξίαν αὐτοῦ διὰ τὰς ἀπειλουμένους ὑπὸ ποικίλων κινδύνων συγχρόνους οἰκογενείας.

—Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ἱερώνυμος ἐτέλεσε τὴν 6/6/73 τὴν Θείαν Λειτουργίαν τῆς Ἀποδόσεως τοῦ Ἀγ. Πάσχα εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν. Κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ὁ Μακαριώτατος ἐχειροτόνησεν εἰς Πρεσβύτερον τὸν ἱεροδιάκονον Πατρίκιον Καλεῶδη, Γραμματέα τοῦ Γραφείου Προσωπικοῦ καὶ Ἐθιμοτυπίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

—Τὴν Κυριακὴν, 10ην Ἰουνίου καὶ ὥραν 11 π.μ. ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Κινηματοθεάτρου «ΠΑΛΛΑΣ» ἡ ἑτησίᾳ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Τὴν ἐν λόγω Συνέλευσιν παρηκολούθησαν χιλιάδες μέλη τῶν Φιλοπτώχων Ταμείων καὶ ἐν

γένει Συνεργάται και Συνεργάτιδες τών "Εργων τής 'Αγάπης τής 'Αρχιεπισκοπής. Κατ' αὐτὴν ὁ Θεοφίλ. 'Επίσκοπος Εὐρίπου κ. Βασίλειος προέβη εἰς τὸν 'Απολογισμὸν τών ἔργων τής 'Αγάπης κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, μεθ' ὃ ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος κ. 'Ιερώνυμος εἶπε τὰ δέοντα εὐχαριστήσας πρῶτον θερμῶς πάντας τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν ἐπιτέλειον τοῦ τεραστίου τούτου ἔργου, ὑπογραμμίσας ἐν συνεχείᾳ ὥρισμένα σημεῖα τοῦ 'Απολογισμοῦ καὶ τέλος διαγράψας τὰς προοπτικὰς τοῦ ἀρξαμένου ἔτους διὰ τὰ ἐν τῇ 'Αρχιεπισκοπῇ ἔργα τής 'Αγάπης.

—Τὴν 27ην Μαρτίου τὸ ἀπόγευμα ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν αἴθουσαν τελετῶν τῆς 'Απ. Διακονίας ἡ τελευταία Σύναξις κληρικῶν τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν τοῦ μηνὸς Μαρτίου. Κατ' ἀρχὴν ἐτελέσθη ἐναρκτήριος 'Ακολουθία εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς 'Ιερᾶς Μονῆς Πεντάκης. 'Εν συνεχείᾳ, ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος Βρεσθένης κ. Δημήτριος ἀνέπτυξε ποιμαντικὸν θέμα. 'Ηκολούθησαν ἀνακοινώσεις διοικητικῆς φύσεως καὶ ὁμιλία τοῦ Πρωτοσυγκέλλου π. Σωτηρίου Τράμπα περὶ τοῦ Βαπτίσματος.

'Ιερὰ Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Τὴν 18-3-73, Κυριακὴν τῆς 'Ορθοδοξίας, ἐτελέσθησαν εἰς ἀπαντας τοὺς 'Ι. Ναοὺς ἐπιμνημόσυνοι δεήσεις ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀοιδίου 'Αρχιμ. Χρυσοστόμου Παπασαραντοπούλου, ἐργασθέντος ἱεραποστολικῶς ἐπὶ δωδεκαετίαν διὰ τὴν διάδοσιν τῆς 'Ορθοδοξίας ἐν 'Αφρική. Τοῦ ἐπισήμου μνημοσύνου, τελεσθέντος ἐν τῷ 'Ι. Ναῷ 'Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, προέστη ὁ Θεοφιλέστατος, τοῦ Παναγιωτάτου ἀπουσιάζοντος εἰς 'Αθήνας. Τὴν 27-3-73 ἐν εἰδικῇ συνάξει πάντων τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν ὠμίλησε περὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ π. Χρυσοστόμου ὁ Αἰδεσιμολογιώτατος Σακ. Θεόφιλος Τερεζάκης. Εἰς τὴν συνάξιν παρέστη ὁ Παναγιώτατος καὶ ὠμίλησε ἐπικαίρως.

Τὴν 12-4-73 ἀφίχθη εἰς τὴν πόλιν μας ὁ Σεβασμιώτατος 'Αρχιεπίσκοπος Βορείου καὶ Νοτίου 'Αμερικής κ. 'Ιάκωβος. Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον ὑπεδέχθη τὸν Σεβασμιώτατον ἐκ μέρους τοῦ Παναγιωτάτου ὁ Πανοσιολ. 'Αρχιμ. Δαμασκηνὸς Χόντος. 'Ο Σεβασμιώτατος μετέβη εἰς τὸ 'Αριστοτέλειον Πανεπιστήμιον, ἐνθα ἐν εἰδικῇ τελετῇ ἀνεκρῆρύχθη ἐπίτιμος διδάκτωρ αὐτοῦ καὶ ὠμίλησε με θέμα: «'Η 'Ελληνικὴ σκέψις καὶ ἡ 'Ορθόδοξος Θεολογία ὡς ἀντίρροποι δυνάμεις εἰς τὴν σύγχρονον τεχνολογικὴν καὶ ὀλοκρατικὴν ἀντίληψιν τῆς ζωῆς». Εἰς τὴν τελετὴν παρέστη καὶ ὁ Παναγιώτατος. Τὴν μεσημβρίαν ὁ 'Αγιος 'Αμερικής ἐπεσκέψθη τὸν Παναγιώτατον εἰς τὴν 'Ι. Μητρόπολιν, τὴν δ' ἐπομένην ὁ Παναγιώτατος παρέθεσε γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου εἰς τὴν ἐν 'Αγίᾳ Τριάδι Θεσσαλονίκης Σχολὴν Τουριστικῶν 'Επαγγελμάτων. Εἰς τοῦτο παρεκάθησαν ὁ Σεβασμιώτατος 'Αρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. 'Ιεζεκιήλ, ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος 'Αμφιπόλεως κ. Σίλας, ὁ 'Υφυπουργὸς Περιφερειακῶν Διοικητῆς Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας κ. 'Ι. 'Αναστασόπουλος καὶ τὰ μέλη τῆς συνοδείας τοῦ Σεβασμιωτάτου.

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν δίμηνον ἐγένοντο ἐν τῇ αἰθούσῃ διαλέξεων τῆς 'Ι. Μητροπόλεως τρεῖς συνάξεις τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἱεροσπουδαστῶν. 'Η πρώτη (27-3-73) ἦτο, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ἀφιερωμένη εἰς μνήμην τοῦ π. Χρυσοστόμου Παπασαραντοπούλου. Κατὰ τὴν δευτέραν (12-4-73) ὠμίλησεν ὁ Αἰδεσ. Πρεσβύτερος 'Αντώνιος 'Αλεβιζόπουλος, ἐφημέριος 'Αγίας Παρασκευῆς 'Αττικῆς με θέμα: «τρόποι ἀναζωπυρήσεως τῆς ζωῆς τῆς 'Ενορίας». 'Ο π. 'Αντώνιος ἀσχολούμενος εἰδικῶς περὶ τὰ θέματα τῆς ποιμαντικῆς καὶ τῶν ἀποδήμων, ὠμίλησε καὶ εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν τῶν Κατηχητῶν καὶ Κατηχητριῶν, εἶχε δὲ καὶ ἰδιαίτερας συναντήσεις με τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὰ προβλήματα τῶν ἀποδήμων. Κατὰ τὴν τρίτην τέλος συνάξιν (15-5-73) ὠμίλησεν ὁ δρ. Θεολογίας κ. Βασίλειος 'Ψευτογκᾶς περὶ τῆς προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Μεγάλου 'Αθανασίου.

'Ιερὰ Μητρόπολις Νικαίας

'Ογκώδης καὶ μεγαλειώδης συγκέντρωσις ὀκτακοσίων καὶ πλέον τελειοφίτων Γυμνασίων περιοχῶν Αἰγᾶλεω, Χαϊ-

δαρίου, 'Αγ. Βαρβάρας καὶ Κορυδαλλοῦ ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν Αἴθουσαν τοῦ Κινηματογράφου Adam's με πρωτοβουλίαν τῆς 'Ι. Μητροπόλεως Νικαίας καὶ ἐν συνεργασίᾳ μετὴν Νομαρχίας Δυτ. 'Αττικῆς, τοῦ Γενικοῦ 'Επιθεωρητοῦ Μ. 'Εκπαιδεύσεως καὶ τῶν Δήμων περιοχῆς Αἰγᾶλεω.

Κατ' αὐτὴν ἐγένετο δεξίωσις πρὸς τιμὴν τῶν τελειοφίτων μαθητῶν τῶν δύο Γυμνασίων 'Αρρένων καὶ δύο Γυμνασίων Θηλέων Αἰγᾶλεω, τοῦ Γυμνασίου 'Αρρένων Κορυδαλλοῦ, τοῦ Γυμνασίου Θηλέων Κορυδαλλοῦ, τοῦ μικτοῦ Γυμνασίου 'Αγίας Βαρβάρας, τοῦ Γυμνασίου 'Αρρένων Χαϊδαρίου, τοῦ Γυμνασίου Θηλέων Χαϊδαρίου ὡς καὶ τῶν ἰδιωτικῶν Γυμνασίων τῆς περιοχῆς Αἰγᾶλεω.

Πρὸς τοὺς ὀκτακοσίους φερέλπιδας μαθητὰς ὠμίλησεν ὁ Γενικός 'Επιθεωρητὴς Μ. 'Εκπαιδεύσεως κ. Νικ. Πνευματικᾶκης, εὐχθεὶς καλὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὰς τελευταίας ἐξετάσεις καὶ εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν ζωὴν καὶ ἐκφράσας τὴν συγκίνησιν τοῦ Καθηγητικοῦ κόσμου ἐπὶ τῷ εὐτυχῇ γεγονότι τῆς ἀποφοιτήσεώς των ἀπὸ τὰ Γυμνάσια.

'Εν συνεχείᾳ ὠμίλησε δι' ὀλίγων ὁ Νομάρχης κ. 'Ιωάννης Καστρήσιος, ὁ ὁποῖος, μετὰ παλμόν καὶ ἱερὸν πάθος, ἐκάλεσε τοὺς μαθητὰς νὰ ἐργασθοῦν διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς εὐτυχισμένης 'Ελλάδος ἐν ὁμονοίᾳ καὶ ἀγάπῃ ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ.

'Ακολουθῶς, ὠμίλησεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης, τοῦ ὁποῖου οἱ πατρικοὶ λόγοι ἐνεποίησαν βαθυτάτην ἐντύπωσιν εἰς τὴν μαθητικῶσαν νεολαίαν. «Εἰς τὴν ἀπαρχὴν τῆς νέας σας πορείας, ἐτόνισεν ὁ Σεβασμιώτατος, σᾶς χρειάζεται θάρρος καὶ αἰσιοδοξία. Μὴ λυγίζετε ἀπὸ τὰς δυσκολίας ποὺ θὰ συναντήσετε εἰς τοὺς νέους σας εὐγενεῖς ἀγῶνας διὰ τὴν κατὰκτησιν τῆς εὐτυχίας σας. 'Η εὐτυχία σας δὲν εὐρίσκεται εἰς τὰ πολλὰ χρήματα, οὔτε εἰς τὴν κροταλίζουσαν δόξαν, οὔτε εἰς τὰς ἀπολαύσεις, ὅπου ὑπάρχει προσωρινὴ ἱκανοποίησις. 'Η εὐτυχία εὐρίσκεται εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ καλοῦ, εἰς τὸ γεγονὸς νὰ μὴ ἔχετε τύψεις συνειδήσεως, νὰ μπορεῖτε νὰ περνᾶτε στὸ δρόμο μετὰ ὑψωμένο τὸ κεφάλι καὶ τὸ μέτωπο καθαρὸ. Νὰ ἀφήνετε περνώντας ἄρωμα ἀρετῆς.

Διαλέξατε τὸ ἐπάγγελμά σας ὄχι μετὰ κριτήρια καθαρῶς ἐπαγγελματικά, ἀλλὰ μετὰ μεγαλυτέραν κοινωνικὴν προσφορὰν. 'Η κοινωνία ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἀλάτι διὰ νὰ μὴ σαπίσῃ. Ζεῖτε γίνετε «τὸ ἅλας τῆς γῆς». Γίνετε κοινωνικοὶ ἐργάται.

Εἰς τὴν ζωὴν θὰ σᾶς πλησιάσουν πολλοί. Μὴ ἐμπιστεύεσθε εἰς ὅλους. 'Υπάρχει πολὺ ὀλίγη πιστότης καὶ τιμιότης εἰς τὸν κόσμον. Ζεῖτε οἱ κοπέλλες, ἰδιαίτερος, μὴ ἐμπιστεύεσθε εὐκολὰ τὸν ἑαυτὸν σας καὶ τὰ προσωπικά σας μυστικά εἰς τίς φίλες σας. Δὲν ἀποκλείεται αὐτὲς οἱ ἰδίαι ἀργότερα νὰ σᾶς κάνουν κακό.

Προσέξατε, παιδιὰ μου, τὸ καυτὸ θέμα τῆς στενῆς ἠθικῆς. Δὲν εἶναι καιρὸς ἀκόμη διὰ τέτοια θέματα. Προέχει ἡ τακτοποίησις σας εἰς τὴν ζωὴν. Μὴ σταθῇ ἐμπόδιον εἰς τὴν ζωὴν σας τὸ sex. Τὸ ἔπαθαν πολλοὶ καὶ πολλὰς αὐτό. Εἶναι κρίμα νὰ μέινετε μεσοστρατίς. Μείνατε ἀγνοί, κατακόρυφα κυπαρίσσια, ἀγῶρια καὶ κορίτσια.

Εἰς τὸ θέμα δημιουργίας οἰκογενείας δὲν πρέπει ὡς βασικὴ προϋπόθεσις νὰ τίθεται ἡ ὠραιότης, ἡ προίκα, ἡ κοινωνικὴ θέσις, ἀλλ' ἡ προσωπικότης, ὁ χαρακτήρ.

Εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς σας μὴ στηρίζεσθε μόνον εἰς τὴν ἰδικὴν σας σκέψιν. Αἱ γνώμαι τῶν γονέων, τῶν καλῶν συμβούλων, τοῦ πνευματικοῦ σας, θὰ σᾶς προφυλάξουν ἀπὸ περιπετειᾶς δυσἀρέστους.

Μείνατε ἀκλόνητοι εἰς τὴν πίστιν σας πρὸς τὸν Θεόν. Μὴ παρασυρῆτε ἀπὸ τὰ κηρύγματα τῶν ἀποτυχημένων περὶ ἀπιστίας, πολλὰ ναυάγια ὀφείλονται εἰς τὴν ἑλλειψιν πίστεως καὶ θρησκευτικῆς ἀγωγῆς.

Εἰς τὸ τέλος τῆς ὁμιλίας ἐδόθη πρὸς ὅλους ἀνὰ ἐν βιβλίον «Πρὸς τίς κορφές» καὶ ἀνὰ ἐν γλύκισμα καὶ ἀπεχώρησαν οἱ μαθηταὶ μετὰ ἐνθουσιασμόν καὶ ψυχικὴν ἱκανοποίησιν.

Οἱ ἐπίσημοι νῆχαριστήσαν τὸν Σεβασμιώτατον διὰ τὴν ὥραν του αὐτὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἐξέφρασαν τὴν βαθειάν των ἱκανοποίησιν διὰ τὴν ἐποικοδομητικὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ ὁποία ἐπεκράτησε κατὰ τὴν πρωτότυπον αὐτὴν συγκέντρωσιν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

'Ιερὰ Μητρόπολις Αιτωλείας καὶ 'Ακαρνανίας

Προκήρυξις ἐκλογῆς 'Ιεροδιακόνων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρον 52 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν Ἱεροδιακόνου τῶν Ἱερῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν 1) Ἅγιος Κωνσταντῖνος Ἁγίου Κων/νου, 2) Ἁγία Τριάς Ἀγρινίου, 3) Ἅγιος Γεώργιος Ἀγρινίου, 4) Ἅγιος Δημήτριος Ἀγρινίου, 5) Ἅγιος Χριστοφόρος Ἀγρινίου, 6) Κοίμησις Θεοτόκου Αἰτωλικοῦ, 7) Παμ. Ταξίαρχαι, Αἰτωλικοῦ, 8) Ἁγία Παρασκευὴ Ἀμφιλοχίας, 9) Ἅγιος Ἀθανάσιος Ἀμφιλοχίας, 10) Ἅγιος Νικόλαος Ἀστακοῦ, 11) Ἅγιος Σπυρίδων Βονίτσης, 12) Κοίμησις Θεοτόκου Θέρμου, 13) Ἅγιος Ἀθανάσιος Κατούνης, 14) Ἅγιος Γεώργιος Ματαράγκας, 15) Ἁγία Παρασκευὴ Μεσολογγίου, 16) Ἅγιος Παντελεῆμων Μεσολογγίου, 17) Ἅγιος Σπυρίδων Μεσολογγίου, 18) Ἁγία Παρασκευὴ Παλαίου, 19) Ἁγία Τριάς Πανατωλικοῦ, 20) Ἅγιος Δημήτριος Παραβόλας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα Πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῆ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 28ῃ Μαρτίου 1973

† Ὁ Αἰτωλοακαρνανίας ΘΕΟΚΑΝΤΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς Διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὰς κενὰς θέσεις τακτικῶν Ἐφημερίων ἐν τοῖς Ἱεροῖς τῆς καθ' ἡμῶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναοῖς, 1) Κοιμήσεως Θεοτόκου Σουλῆναρίου, 2) Ἀγίου Γεωργίου Σοφικοῦ, 3) Ἀγίου Νικολάου Σοφικοῦ, 4) Ἀγίου Γεωργίου Μπολατίου, 5) Ἀγίου Δημητρίου Ἐξαμιλίων, 6) Ἀγίας Παρασκευῆς Πισίων, 7) Εἰσοδίων Θεοτόκου Κορωνῶν, 8) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Μέσης Συναϊκίας Τρικάλων, 9) Ἀγίου Παντελεῆμονος Κατακαλίου, 10) Ἀγίων Θεοδώρων Ἑλληνικοῦ, 11) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Γκουρας, 12) Ἀγίου Ἰωάννου Μαψοῦ, 13) Ἀγίων Κων/νου καὶ Ἑλένης Κουτσίου, 14) Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Κιάτου καὶ 15) Ἀποστόλου Παύλου Κορίνθου, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ ὧς ἄνω Κανονισμοῦ ὁριζόμενα δικαιολογητικά διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Κορίνθῳ τῇ 16ῃ Ἰουνίου 1973

† Ὁ Κορινθίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

'Ιερὰ Μητρόπολις Σερρῶν καὶ Νιγρίτης

Προκήρυξις ἐκλογῆς Ἐφημερίων καὶ Διακόνων.

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν: 1) τὰς διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 33-36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» 2) τὰς διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 2 καὶ 3 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1398/1973 Ν.Δ. (περὶ συστάσεως ὁργανικῶν θέσεων διακόνων παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος), καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους ὅπως καταλάβωσι:

Α'. Μίαν τῶν ἀκολουθῶν ὁργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Ἄνω Ὁρεινῆς, 2) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Βαρικοῦ, 3) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Προδρόμου Κυδωνειῶν, 4) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Λευκούδας, 5) Ἱ.

Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ξηροποτάμου, 6) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ν. Σεβαστείας, 7) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Νεοχωρίου, 8) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Κρίνου, 9) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Προδρόμου Σικεπαστοῦ, 10) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Μετοχίου, 11) Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ζερβοχωρίου, 12) Ἱ. Ναοῦ Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Ὁρεσκαίας, 13) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀναργύρων Χιονοχωρίου, 14) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Παντελεήμονος Ἀνοιξιᾶς, 15) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Σταυροῦ Συκιᾶς.

Βον) Μίαν τῶν ἀκολουθῶν ὁργανικῶν θέσεων διακόνων: 1) Ἱ. Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ τῶν Μεγ. Ταξιαρχῶν Σερρῶν, 2) Ἱ. Ναοῦ Τιμίου Σταυροῦ Σερρῶν, 3) Ἱ. Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας Σερρῶν, 4) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου Σερρῶν, 5) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Σερρῶν, 6) Ἱ. Ναοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Σερρῶν, 7) Ἱ. Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Σερρῶν, 8) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Νιγρίτης, 9) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου Νιγρίτης καὶ 10) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου Στρυμονικοῦ, ἵνα ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ δελτίον «Ἐκκλησία» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰς αἰτήσεις αὐτῶν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Σέρραις τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1973

† Ὁ Σερρῶν καὶ Νιγρίτης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν 1) τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 1398/1973 «Περὶ συστάσεως Ὀργανικῶν Θέσεων Διακόνων παρὰ τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 2) τὴν ὑπ' ἀριθ. 1376/73 ἡμετέραν ἀπόφασιν, καὶ 3) τὰς διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 33, 34, 36 καὶ 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων Διακόνων πρὸς πληρῶσιν τῶν κενῶν ὁργανικῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: 1) Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Μυτιλήνης, 2) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Θεράποντος Μυτιλήνης, 3) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Συμεῶν Μυτιλήνης, 4) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Ἰωάννου Καλυβίου Μυτιλήνης, 5) Ἱ. Ναοῦ Ταξιαρχῶν Παπαδόπου Γέρας, 6) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Νικολάου Πλωμαρίου, 7) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Πολιχνίτου, 8) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Εἰρήνης Ἐρεσσοῦ, 9) Ἱεροῦ Ναοῦ Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν τῆς ὁμωνύμου Κοινότητος καὶ 10) Ἱ. Ναοῦ Ἀγίας Βαρβάρας Παμφίλων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὁριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 29ῃ Ἰουνίου 1973

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθ. Διατάγματος 1398/1973 «Περὶ συστάσεως Ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.».

Προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι μίαν τῶν κάτωθι ὁργανικῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά: 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἱ. Θ. Σπηλαιωτίσης (Μητροπόλεως), 2) Ἱ. Ναοῦ Ἱ. Θ. Βλαχερνῶν Προαστείου Γαρίτσας, 3) Ἱ. Ναοῦ Ἱ. Παπαντῆς τοῦ Χριστοῦ Καστελλάνων Μέσης, 4) Ἀγ. Ματθαίου Ὁμωνύμου Κοινότητος, 5) Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Πάντων Γουβίων Κερκύρας, 6) Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Τριῶν Μαρτύρων Ἀνεμομύλου Κερκύρας, 7) Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Νικολάου Κρήνης Κερκύρας, 8) Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Δημητρίου Ἄνω Παυλιάνας Κερκύρας, 9) Ἱ. Ναοῦ Ἀγ. Ἀρσενίου Ριγγιάδων Λευκίμμης, 10) Ἱ. Ναοῦ Ἱ. Θ. Ἀρκαδιωτίσης Ἀρκαδῶν Κερκύρας.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1973

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΙΠΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 33 καὶ ἐξῆς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Περὶ Ἱ. Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν), προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι μίαν τῶν κάτωθι κενῶν ὀργανικῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῇ περιοδικῇ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά: 1) Ἀγ. Προκοπίου, 2) Στρογγυλῆς, 3) Ἀγ. Δέκα, 4) Ἀγ. Ματθαίου, 5) Κάτω Παυλιάνας, 6) Μεσσαριάς, 7) Μαραθιά, 8) Σπαρτερό, 9) Ἀντιπερνών, 10) Καβαλλούριον, 11) Καστελλάνων Μέσης, 12) Σφακερά, 13) Λογγού-Παξῶν, 14) Σφακερῶν.

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 22ᾳ Ἰουνίου 1973

† Ὁ Κερκύρας καὶ Παξῶν ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κίτρους

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν 1) τὸ ὑπ' ἀριθμ. 1398/1973 Ν. Διατάγμα, 2) τὴν σχετικὴν Ἀπόφασιν ἡμῶν περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς ἐνοριακοὺς Ναοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, 3) τὸν ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμὸν (Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν), καὶ προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κάτωθι ὀργανικὰς θέσεις Διακόνων τῶν ἐνοριακῶν Ναῶν ἐν Κατερίνῃ: α) Θείας Ἀναλήψεως, β) Ἀγ. Τριάδος, γ) Ἀγίας Παρασκευῆς, δ) Παντανάσσης, ε) Ἀγίου Χαράλάμπους, στ') Ἀγίου Γεωργίου ἐν Κολινδρῷ, ζ) Ἀγίου Ἀνδρέου ἐν Αἰγινίῳ, η) Ἀγίου Νικολάου ἐν Λιτοχώρῳ, θ) Ἀγίου Κωνσταντίνου ἐν Κίτρει, ι) Ἀγίου Νικολάου ἐν Λεπτοκαρυᾷ, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ κεκτημένους τὰ Κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Κατερίνῃ τῇ 9ῃ Ἰουλίου 1973

† Ὁ Κίτρους Βαρνάβας

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀλεξάνδρου Κορακίδου, Ἡ περὶ τοῦ Λόγου Θεολογία τῶν Κοντακίων Ρωμανοῦ τοῦ Μελοδοῦ, Ἀθῆναι 1973, σελ. 179 + 3 πίνακες. Ἀξιόλογον ἔργον.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δελτίον Πληροφοριῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰανουάριος-Μάρτιος 1971, ἀρ. 27.

Δελτίον ἐνημερώσεως, Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν, Ὑπηρεσίᾳ Χριστ. Ἀλληλεγγύης, ἀρ. φ. 12, Ἀθῆναι 1972.

Δελτίον Βιβλικῶν Μελετῶν, τόμ. 1ος, Ἰούνιος 1972, τεύχ. 3ον ἐκδ. α' Ἄρτος Ζωῆς, Ἀθῆναι.

Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, τόμος ΔΗ', Ἀθῆναι 1971.

Ἐργατικὸν Φῶς, ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς Χ.Ε.Ε.Ν. ἔτος ιζ', 1971, ἀριθ. φ. 142.

Οἱ φίλοι τῆς Οὐγκάντα, τριμηνιαία ἔκδοσις ὁμωνύμου συλλόγου, ἔτος η', ἀριθ. 29, Θεσ/νίκη 1971.

Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, Θεολογικὸν Περιοδικὸν τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τόμ. ΝΕ', Ι, Addis Ababa, 1972.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἰωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 12 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 10.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κωνστ. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Διορθόδοξα, διεκκλησιαστικά καὶ παγκόσμια προβλήματα.

Αἱ ἐκθέσεις τοῦ Μακ. κ. Ἱερωνύμου καὶ τῶν Σεβ. Προέδρων τῶν Μ.Σ.Ε. πρὸς τὴν συνέλευσιν τῆς Ι.Σ.Ι. περὶ τῶν μετὰ τὸ 1967 πεπραγμένων τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἐπισκ. Βρεσθένης Δημητρίου, Ἀπόστολος Παῦλος: Ὁ Μεγάλος ἀπελευθερωτής.

Ἑόρτια Γράμματα.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Α' Διάσκεψις τῆς Προπαρασκευαστικῆς τῆς Ἀγ. καὶ Μ. Συνόδου τῆς κατ' ἀνατολὰς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς.

Μάρκου Σιώτου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ νόημα τῆς Ἱστορίας κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

Μητροπ. Πλοῖεστίου Ἀντωνίου, Ἡ μοναστικὴ ἀνανέωσις εἰς τὴν Ρουμανίαν.

Ἀρχιμ. Ἀνθίμου Δ. Ρούσσα, Γερμανὸς Καλλιγᾶς.

Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου, Ἡ μετανάστευσις εἰς Δ. Γερμανίαν.

Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

Ν. Βιβλία. — Περιοδικά.